

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 100

София, сряда, 18 юний

1932 г.

104. заседание

Понеделник, 6 юний 1932 г.

(Открито от председателя А. Малинов в 16 ч. и 45 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Отр.	Отр.
Отпуски разрешени на народни представители . . .	2249	
Предложение за освобождаване от мито и други данъци, такси и бери предмети и материалитъ за нуждите на някои държавни, общински, окръжни, благотворителни и други учреждения, дружества и частни лица, опрощаване митнически недобори и одобрение постановления на Министерския съвет и царски указъ отъ 1931 г. (Съобщение) . . .	2249	
Бюджетпроектъ за разходите презъ 1932/1933 финансово година по Министерството на вътрешните работи и народното здраве — Главна дирекция на народното здраве. (Докладване и разискване) . . .		2249
Законопроектъ за допълнение чл. чл. 14 и 36 отъ закона за Българската земеделска банка. (Съобщение) . . .		2282
Дневен редъ за следващото заседание . . .		2282

Председателъ: (Звъни) Има нужното число народни представители, за да бъде заседанието законно. Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следните г. г. народни представители: Апостоловъ Драгомиръ, Атанасовъ Русенъ, Бечевъ Милко, Богоевъ Борисъ, Бойчиновъ Михаилъ, Бончевъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Василевъ Йото, Василевъ Ради, Василевъ Славейко, Гаговъ Петъръ, х. Галибовъ Юсеинъ, Ганевъ Георги, Ганчевъ Миню, Гашевски Никола, Георгиевъ Георги, Георгиевъ Коста, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Стойчо, Георгиевъ Стоянъ, Говедаровъ Георги, Деневъ Свѣтъ Димитровъ, Димовъ Вергилъ, Джабарски Стоянъ, Джанкардашлийски Димитъръ, Дилянъ Минчо, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Димчевъ Василъ, Дойчиновъ Стефанъ, Дочевъ Момчо, п. Захариевъ Захари, Ивановъ Запрянъ, Попивановъ Петъръ, Игнатовъ Тодоръ, Илчевъ Илия, Йонетовъ Георги, Калиновъ Благой, Кемилевъ Никола, Кировъ Стаматъ, Кирчевъ Стефанъ, Колевъ Петко, Константиновъ Тома, Кораковъ Крумъ, Кушевъ Вълчо, Лулчевъ Коста, Мариновъ Василъ, Маринчевъ Георги, Марчевъ Никола, Мечкарски Тончо, Милановъ д-ръ Кънчо, Милевъ Милю, Мирски Христо, Митовъ Генко, Момчиловъ Стоянъ, Найденовъ Никола, Орозовъ Александъръ, Пенчевъ Антонъ, Петковъ Борисъ, х. Петковъ х. Георги, Петковъ Петко, Петровъ Методи, Петровъ Никола, Пиронковъ Александъръ, Поповъ Стефанъ, Радевъ Георги, Радоловъ Александъръ, Рангеловъ Раденко, Рафаиловъ Филипъ, Родевъ Христо, Савовъ Велико, Славовъ Кирилъ, Станевъ Митю, Статевъ Христо, Стойковъ Апостолъ, Стояновъ Георги, Тахировъ Хафузъ Юсеинъ, Ташевъ Димо, Томчевъ Ангелъ, Тошевъ Никола, Тошевъ Сава, Христовъ Трайко, Цановъ д-ръ Асенъ, Чернокозовъ Георги и Янакиевъ Василъ.

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпускъ на следните народни представители :

На г. Никола К. Йотовъ — 5 дни;
 На г. Миню Ганчевъ — 2 дена;
 На г. д-ръ Асенъ Цановъ — 4 дни;
 На г. Никола Падаревъ — 4 дни и
 На г. Асенъ Стоевъ — 1 день.

Съобщавамъ на Събранието, че отъ Министерството на финансите е постъпило предложение за освобождаване отъ мито и други данъци, такси и бери предмети и

материалитъ за нуждите на някои държавни, общински, окръжни, благотворителни и други учреждения, дружества и частни лица, опрощаване митнически недобори и одобрение постановления на Министерския съвет и царски указъ отъ 1931 г. (Вж. прил. Т. I, № 82)

Ще се разгада на г. г. народните представители и постави на дневен редъ за разглеждане.

Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ: второ четене законопроекта за бюджета на Държавата за 1932/1933 финансово година — бюджетпроекта на Министерството на вътрешните работи, отдѣлъ Главна дирекция на народното здраве

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ А. Кантарджиевъ (д): (Чете)

„БЮДЖЕТЪ“)

за разходите по Министерството на вътрешните работи и народното здраве, Главна дирекция на народното здраве, за 1932/1933 финансово година“.

Председателъ: Има думата народниятъ представител г. д-ръ Димо Бурилковъ.

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въпросътъ за народното здраве е единъ отъ най-важните въпроси. Той засѣга не само личното здраве на човѣка, неговата работоспособност, неговото щастие. Здравето на личността служи не само като опора на семейството, но то играе съществена роля и въ народното стопанство. Ако въ една страна смъртността е голяма, това показва, че тя е обречена да дава голѣми жертви вследствие на голѣмата заболяемостъ. Изобщо взето, въ последните години ние имаме смъртностъ средно около 20‰, когато въ другите страни смъртността е 12‰. Ние имаме една много голѣма смъртностъ и съобразно съ това имаме единъ много голѣмъ брой на постоянно болни хора, защото смъртността не е нищо друго, освенъ коефициентъ на заболяемостта. И тамъ, дето има смъртностъ 20‰, тамъ, безспорно, заболяемостта е също така въ единъ много по-голямъ процентъ, отколкото въ страните съ малка смъртностъ. Една културна страна, която като насъ би имала 6 милиона души население, съ 12‰ смърт-

* За текста на бюджетпроекта вж. прил. Т. I, № 70.

ност, ще има около 500—600 хиляди постоянно болни, а в България, при смъртност 20‰, имаме постоянно 900.000 болни, т. е. 400.000 повече, отколкото въ по-напредналата страна. Тия 400.000 болни въ повече от нормалния брой сж една голѣма тежестъ за народното стопанство. Тѣ не само че не работятъ, за да творятъ блага, но тѣ сж тежестъ на семейството и на стопанството, което ги издържа.

Така щото проблемътъ на народното здраве засѣга най-жизнено стопанството на една страна — това стопанство, което днесъ е предметъ на най-голѣми грижи отъ всички срѣди на нашето общество.

Но нека прибавя още въ началото, че азъ идвамъ да третирамъ този въпросъ въ единъ моментъ, когато наистина условията сж най-неблагоприятни за голѣми реформи и смѣли начинания въ тази областъ. Днесъ ще бжде само праздна демагогия да говоримъ за голѣми реформи и сериозни начинания въ областта на санитарното дѣло. Днесъ да се ограничимъ само въ едно — да направимъ това, което е най-необходимото и което е възможно при тия ограничения и при тия оскѣдни срѣдства, които имаме. Но и тогава, когато правимъ една политика на кърпежъ, една политика на икономии въ всѣка областъ, ние трѣбва да имаме рѣководни начала. Преди всичко ние трѣбва да знаемъ кѣде повече да съкратимъ, кѣде по-малко да намалимъ, а отъ друга страна да направимъ всичко възможно да увеличимъ срѣдствата за подобрене на санитарното дѣло. И при една политика на кърпежъ не може да се върви безъ рѣководни начала, безъ опредѣлени принципи, безъ ясно поставена целъ на санитарната политика. А тия рѣководни принципи сж въ зависимостъ отъ познаването на нашитѣ условия.

Най-добъръ изразъ за санитарното състояние на една страна е смъртността въ тая страна. Раждаемостта и смъртността въ една страна, съответно съ това и нарастването на населението, показватъ най-добре нейното санитарно състояние. Е добре, България по отношение на раждаемостта, като славянска страна, държи едно почетно мѣсто. Ние сме имали, напр., въ периода отъ 1906—1910 г. 42‰ раждаемостъ, която само Русия може да конкурира. Раждаемостта въ България се движи отъ 35—33‰. Но въ сжщото време, при тая голѣма раждаемостъ, ние така сжщо конкурираме и съ нашата смъртностъ, която се е движела между 27—28‰ и само въ последно време, за периода 1926—1929 г., е достигнала най-малката цифра 18.2‰. При такова съотношение между раждаемостта и смъртността въ България, нарастването на населението върви сравнително бързо — съ срѣдно около 14—12‰.

Ако сравнимъ раждаемостта и прираста въ България съ прираста въ четири други държави, ще видимъ, че Германия е имала въ 1927 г. 18.4‰ раждания, а 12‰ смъртностъ; когато ние сме имали 33‰ раждания и 23‰ умирация. Срѣдно Германия е имала прирастъ 6, 7 и 5‰ за годикитѣ 1927, 1928 и 1929, когато ние сме имали за сжщитѣ години 12, 15 и 11‰ прирастъ. Въ сравнение съ нашата съседка Гърция — което е по-интересно за насъ — сжщо така нашиятъ прирастъ е по-голѣмъ, но смъртността въ Гърция е по-малка, отколкото у насъ. Въ Гърция има за годинитѣ 1927, 1928 смъртностъ 17.6 и 15.6‰, когато въ България за сжщитѣ години тя е била 31.36, 30.53‰. Въ Ромѣния условията сж като у насъ. И тамъ има голѣма раждаемостъ и голѣма смъртностъ. Франция пъкъ, страната, известна въ цѣль свѣтъ съ своята малка раждаемостъ, е имала раждаемостъ въ 1927 г. 18.2‰; 1928 г. — 18.2; 1929 г. — 17.7, а смъртността: въ 1927 г. — 16.5‰; въ 1928 г. — 16.5; 1929 г. — 18. Тѣй че прирастътъ на населението отъ ражданията, а не отъ имиграцията, е билъ въ 1927 г. 1.7‰; 1928 г. — 1.7; въ 1929 г. — 0.3, т. е. почти никакъвъ прирастъ отъ раждаемостъ.

Ако ние по отношение на прираста на населението сме сравнително добре, пита се каква е тенденцията на раждаемостта и смъртността у насъ? Г-да! Ако вземемъ цифритѣ само за последнитѣ десетъ години, а именно за годинитѣ отъ 1920 до 1929 г. включително, ще видимъ, че общата раждаемостъ въ цѣлата страна презъ 1920 г. е била 39.9‰ и по-нататъкъ въ 1921 г. — 40.2, следъ туй — 40.5, 37.7, 39.8, 36.9, 37.4, 33.1, 32.8 и 30.1. Виждате, какъ раждаемостта у насъ отъ 40 на хиляда въ 1920 г. постепенно става на 30‰ въ 1929 г., т. е. отбелязва се едно бързо спадане на раждаемостта. Това спадане на раждаемостта, г. г. народни представители, е не само въ нашитѣ градове. Наистина, ние имаме градове, като, напр., София, кѣдето раждаемостта е 12‰ — една раждаемостъ по-малка отъ французката, но за София това изчисление не е толкова точно, защото въ София има много мжжко насе-

ление дошло отъ вънъ за работа, което не живѣе семеенъ животъ, но пакъ, общо взето, въ страната има спадане на раждаемостта, крѣгло отъ 40‰ на 30‰ въ последнитѣ две-три години.

Ако разгледаме раждаемостта отдѣлно въ нашитѣ градове и села по периоди, получаваме следнитѣ цифри: въ периода 1909—1912 г. имаме раждаемостъ въ селата 43.8‰, а въ градоветѣ 31.3; въ периода 1919—1922 г. имаме раждаемостъ въ селата 40.8, а въ градоветѣ 30.9; въ периода 1925—1928 г. имаме раждаемостъ въ селата 37.5, а въ градоветѣ 26.7. Следователно, както въ нашитѣ градове, така и въ нашитѣ села е вече очертана ясно една тенденция къмъ намаляване на раждаемостта. Разбира се, това явление, всеобщо за цѣлия нашъ животъ, има своитѣ корени дълбоко въ нашия социаленъ битъ, въ труднитѣ условия за сжществувание на нашето семейство днесъ. Вследствие на всичко това има стремление къмъ намаляване раждаемостта. И нека ви кажа, че имаме села въ България, безъ да ги именуваме сега, въ които раждаемостта е по-малка отъ тая въ София. Постепенно, по-различни пѣтища, нашитѣ селяни се приучватъ къмъ всички предпазни мѣрки въ туй отношение и раждаемостта бързо пада. Докато процентътъ на падане раждаемостта за този периодъ въ селата е 14%, въ градоветѣ той е 15%.

Така сжщо има тенденция къмъ намаляване — въ тоя случай вече благоприятна — и на умираията. Умираията у насъ въ цѣлата страна — вземамъ само последнитѣ петъ години — сочатъ следнитѣ цифри: Въ 1925 г. умираията сж били 19.2‰, въ 1926 г. — 17.2, въ 1927 г. — 20.2, 1928 г. — 17.5, 1929 г. — 17.8, 1930 г. — 15.7. Постепенно отъ 1920 г. насамъ тенденцията къмъ намаляване смъртността въ цѣлата страна ясно се очертава. Това намаляване се констатира, въпрѣки тежката стопанска криза. Ако ние вземемъ статистиката само за градоветѣ, ще видимъ, че тази тенденция въ нашитѣ градове е още по-добре подчертана. Въ 1925 г. ние имаме смъртностъ въ градоветѣ 19.88‰ — малко по-голѣма отъ общата въ цѣлата страна; въ 1926 г. вече смъртността е 15.75, а въ цѣлата страна е 17.2; въ 1927 г. е 17.23 въ градоветѣ, а въ цѣлата страна е 20.2; въ 1928 г. смъртността въ цѣлата страна е била 17.5, а въ градоветѣ — 16.57; въ 1929 г. въ цѣлата страна е била 17.8, а въ градоветѣ — 16.91; въ 1930 г. въ цѣлата страна е била 15.7, а въ градоветѣ — 14.54. Следователно, въ градоветѣ смъртността е по-слаба съ 1 на хиляда, отколкото въ селата.

Г. г. народни представители! Има едно явление тѣтле интересно и азъ считамъ за свой дългъ да го отбележа. Положението на жената въ града и на жената въ селото е съвършено различно. Докато въ възрастта до 40 години смъртността на женитѣ върви почти еднакво въ селата и градоветѣ, следъ тая възраст вече нашата гражданка дава сравнително по-малка смъртностъ отъ мжжетѣ, а нашата селянка, напротивъ, дава сравнително по-голѣма смъртностъ отъ своитѣ събратя селяни. Да ви привежамъ тукъ цифри ще бжде твърде уморително за васъ, пъкъ и нѣма да се запомнятъ. Но тенденцията е тая, че селската жена следъ 40 годишна възраст дава по-голѣмъ процентъ смъртностъ, отколкото градската. Това се дължи, безспорно, на по-тежкитѣ условия на труда, домакински и селско-стопански, съ който е натоварена селската жена, когато въ градоветѣ гражданката живѣе по-леко и поради това дава единъ по-малкъ процентъ смъртностъ.

Ако хвърлимъ единъ погледъ върху главнитѣ причини на умираията, ще можемъ да разберемъ на какво се дължи тази голѣма смъртностъ и какви срѣдства трѣбва да употребимъ, за да я намалимъ. За да можемъ да сторимъ това, за да можемъ да видимъ, кои сж причинитѣ на умираията, трѣбва да разполагаме съ една точна санитарна статистика. Азъ искамъ тукъ да се спра на този въпросъ, който сигурно ще бжде предметъ на разискванията по § 1 отъ бюджетопроекта.

Г. г. народни представители! Има два вида санитарни статистики. Еднага статистика е така наречената административна статистика, която се води отъ Дирекцията на народното здраве, и която статистика служи за нуждитѣ на учреджението, да му дава рѣководнитѣ нишки, да му посочва какъде върви, увеличава ли се неговата работъ или се намалява. Тая статистика, обаче, не може да бжде основа за едно точно схващане на истинското санитарно състояние на страната. Прихвърно. Имамъ данни, че сме имали въ нашитѣ болници въ 1927 г. лѣкувани болни, да кажемъ, 10.000 души; въ 1928 г. даннитѣ показватъ, че сж лѣкувани, да кажемъ, 8.000 души. Значи ли това, че болнитѣ сж намалѣли? Съвсемъ не. Това значи, че въ болницитѣ по-различни причини сж се явили по-малко болни.

Може би, това е, защото такситъ за лѣкуване сѫ увеличени, може би, затова, че, като се прехвърли лѣкуването на беднитъ болни върху общинитъ, тия последнитъ не даватъ документи за лѣкуване безплатно и т. н. Следователно, административната статистика на Дирекцията на народното здраве не може да ни даде представа за истинското санитарно състояние на страната. Представа за санитарното състояние на страната ще ни даде другата статистика, която обхваща изобщо здравното състояние на населението, която регистрира всички умираания, издирва причинитъ имъ и т. н. Такава статистика за причинитъ на умираанията въ нашитъ градове се води, но отъ Дирекцията на статистиката. За всѣки отдѣленъ смъртенъ случай има лична карта съ всички необходими данни. Тия карти се събиратъ и обработватъ въ Дирекцията на статистиката. Така се получаватъ точно данни за смъртността въ градоветъ.

Въ последнитъ седемъ години имаме точни данни за смъртността въ нашитъ градове и можемъ, въз основа на тия данни, да правимъ заключения за причинитъ на умираанията въ България. Азъ ще ви приведа само главнитъ групи причини за тая висока смъртностъ въ България. На първо мѣсто за годинитъ 1928, 1929 и 1930, при едно градско население срѣдно 1.100.000 души, въ нашитъ градове сме имали умираания отъ туберкулоза 9.516 души. Това е най-големата група. У насъ изобщо умираанията отъ туберкулоза съставляватъ най-големъ процентъ. Втора група е тая на умираания поради заболявания на кръвоноснитъ съдове и сърдцето. Тукъ умираанията сѫ 8.729 души годишно. Само умираанията отъ дамба — апоплексия — сѫ 3.133, а умираанията отъ болеститъ на сърдцето, където главната причина е ревматизмътъ, сѫ 5.596, или общо 8.729. Ние имаме умираания отъ болести на дихателнитъ органи — безъ туберкулоза — 7.860; умираания отъ диария на малкитъ деца до 2-годишна възраст — 4.406; и умираания отъ всички остри заразителни болести, вкупомъ взето — 2.898. Тия остри болести, които създаватъ най-голема тревога въ нашето общество, за които се взематъ мѣрки — поставяне карантина, поставяне карти и пр. — даватъ 4 пѣти по-малко умираания, отколкото дава само туберкулозата. И най-после една болестъ, която постепенно-постепенно изпѣква въ нашата статистика и взема все по-важно и по-важно мѣсто, това е ракътъ, който въ тия 3 години е взелъ 2.143 жертви. Тая болестъ днесъ въ България е наравно съ туберкулозата. Разбира се, тамъ туберкулозата е намалѣла.

Тия данни за главнитъ причини на умираанията въ нашитъ градове далечъ не даватъ една представа за броя на страдащитъ, за голѣмата маса страдания въобще отъ болеститъ. Защото нека ви кажа, г. г. народни представители, че има много болести, които, макаръ и дълготрайни, макаръ и тежки, макаръ свързани съ пълна работоспособностъ, не даватъ, обаче, голѣма смъртностъ. Такава, напр., е болестъта ревматизмъ — една болестъ твърде много разпространена, една болестъ, която причинява твърде много безработни дни, но която дава твърде малка смъртностъ и почти не фигурира въ нашата статистика. Така сѫщо ние имаме една група заболявания, много важна у насъ — това сѫ заболяванията на детероднитъ органи у селскитъ. Въ нашитъ села, поради нашитъ обичай и нрави, поради пълната липса на акушерска помощъ, женитъ се осакатяватъ още при първитъ раждания и по този начинъ ставатъ недѣлгиви и болни почти за презъ цѣлия си животъ. Не ви ли прави впечатление, че въ селата нѣма жени, а има само момичета и баби. Женитъ отъ срѣдна възраст тамъ се губятъ, защото бързо застаряватъ. Въ селата нѣма срѣдна възраст жена, както има въ нашитъ градове.

Не би било възможно тукъ да се спирамъ подробно върху всички групи причини за умираанията; а ще се спра само върху туберкулозата съ нѣколко думи, тъй като тя е най-важниятъ бичъ за нашето общество. Ние имаме една смъртностъ отъ туберкулоза въ България, която е първа въ свѣта. Най-после и ние българитъ да имаме една привилегия въ свѣта: това е привилегията да сме на първо мѣсто по смъртността отъ туберкулоза! Нека вземемъ даннитъ за 1 година — за 1927 г. Смъртността отъ туберкулоза презъ тая година у насъ е била 31'36 на 10.000 души, когато въ Австрия тая смъртностъ е била 16'6, въ Гърция — 17'6, много по-долу отъ насъ; въ Дания — 8, въ Съединенитъ щати — 7'73; въ Унгрия — 23'88; въ Франция — 17'47; въ Холандия — 9'41; въ Чехословакия — 19'45 и въ Швейцария — 14'04.

За да имаме една по-ясна представа за смъртността отъ туберкулоза, нека вземемъ смъртността отъ тубер-

кулозата въ страната, гдето тя е най-малка, а именно Съединенитъ щати, за 100 и съответно на това я пресметнемъ за другитъ страни, и ние ще получимъ следнитъ индекси: презъ 1927 г. въ Съединенитъ щати смъртността отъ туберкулоза е била 100; въ Дания — 103; въ Германия — 120; въ Холандия — 122; въ Белгия — 126; въ Англия — 126; въ Швейцария — 180; въ Австрия — 215; въ Франция — 226; въ Гърция — 227; въ Чехославия — 252; въ Унгрия — 309 и България — 406.

А. Циганчевъ (з): Три пѣти повече!

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): Значи, ние даваме 4 пѣти повече умираания отъ туберкулоза, отколкото Северна Америка, два пѣти повече отъ Австрия и единъ пѣтъ и половина повече отъ Унгрия.

Ние имаме умрѣли отъ туберкулоза въ нашитъ градове презъ 1925 г. 3.114 души, презъ 1926 г. — 3.226 души, презъ 1927 г. — 3.462, най-много, презъ 1928 г. има вече намаляние — 3.410, презъ 1929 г. — 3.286, презъ 1930 г. — 2.814 и презъ 1931 г. — 2.750.

Вие виждате, какъ отъ 1927 г. се набелезва тенденция къмъ намаляние. Макаръ презъ 1931 г. да имаме по-голема обща смъртностъ въ градоветъ, намалянието на смъртността отъ туберкулоза въ абсолютни числа е ясно изразено. Азъ ви привеждамъ тия данни, понеже имаме обичай да казваме, че въ последнитъ години положението се влошава, безъ да гледаме на работитъ каквито си сѫ. Тѣ сѫ достатъчно черни, за да не се стараемъ да го очерняме повече.

Че отъ 1927 г. има тенденция за намаляние на смъртността отъ туберкулоза, можемъ да видимъ ясно отъ относителнитъ числа. На 10 хиляди души градско население се падатъ умираания отъ туберкулоза: въ 1925 г. — 346, въ 1926 — 29'87, въ 1927 — 31'36, въ 1928 — 30'53, въ 1929 — 29'08, въ 1930 — 24'05, въ 1931 г. — 23'58. Следователно, тенденцията къмъ намаляние е ясна. И макаръ въ тия години общо взето въ градоветъ да имаме по-големо число умираания, умрѣлитъ отъ туберкулоза сѫ по-малко. Следователно, има едно, така да се каже, несъответствие: общото число на умираанията се увеличава, а числото на умираанията отъ туберкулоза се намалява. Намалянието на общата смъртностъ за тия 7 години е съ 21%, а на смъртността отъ туберкулоза е съ 32%.

П. Напетовъ (раб): Г. Бурилковъ! Нѣмате ли данни за Съветския съюзъ? Бихме желали да чуемъ.

С. Омарчевски (з): Единъ день поне мислете за България!

А. Капитановъ (з): Тѣ не могатъ безъ Съветска Русия.

П. Напетовъ (раб): Когато говори за цѣлъ свѣтъ, защо да не спомене и за Съветска Русия?

А. Капитановъ (з): Ви. почвате съ нея — ние ще свършимъ съ нея.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Ама не се знае, дали тамъ се държи смѣтка за това.

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): Че тая тенденция не е случайна, се вижда отъ това, че смъртността отъ туберкулоза е намалѣла по-силно въ младата възраст. Като преработвамъ даннитъ и вземамъ специално възрастта отъ 0 до 14 години, азъ намирамъ, че намалянието на смъртността е по-големо, отколкото въ смъртността отъ туберкулоза за всички възрасти. Следователно, новото поколение живѣе при условия — говоря за градоветъ — по-благоприятни и по отношение съпротивата къмъ туберкулоза. Дали това се дължи на факта, че днесъ има по-малко зараза, или на това, че организмътъ е по-устойчивъ — това сѫ въпроси, които сѫ вънъ отъ нашата тема.

А. Неновъ (раб): Важното е, че ражданията сѫ намалѣли съ 50%.

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): Азъ казахъ даннитъ за ражданията. Да съберемъ даннитъ за последнитъ 7 години. Отъ 1926 г. до 1931 г. включително, за който периодъ имаме официални данни, въ нашитъ градове, при едно население срѣдно отъ 1.100.000 души, сѫ умрѣли отъ туберкулоза 22.062 души. Ако припомнимъ — това е, обаче, приемане — че смъртността отъ туберкулоза въ селата,

за които нѣмаме абсолютно никакви данни, е еднаква съ тази въ градоветѣ, тогава ще имаме за тѣя 7 години починали отъ туберкулоза въ цѣлата страна 120 хиляди души. Знаемъ, болестта туберкулоза е взела повече жертви, отколкото дадохме на бойнитѣ полета. По отношение на общата смъртностъ, смъртността отъ туберкулоза е 1743%, т. е. на сто души починали отъ всички болести, 1743 души, сѫ починали отъ туберкулоза. При 17 хиляди умирация годишно отъ туберкулоза въ цѣлата страна, ние имаме постоянно болни отъ туберкулоза най-малко 150 хиляди души и то въ нашата малка България.

А. Капитановъ (з): За болести въ Русия дума да не става.

Д-ръ Д. Бурилкоу (р): За да имаме, г. г. народни представители представа за гжстотата на смъртността отъ туберкулоза, трѣбва да видимъ дали тая смъртностъ е еднаква въ цѣлата страна, или има окръжи, които, въ сравнение съ други, даватъ по-голяма смъртностъ отъ туберкулоза. Азъ съмъ събралъ сведенията както за броя на населението, така и за броя на смъртнитѣ случаи въ отдѣлнитѣ градове въ всѣки окръгъ, за последнитѣ 7 години и съмъ получилъ за всѣки окръгъ следнитѣ цифри, които ще ви прочета.

Смъртността е пресметната на 10.000 души население, срѣдно годишно, за периода отъ 1925 до 1931 г. включително. Първо мѣсто заема Хасковскиятъ окръгъ съ смъртностъ 38 на 10.000; следъ него иде Видинскиятъ окръгъ съ 37.9; после Варненскиятъ съ 36.1; Старозагорскиятъ съ 31.4; Мазанлийскиятъ — 30.5; Русенскиятъ — 30.3; Бургаскиятъ — 29.8; Плевенскиятъ — 29.6; Пловдивскиятъ — 28.6; Врачанскиятъ — 28.4; Софийскиятъ — 27; Петричкиятъ — 26.9; Кюстендилскиятъ — 26.6; Търновскиятъ — 25.2; а най-добре е поставенъ Шуменскиятъ окръгъ съ смъртностъ 24.5 на 10.000 души.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: А Хасковскиятъ окръгъ държи рекордъ и ще вземе премия.

Д-ръ Д. Бурилкоу (р): При това положение, когато даваме таква голяма смъртностъ отъ туберкулоза, пита се: какво е нашето противотуберкулозно въоръжение, т. е. съ какви срѣдства разполагаме за борба съ тая най-ужасна болестъ? Ние имаме три диспансера — единъ отъ нашитѣ болници. Стремленieto трѣбва да бѣде — и това го казвамъ за ръководство и като пожелание на г. министра на вътрешнитѣ работи — при всѣко гражданско отделение да се отвори по единъ диспансеръ. Сѣщиятъ лѣкаръ, сѣщиятъ персоналъ, който работи въ гражданското отделение, трѣбва да служи и на самия диспансеръ. По този начинъ ще може навреме да се откриватъ заболялитѣ отъ туберкулоза. Наистина, въ последнитѣ години ние вървимъ въ този пътъ. У насъ постепенно все повече и повече се разширяватъ и увеличаватъ гражданскитѣ отделения.

Освенъ това ние имаме 9 климатически станции, които се намиратъ въ Трънъ, Чепеларе, Лѣджене, Станимака, Пещера, Дръново, Берковица, Пирдопъ и Вѣтрень. По отношение на тѣзи станции ще отбележа, че нашата политика трѣбва да бѣде насочена не да увеличаваме броя имъ, не да отваряме нови станции съ по 10 легла — както е съ Вѣтреньската станция — но да ги разширяваме, за да могатъ въ тѣхъ да се събиратъ все повече и повече болни. Много по-евтино, много по-икономично, много по-целесъобразно е за гледането на болнитѣ да имаме по-големѣ станции съ повече легла, отколкото да имаме много станции съ по 10—15 легла. И въ това отношение ние имаме възможностъ да разширимъ станциитѣ въ Чепеларе, въ Лѣджене и другаде, и да ги разширимъ не съ постройки отъ бетонъ-арме, солидни и тежки, но съ дървени, леки постройки, каквито нашитѣ условия позволяватъ и каквито и на Западъ почватъ да въвеждатъ. Нашитѣ условия не позволяватъ голѣми постройки, пъкъ и нѣма нужда отъ такива.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Какъ се обяснява това, че Хасковскиятъ окръгъ държи рекордъ по отношение смъртността отъ туберкулоза?

Д-ръ Д. Бурилкоу (р): Обяснява се съ мизерията на тютюневитѣ работници въ последнитѣ години. Тая е, споредъ мене, главната причина.

А. Циганчевъ (з): Хасково е и бубарски центъръ.

Д-ръ Д. Бурилкоу (р): Днесъ ние разполагаме въ България съ 1.600 легла за граждански въ нашитѣ болници, граждански отделения, почивни станции и санаториуми.

А. Неновъ (раб): При колко хиляди болни? При 150 хиляди болни!

Д-ръ Д. Бурилкоу (р): А колко легла трѣбва да имаме? Приема се, че една страна, за да обезпечи своитѣ туберкулозноболни съ санаториална помощъ, трѣбва да има поне толкова легла, колкото умирация има годишно отъ тая болестъ. И понеже, споредъ монѣ смѣтки, смъртнитѣ случаи отъ туберкулоза сѫ 17 хиляди годишно, трѣбватъ ни 17 хиляди легла. Нека ви кажа, че ние можемъ да мечтаемъ за това положение, можемъ да се стремимъ къмъ него, но днесъ не можемъ да го имаме. 17 хиляди легла хвърлятъ суми, съ които не можемъ да разполагаме. Нека добавя, че въ последната година ние имаме 500 легла повече, отколкото миналата година, благодарение на онѣзи болници, които се направиха въ Южна България отъ Д. П. З.

Отъ друга страна, ние имаме една нова организация — това е фондътъ за общественитѣ осигуровки — която сѣщо трѣбва да върви въ този пътъ или да подпомага борбата противъ туберкулозата, толкова повече, че този фондъ е специално работнически; а тѣкмо между работническото туберкулозата взема почти повече жертви, отколкото въ другитѣ професии у насъ, макаръ че трѣбва да изповѣдаме, че досега фондътъ още не далъ една статистика, за да бѣдемъ наясно по тая въпросъ, т. е. една статистика за умирацията по професия.

А. Неновъ (раб): А къде отиватъ срѣдствата на фонда?

Д-ръ Д. Бурилкоу (р): Когато дойде да разглеждаме фонда за застраховкитѣ, тогава ще ви кажа.

А. Неновъ (раб): Хубаво би било да се каже.

Д-ръ Д. Бурилкоу (р): Въ борбата противъ туберкулозата голѣмо значение има пропагандата противъ тая болестъ: колкото повече обществото се запознава съ нея, съ опасноститѣ отъ нея, съ пикницата, по които тя минава, толкова по-лесна става борбата противъ нея. И нека да ви кажа единъ интересенъ случай по тая въпросъ. Когато още преди балканската война въ България се празнуваше празникътъ на розитѣ и гражданитѣ по градоветѣ се кичеха съ тая роза, тогава въ „Работнически вестникъ“ пишеше въ своитѣ колони, че това е едно буржуазно заблуждение — чрезъ празника на розитѣ да се води борба противъ туберкулозата.

А. Неновъ (раб): Това е лицемерие.

Д-ръ Д. Бурилкоу (р): Борба противъ тая болестъ не се води чрезъ празника на розитѣ, но пропагандата има голѣмо значение, защото борбата противъ туберкулозата е обществена и тя изисква съдействието на всички граждани въ тая страна. Тѣ казваха: „Щомъ направимъ социалната революция, туберкулозата ще изчезне“.

А. Бояджиевъ (раб): Такова нѣщо не сме казвали.

С. Омарчевски (з): Ти си младъ още. Това приказваха Кирковъ и Благоевъ.

А. Бояджиевъ (раб): И сега казваме, че трѣбва да се подобри положението на работническата класа, за да нѣма туберкулоза.

Председателятъ: (Звъни) Моля, г. Бояджиевъ.

Д-ръ Д. Бурилкоу (р): Този въпросъ ме интересува повече, отколкото другитѣ работи, чейъ съмъ по него и го познавамъ. — Социалната революция въ Русия става. Но какво ни казва Наркомздравъ? Проф. Семашенко ни казва: „Борбата противъ туберкулозата е дѣло на самитѣ работници. Трѣбва да се привлекатъ всички активно въ тая борба“. И следъ революцията той трѣгва да прави пропаганда, и прави я много активно, много умѣстно, много хубаво. Туй, което и ние вършихме преди 1912 г. и тогава се осмиваше, сега се върши тамъ съ по-големѣ замахи. Населението се намѣсва активно въ тая борба и, безспорно, ние ще имаме едно още по-бързо намаление на болестта. И тукъ една бележка, едно пожелание къмъ г. министра на вътрешнитѣ работи, а именно, че онѣя общественѣ организации, които си поставятъ за целъ да водятъ пропаганда противъ тая народна болестъ, трѣбва да бѣдатъ подпомагани. За съжаление, дълги години полъ редъ — 23 години — дружествата за борба противъ туберкулозата не бѣха признати отъ официалната властъ. Защо? Тя е дълга и широка история, нѣма какво да ви я разправямъ, но на

тѣзи дружества за борба противъ туберкулозата се гледаше като на противонародни — съ пренебрежение. Едвамъ миналата година вече директорътъ на народното здраве подписа на лѣкаритѣ по селата и околицитѣ да подпомагатъ тия дружества. Та думата ми е, че тия дружества за борба противъ туберкулозата въ България трѣбва да се подпомагатъ.

Г. г. народни представители! Въ една санитарна политика, колкото и да даваме значение на предпазването, трѣбва да признаемъ, че първата нужда, основниятъ елементъ, това е лѣкуването на болнитѣ. Този е естествениятъ пътъ — отъ тамъ е почнала медицината, отъ лѣкуването. Още първобитниятъ човѣкъ, както и животното, когато страда, търси лѣкъ на своята болка. И много право сключили бѣли богослови, когато ги питаха: „Защо Богъ е създалъ страданията?“ отговаряха: „За наша полза“, защото онака болестъ, при която нѣма страдания, тамъ винаги човѣкъ пострадва по-сериозно: той пропушта момента за лѣкуването, минава времето и после търси срѣдство за спасение, но не може да го намери. А когато една болестъ е придружена съ болки, съ мъка, болниятъ търси лѣкъ на болестта, и това дирене лѣкъ на своето страдание, това дирене на облекчение е основата, потикътъ всѣкидневно да се усъвършенствува медицинската наука. Тѣй че лѣкуването предшества всѣко предпазване.

А. Неновъ (раб): Условието на живота, г. докторе, трѣбва да се измѣнятъ, за да се предпазватъ хората отъ заболяване, а следъ заболяването имъ ще дойде лѣкуването.

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): Днесъ вече ние се намираме въ друго положение. Днесъ ние съзнаваме, че здравето на отделното лице не е негово лично благо. Здравиятъ човѣкъ е творецъ на обществени блага, здравиятъ човѣкъ принася въ общата съкровищница на нашето общество, здравия човѣкъ трѣбва да го ценимъ отъ гледище на общественитѣ интереси. Това първо. Второто е, че заболяването въ голѣма степенъ, ако не изцѣло, зависи отъ общественитѣ условия. Едно време лѣкаритѣ се отнасяха къмъ болнитѣ така: дохожда болниятъ, лѣкуватъ го, пуштатъ го и не знайтъ отъ къде иде и къде отива. Днесъ проучаваме болнитѣ съ огледъ на тѣхната обществена група, съ огледъ на тѣхната професия, защото всѣка професия, всѣка класа, всѣка обществена група има специфични болести, тѣсно свързани съ нейния битъ, съ нейното възпитание и съ нейнитѣ условия за работа и за животъ. Следователно, болеститѣ сѣ социално явление, а срещу такова едно социално явление трѣбватъ организирани социални мѣроприятия. Не може отделниятъ лѣкаръ да се бори срещу това социално явление, съ ония срѣдства, съ каквито се бореше едно време.

Друго нѣщо. Днесъ медицинската наука е така развита, изследването на болнитѣ и разпознаването на болеститѣ е станало толкова сложна и аѣчна работа, че отделниятъ лѣкаръ съ своята обикновена обстановка въ частната си практика, съ обстановката въ своята амбулатория, не може да прави тия изследвания. За да може да става това изследване както трѣбва, нужно е то да бѣде организирано съ обществени срѣдства, съ обществена помощ.

П. Напетоу (раб): Нужно е социализирането на медицинската помощ.

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): Ако се предостави организирането на това изследване на лѣкаръ на частна практика, то значи заболялитѣ лица никога да не получатъ медицинска помощ. Това изследване трѣбва да бѣде организирано отъ обществото. Ето защо въ организирането на лѣчебната помощ трѣбва да вървимъ къмъ социализация на лѣкарския трудъ, трѣбва да вървимъ къмъ организиране лѣкуването на болнитѣ за смѣтка на общественитѣ срѣдства. Лѣкуването трѣбва да бѣде поставено на такива начала, на каквито е поставено народното образование. Човѣкъ трѣбва да бѣде не само образованъ и възпитанъ, но той трѣбва да бѣде и здравъ. И както образованието и възпитанието е организирано на обществена смѣтка, така на обществена смѣтка ще трѣбва да бѣде организирано и запазването на общественото здраве. Ние знаемъ, че това може мъчно да стане, но тоя е пътятъ, по който трѣбва да вървимъ, защото само така ще се избегнемъ отъ единъ страшенъ парадоксъ въ нашето общество: отъ една страна да имаме лѣкари безъ работа, лѣкари въ мизерия, които не знайтъ какво да правятъ, за да се прехранватъ, ...

П. Напетоу (раб): По колко месеца не получаватъ заплатата?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Оставете оратора да се изкаже.

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): ... а отъ другата страна да имаме маса свѣтъ, стотици хиляди хора, оставени безъ елементарна медицинска помощ, безъ всѣкаква възможностъ за лѣкуване. Явно е, че това противоречие, че тоя парадоксъ се дължи на факта, че тия лѣкари, които искатъ да работятъ, държавата нѣма съ какво да ги поддържа да работятъ, а ония, които искатъ да се лѣкуватъ, нѣматъ срѣдства да се лѣкуватъ. Така че и въ тоя отношение трѣбва да се направи възможното.

Българската държава е трѣгнала въ този пътъ. Отдавна, още отъ освобождението ни, у насъ е въведено лѣкуване на бедноболнитѣ безплатно. Това именно е една наченка въ посоченото отъ менъ направление. Още следъ освобождението сѣ създадени амбулатории въ нашитѣ общини, създадени сѣ и околийскитѣ болници. Дори нѣщо повече: ние въ Видинъ имаме отдавна, още преди Балканската война, по внушение на незабравимия Найчо Цановъ, една организация на медицинската помощ на тия начала. Още тогава Видинската община имаше лѣкари, които бѣха задължени по договоръ да даватъ безплатна медицинска помощ на цѣлото население въ града, безъ разлика на материалното имъ положение. Обаче тоя принципъ не намѣри продължение поради редица причини; тая инициатива заглѣхна за известно време по вина на видинскитѣ общински управници.

Освенъ това, за различнитѣ наши обществени групи — желѣзничари, телеграфовооценци, банкови чиновници, за жандармерията и пр. — имаме специална организирана медицинска помощ отъ страна на самата държава. И най-после имаме голѣмото дѣло на фонда „Обществени осигуровки“, въ който е осигурена грамадна маса, надъ 150 хиляди души работници, които получаватъ организирана медицинска помощ. Явно е, че за една грамадна частъ отъ нашето население ние сме трѣгнали въ пътя на социализацията и вървимъ въ него.

Е добре, нашитѣ села, нашитѣ бедни и малки села, лишени днесъ отъ срѣдства, могатъ ли да организиратъ своя медицинска помощ? Тия села сѣ така разхвърляни изъ цѣлата страна, тѣхнитѣ срѣдства сѣ тѣй анищожни, че тѣ абсолютно не могатъ да организиратъ медицинска помощ. И заради това нашата държава още отъ 1896 г. предвидъ и създаде участковитѣ медицински фелдшери.

Нѣкой отъ земеделцитѣ: Които Сговорътъ премакна, а въесто тѣхъ откри полицейски участъци.

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): Това бѣше твърде малко, г-да. То бѣше твърде недостатъчно, но това бѣше първата крачка, първиятъ опитъ на държавата да помогне съ медицинска помощ на нашето селско население. И нека да подчертая тукъ предъ всички ви, че тия медицински фелдшери изпълниха достойно своята ролъ. Тѣ бѣха първитѣ пионери презъ ония години и работѣха при голѣми прѣчки и при много по-трудни условия отъ днешнитѣ — при липса на пътища бродѣха калове и сѣѣгове, за да отиватъ по нашитѣ села и разчитиха пътя на младата генерация лѣкари, които трѣбва да бѣдатъ признателни къмъ своитѣ предшественици — медицинскитѣ фелдшери. Е добре, ние не знаемъ по какви причини — или по-добре по една неоснователна причина — съ закона за народното здраве отъ 1929 г., се направил крачка назадъ. Ние спрѣхме да вървимъ по този естественъ пътъ и предпочетохме, главно поради фискални съображения, да отнемемъ на населението тая медицинска помощ, безъ да се постараемъ да организираме такава помощ съ неговитѣ собствени срѣдства. Тогава се казваше отъ министерското мѣсто, отъ г. Ляпчевъ, следното: „Ние ще предвидимъ данѣкъ сгради, който ще даде на държавата единъ доходъ къмъ 150 милиона лева. Половината отъ този данѣкъ ще го дадемъ на общинитѣ и по тоя начинъ тѣ ще могатъ да организиратъ своя медицинска помощ и да плащатъ за лѣкуване бедно болнитѣ въ болницитѣ.“ Това, което той казваше тогава, не стана: данѣкъ сгради се получи въ сравнително голѣмитѣ общини, но въ малкитѣ села той не се получи почти никакъ, следователно, на този данѣкъ сгради не може да се разчита, за да се подобри санитарното дѣло, още повече, че тѣкмо въ най-беднитѣ общини, които най-малко могатъ да добиятъ отъ тоя данѣкъ, има процентно взето повече болни.

Отъ друга страна, нали ние всички сега говоримъ за радикални реформи, за обществена солидарностъ, за обществена предвидливостъ. Е добре, дайте да вземемъ данѣкъ сгради отъ градоветѣ, отъ по-богатитѣ и да го дадемъ на по-беднитѣ общини, т. е. нека държавата да получи този данѣкъ, за да лѣкува всички болни, всички нуждаещи се отъ медицинска помощ, да върши санитарното

дѣло. Така тя, съ взетото етѣ по-богатитѣ, ще подпомогне по-бѣднитѣ.

По новия законъ за народното здраве, въ България се предвидѣ да има 900 селски лѣкари. Отлично, това желаемъ всички. Колко лѣкари, обаче, има въ селата? Тамъ има между 220—250 селски общински лѣкари и то неполучили заплатата по 8—9 месеца, съ вързанъ багажъ, готови да бѣгатъ въ градоветѣ; освенъ това има 400 души фелдшери, а 250 участъци сѣ безъ всѣкакви лѣкари и фелдшери. Явно е, че това така не може да продължава. Нашитѣ общини не плащатъ, не че не желаятъ да плащатъ, а защото не могатъ. Това е фактъ. И ние сме поставени предъ задачата да видимъ, какво можемъ и какво трѣбва да направимъ. Ние не можемъ тази проблема за елементарна медицинска помощъ за населението да я оставимъ безъ разрешение. Направи се едно искане отъ страна на Лѣкарския съюзъ. Имаше една конференция на селскитѣ лѣкари, които много основателно и много справедливо изтъкнаха, че селскитѣ лѣкари, оставени на нашитѣ общини, ще напустнатъ селата. Тѣ апелиратъ, както държавата събира заплатитѣ на учителитѣ отъ общинитѣ и следъ това тя плаща на учителитѣ, да се направи същото нѣщо и по отношение на лѣкаритѣ. Това искане е много справедливо, противъ него не може да се възрази.

А. Нейчевъ (д): Пакъ нищо нѣма да стане.

Д-ръ Д. Бурилкоуъ (р): И понеже това е направено за други, то не може да се откаже и на лѣкаритѣ. Но прави се едно възражение, което не е безъ основание. И наистина, ако ние вървимъ по този пътъ, на същото основание ще поискатъ утре да се заплащатъ отъ държавата заплатитѣ и на пѣдаритѣ, и на кметовѣтѣ, и на бирничитѣ, и на горскитѣ, защото и тѣ сѣ необходими служаци, и понеже приходитѣ нѣма да стигнатъ за всички, явно е, че по този начинъ нѣма да се уреди въпросътъ. Моето впечатление е, че селскитѣ общини, при днешното тѣхно положение, не могатъ да издържатъ лѣкаритѣ. Необходимо е да се реформира въ това отношение общинското управление. Ще събираме ли отъ общинитѣ необходимитѣ суми за заплатата на лѣкаритѣ, какво ще правимъ, то е другъ въпросъ, но тая реформа е наложителна, защото се касае за медицинска помощъ на населението; тя е наложителна, защото даването на медицинска помощъ е държавенъ и общественъ въпросъ и трѣбва да се уреди отъ държавата.

Т. Кънчевъ (д. сг): По-рано друго поддържахте.

Д-ръ Д. Бурилкоуъ (д): Да, но видѣхъ, че не може. Трѣбва да вървимъ въ унисонъ съ условията, а не да бѣдемъ привърженици на предвzeti принципи и разбирания. Трѣбва да видимъ, какво е възможно и къмъ него да вървимъ.

А. Циганчевъ (з): Налага се и такава реформа, г. докторе: младитѣ лѣкари да стажуватъ две години въ селата, като, разбира се, държавата имъ плаща.

Д-ръ Д. Бурилкоуъ (р): То е друго. Лѣкуването на населението бива амбулаторно и болнично. Нека ви кажа, че не трѣбва да се смѣта амбулаторното лѣкуване като нѣщо, което задоволява нуждитѣ отъ лѣкуване на селанитѣ. Амбулаторията е по-скоро едно мѣсто на сортиране на болнитѣ, едно мѣсто, където се дава първа помощъ, при обстановката, разбира се, която има въ амбулаторията, съ срѣдствата, съ които тя разполага. Амбулаторното лѣкуване, обаче, е едно елементарно лѣкуване. Лѣкуването на болнитѣ рационално може да става само въ първокласнитѣ и въ добре уреденитѣ болници. Въ това отношение трѣбва да има една обща идея, а тя е да се стараемъ да създадемъ по възможностъ по-малко, но добре обзаведени и наредени областни болници. Всички болници, които се развиватъ, които иматъ достатъчно болни, трѣбва да съществуватъ, да се развиватъ. Трѣбва, обаче, въ известни мѣста да има и така нареченитѣ областни болници, болници съ по 12 отдѣления, за да може населението винаги да получи въ тѣхъ тая специална помощъ, която то дири сега въ София; трѣбва населението да може тамъ, на мѣстна почва, по-близо до себе си да получава специалната помощъ, а не, както е сега, да бѣде принудено да идва въ София.

По-рано въ бюджета на Дирекцията за народното здраве бѣше предвиденъ кредитъ за болница въ Павликени. Тая болница биде затворена, затова че нѣмала клиенти, нѣмало болни — имало двама-трима болни — когато въ Павликени вирѣятъ добре две частни клиники. Явно е, че тамъ може да има болница, има достатъчно болни, но работата е, че болницата трѣбва така да се организира, че да може да привлече болнитѣ да се лѣкуватъ въ нея.

Освенъ създаването на областни болници, ние трѣбва да развиемъ и нѣколко централни болници. Примѣръ на

централна болница въ България, това е „Майчинъ домъ“, единственото мѣсто за последна помощъ при известни страдания.

У насъ се налага създаването и на едно специално отделение за рентгенотерапия. Налага се това отделение при Александровската болница да го развиемъ въ едно централно рентгенотерапевтично отделение, каквото въ България не съществува.

Смѣтамъ, че е добре също така да помислимъ и за едно срѣдство, което се прилага днесъ противъ страшната болестъ „ракъ“, а именно за радиума, за който вече много говоримъ и за който трѣбва да се дадатъ 2 милиона лева, за да можемъ и ние въ България на тѣзи нещастни болни, осѣдени на смъртъ, да дадемъ възможностъ на последенъ опитъ за спасение. Ние трѣбва да уредимъ единъ радиотерапевтически институтъ, за да могатъ нашитѣ болни да намиратъ помощъ тукъ, у насъ, а не да ходятъ да търсятъ помощъ въ чужбина.

Позволете ми да кажа само две думи, г. г. народни представители, по организацията на болничното дѣло. Много малки сѣ нашитѣ грижи за храната на болнитѣ, за покъщнината и за бѣлото. По § 68 отъ бюджетопроекта за храна на болнитѣ, персонала и т. н. се предвижда кредитъ 38 милиона лева. Като знаемъ, че въ България общо болнитѣ правятъ годишно около 200.000 дни, това значи, че срѣдно се падатъ горе-долу по 16 л. на день. Тая сума е наистина недостатъчна, но все пакъ нѣма да изпадне въ това положение, въ каквото бѣхме изпаднали презъ 1929 г., да се гласува свръхсметенъ кредитъ за изхранване на болнитѣ. По § 69, обаче, болнична покъщнина: печки, кривати, постилки и завивки, кърпи и пр. се предвиждатъ само 4.380.000 л. — сума съвършено недостатъчна.

А. Нейчевъ (д): Смѣшно е.

Д-ръ Д. Бурилкоуъ (р): Не е смѣшно, но е печално. Нека ви кажа, че въ България ние имаме въ всички болници общо 7.000 легла. Всѣко едно легло има къмъ себе си като принадлежности 52 парчета. За да се обзаведе едно легло сѣ необходими около 10.000 л. Сега, при по-евтинитѣ цени, нека бѣдатъ 7—8 хиляди. Ние имаме, значи, болниченъ инвентаръ за 50 милиона лева. Споредъ даннитѣ за всички болници въ свѣта, има едно изхажване на бѣло, инвентаръ и пр. около 20%. Значи, трѣбватъ ни 10 милиона годишно, за да поддържаме въ нужното състояние болничното бѣло и болничната покъщнина. Въ туй отношение, безспорно, трѣбва да се положатъ повече усилия; нека бѣдатъ леглата по-малко, но болнитѣ да бѣдатъ поставени по-добре.

Какъ е поставенъ да работи лѣкарскиятъ персоналъ въ болницитѣ у насъ? Всички наши околийски третостепенни болници нѣматъ постоянни лѣкари, тѣ сѣ по-скоро за подслони на тежко болнитѣ — да получаватъ първа медицинска помощъ — и тѣ функциониратъ задоволително. Така че само въ първостепеннитѣ и второстепеннитѣ болници ние имаме постоянни болнични лѣкари. Е добре, азъ искамъ да направя нѣколко бележки, които ще моля г. министра на вътрешнитѣ работи да има предъ видъ при упражнението на бюджета и при уреждане службата. Преди всичко работното време въ болницитѣ отъ страна на лѣкаритѣ трѣбва да бѣде поне гресомодо урегулирано. Не бива да се допуска въ една болница да се явява лѣкарътъ въ 11 ч. и да излезе въ 12. Той трѣбва да бѣде тамъ по-постоянно, за да може да отдѣли повече време за болнитѣ и повече време за болничния персоналъ. Има единъ конфликтъ между частната работа на болничнитѣ лѣкари и тѣхната държавна и обществена служба; заплатата е вече осигурена, тя се получава, колкото и да работи човѣкъ, а частната практика трѣбва да се гони. Отъ тамъ иде съкращаване служебното работно време и увеличаване времето за частната практика. Ние имаме маса амбулатории, въ които приемътъ трѣбва да започва въ 9 ч., но лѣкарътъ отива въ 11, и когато другъ пътъ болниятъ отиде въ 11, лѣкарътъ вече си е отишълъ. Естествено е, че тия работи сѣ отъ административенъ характеръ, но тѣ не трѣбва да се допускатъ. Моето желание е, въ интереса на работата да се стремимъ постепенно да се създаде подобрене въ нашитѣ болници — да се опредѣлятъ по-добри заплати на лѣкаритѣ, за да могатъ да се посветятъ повече на болнитѣ и тогава съ по-малко пари ще се лѣкуватъ повече болнитѣ.

А. Нейчевъ (д): Добре, ама иматъ и частна практика.

Д-ръ Д. Бурилкоуъ (р): Да, и тая частна практика е нещастieto за лѣкаря, защото чрезъ нея той търси стра-

ничен доход, понеже заплатата му се намалява. Но само една част от болничните лекари имат частна практика, а масата лекари страдат.

Външните болници като персонал за гледане болните ние имаме сестри-милосърдни. Във § 87 на бюджетопроекта ние предвиждаме сумата 250.000 л. помощ на дружество „Червен-кръст“ за подготовка на милосърдни сестри. Аз бих желал да се ревизира нашето отношение към начина за създаване на милосърдни сестри. По-рано ние предлагаме с милиони за тая цел, а какви са получените резултати? Свършили са досега сестринското училище при „Червен-кръст“ 316 сестри; от тях, обаче, на работа са 127. Годиш под ред ние сме давали с стоци хиляди лева, а не сме получили това, което ни трябва. Наличните сестри се разпределят така: по ведомството на Дирекцията на народното здраве 70 сестри, в Александровската болница — 45 и в „Червен-кръст“ — 12; всичко 127. Във бюджетопроекта предвиждаме 149 сестри. Ваканциите днес се заемат от 70 сестри наши от училището при „Червен-кръст“, 40 сестри чужденки, защото не стигат българските, 12 самарянки, които са прекарали временни курсове, и 27 вакантни места, за които няма сестри да ги заемат. Нужно е, значи, по отношение създаването сестрите да се ревизира нашата политика.

Едно важно служебно лице в болницата е домакинята. Домакиняската служба в нашите болници в миналото се извършаваше от медицински фелдшери. И днес ние имаме в България 150 фелдшери, които са издържали изпит за домакини. В последните години, обаче, се назначаваха и назначават на тая служба не фелдшери, които са държали изпит за домакини, а се предпочитаха хора с търговско и друго образование. Какви са резултатите от това? Резултатите бяха неочаквано масови злоупотреби в нашите болници. Ето ви само някои от данните в това отношение. Карлуковският приют — домакинята осъден за злоупотреби; Трънската болница — домакинята осъден за злоупотреби; „Майчин-дом“ — домакинята под съд за сума 900.000 л.; Врачанската болница — за 250.000 л. осъден; Старозагорската болница — за 200.000 л. осъден; Габровската болница — за 100.000 л. подсъдим; Плевенската болница — също осъден; Видинската болница — за 1.200.000 л. осъден; Ловчанската болница — за 600.000 л. осъден; Варненската болница — за 640.000 л. осъден на 6 години затвор; Софийската първокласна болница — за 1.200.000 л. подсъдим. Ето, вие виждате едно стремление, правилно, може би, теоритично, едно стремление закононо, да има по-добър персонал, да има домакини по-образовани и по-подготвени, с търговско образование, да дава обратни резултати: домакини, които чършат такива големи злоупотреби. И аз моля г. министъра на вътрешните работи да направи справка: има ли домакини фелдшери, които да са злоупотребили суми. То е интересно да се знае. За щастие, фелдшерите са от старата школа; може би по-нашини, според някои, но по-добросъвестни. И бих препоръчал на г. министъра на вътрешните работи да предпочега фелдшери за домакини, отколкото други лица с големи подкрепа от разни страни.

Но най-слабото място на нашите болници, г. г. народни представители, това е болногледаческото въпрос. Явява се лекарят в болницата, преглежда болния, установява диагнозата, назначава лекуването и си отива. Кому остава болния? На болногледача. А тоя персонал у нас, г-да, е съвършено случаен. Дошъл човъкът от село да търси работа — стражар, стрелочник, или нещо подобно — не намира място и му дават в болницата служба — болногледач. Той стои там, но няма похвати за тая работа, груб е, незъпитан е, няма обноски, не може да гледа болни. А вие разбирате, поради това, колко е тежко положението на нашите болни в болниците, когато често пъти в най-тежките моменти не могат да получат не каква медицинска помощ, а дори и чаша вода или да им се помогне да се преобърнат, да ги покрят и т. н. Ето защо, аз съмтам, че ние трябва да обърнем внимание на санитарното управление върху § 85, в който се предвижда една сума, между прочее, и за курсове за болногледачи — тия суми да отидат по своето предназначение. Необходимо е нашите лекари в болниците да организират в неделята макар по един час за обучение на тоя персонал, да го възпитат в чувство на сърдечност, на добри отношения, на помощ, на състрадание и, от друга страна, да му дадат ония сръчности, ония похвати, които са необходими за помагане на болните. Не бива при

днешното положение, когато има толкова много налив от безработни хора, между които и много интелгентни хора, да оставяме нашите болници в сегашното положение. Смятам, че имаме дълг през тая година да употребим всички усилия, да подобрим помощния персонал в болниците в всяко отношение, като, разбира се, в бъдеще му създадем и по-добри условия за живот, т. е. да се погрижим за неговото работно време и за неговото жилище. Нека ви кажа, че работното време в болниците е такова, каквото законът за хигиената на труда не позволява. И ако някой инспектор на труда направи ревизия в държавна болница, той трябва да състави акт на главния лекар и да го глоби.

Председател: Свършете вече, г. Бурилков.

Д-ръ Д. Бурилков (р): Следователно, заключавам. Нашият идеал трябва да бъде достъпен и безплатна медицинска помощ. Сега трябва да лекуваме поне бедните безплатно. Така е на книга, така е по закона от 1929 г., но не е така в действителност, защото, както казах, г. г. народни представители, нашите общини, като не могат да плащат за лекуването на бедноболните в болниците, престават да им дават и свидетелства за бедност; по тоя начин бедният селянин не е в състояние да се лекува, когато има най-голяма нужда от медицинска помощ. Явно е, че и там би трябвало да се направи нещо, и аз бих желал г. министърът на вътрешните работи да ни каже какво мисли по тоя въпрос. Тук се направи едно предложение от г. Ради Василев, направи се второ предложение от г. д-ръ Димитров, Лона Гюров и моя милост, държавата да поеме върху си лекуването на бедноболните. Това наше предложение и до днес не е поставено на дневен ред. И аз бих желал да зная какво мисли по това г. министърът на вътрешните работи и въобще какво той смята да направи в това отношение. Съзнавам напълно, че държавата днес не може да се наговори с този разход. Явно е, ние имаме един бюджет, който е дошъл до своите крайни граници, но от друга страна пък нуждата е належаща. Може да се предприемат някои административни мерки в това отношение.

А. Нейчев (д): Какви, напр., според Вас?

Д-ръ Д. Бурилков (р): Ако държавата поеме върху себе си лекуването на бедноболните, това ще й коства около 30 милиона лева. Тая сума ще се появи като дефицит.

Т. Кънчев (д. сг): Повече от 40 милиона лева.

Министър д-ръ А. Гиргинов: Защо само държавните лечебници да лекуват безплатно? Било окръжните, било държавните, било общинските лекари ще лекуват безплатно.

Д-ръ Д. Бурилков (р): Така също, г. г. народни представители, ще трябва да се обърне внимание върху така наречените специални болници; това са болниците за остри душевни заболявания. Днес ние имаме по една такава болница в София и Ловеч. Тя е в много лошо състояние и там трябва да се направят някои подобрения.

У нас постепенно се въвеждат социални грижи от страна на санитарната дирекция. Такива са грижите за слабоумните. Имаше вече приюти за слабоумни в Карлуково и в Бѣла, а е желателно в бъдеще да имаме и в Южна България. Ние имаме и майчини подслони, както е в Радомир. Това са нози птици, по които трябва да продължаваме да вървим и в бъдеще.

Има една занемарена социална грижа, върху която трябва да обърнем внимание, защото е много належаща; това е грижата за нашите епилептици. По нашите села и градове има болни от епилепсия, които са предмет на присмех от своите съграждани и тежест за близките, но които могат да работят. Ние можем да организираме колонии от епилептици върху началото на самоиздържането. Тя ще работят там под ръководството на един опитен човък. Съ труда си те ще си изкарват средства за живене: зърнени храни, добитък и пр., за да могат горе-долу да живеят с една малка субсидия от държавата. За това не се е мислило, а време е да се помисли и за него, защото това са най-нещастните хора в България.

Не по-маловажно в санитарната политика от лекуването е предпазването. То се явява много по-късно, защото

търбват по-големи познания за ония пштица, по които болестта дохожда, и за мърките, които търбва да се вземат против нейното настъпване. То е извънредно важно, защото чрез него можем да намалим броя на заболяванията и по този начин да спестим маса страдания и маса сръдства за лъкуването на тия болни.

Председателът: (Звъни) Изтече Ви времето!

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): Още 20 минути ще говоря, г. председателю!

Председателът: Не мога да Ви дамъ толкова.

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): Добре, тогава ще бѣда по-краткъ. Ще се старая да не отнемамъ повече времето на Събранието.

Нека кажа, г. г. народни представители, че отношението между лъкуване и предпазване не е рѣзко разграничено.

Председателът: Моля Ви, завършете, защото азъ търбва да консултирамъ Събранието. Нѣмамъ право да Ви дамъ повече време. Инакъ всѣки би говорилъ по толкова, а това не може. Предупреждавамъ Ви и ще Ви моля въ десетина минути да завършите речта си.

А. Циганчевъ (з): Това е една материя, която не на всички е позната, и нека му се продължи времето, за да може да се изкаже.

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): Има болести, при които предпазването и лъкуването е свършено слѣто. Борбата противъ венерическитѣ болести, напр., се заключава въ самото лъкуване. Лъкува се болестта и това е същевременно предпазване на здравитѣ. Единъ сифилистиченъ, който е излъкуванъ, е вече безопасенъ за околнитѣ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Предпазването е здравна просвѣта, преди всичко.

Д-ръ Д. Бурилковъ (р): Предпазването на здравитѣ отъ венерическа болестъ става чрезъ лъкуването на болнитѣ, когато при другъ видъ болести, напр., при алкохолизма, предпазването е пропаганда и възпитание. Тамъ лъкуването нѣма значение. Раздѣляне между лѣчебната и предпазната медицина може да става горе: може да става въ окръжния градъ, може да става въ околийския градъ, но то не може да става въ селото. Тамъ санитарниятъ органъ е едновременно органъ и за предпазване, и за лъкуване на населението. Следователно, това раздѣляне не е така строго, както си го представяватъ нѣкои.

И най-после нека кажа, че третиятъ етапъ отъ санитарната политика е общата грижа за подобрене на расата. Не стига, че детето се е родило, търбва да се взематъ мѣрки да се роди по-издрѣжливо, по-годно. И ако ние днесъ се грижимъ да създаваме цѣтя по нашето желание, да създаваме рози по-червени, по-ароматични, съ повече листа; ако ние се грижимъ да създаваме крави млѣчни и крави за месо; ако ние се грижимъ да създадемъ коне за товаръ и коне за впрѣгане, ние така сѣто търбва да положимъ грижи да се създаватъ хора по единъ образецъ, по единъ идеалъ, който да отговаря на нашитѣ стремления. И макаръ човѣкътъ да е сѣщество политическо, *Zoon politicon*, но щомъ е *Zoon*, той се подчинява на общитѣ биологически закони и на законитѣ за естествения подборъ. Въз основа на тия закони ние можемъ да подобримъ човѣшкото общество. Нѣмамъ сега време да изложя поне накѣсо това, което може и търбва да се направи въ тая областъ. Засега азъ само подхвърлямъ идеята. Търбва да улеснимъ раннитѣ бракове, търбва да затруднимъ размножението на негоднитѣ, а да увеличимъ размножението на годнитѣ. Въ нашето общество става обратното: годнитѣ отбѣгватъ размножението, а негоднитѣ, хилавитѣ, недѣлгавитѣ, сакатитѣ, престѣпничитѣ и пр. се размножаватъ свободно, за да пълнятъ утре приютитѣ, болницитѣ и затворитѣ. Търбватъ специални грижи за семейството въ това направление. Така щото пѣтятъ на санитарната политика е: лъкуването, да се осигури елементарното лъкуване за всички; следъ това идатъ грижи за предпазването и отъ тамъ да минемъ къмъ подобрене на расата.

Но какви сѣ нашитѣ възможности? Ние имаме единъ бюджетъ отъ 149.000.000 л. — това е крѣгътъ, въ който сме принудени да се движимъ. Е добре, единъ такъвъ малкъ бюджетъ ние търбва да го разпредѣлимъ по-разумно. Азъ съмъ поддържалъ и ще поддържамъ, че търбва да се стремимъ да създадемъ повече лѣкари въ

селата, а по-малко въ централното управление. Правѣше ми странно впечатление, че когато говоримъ за съкращения, ние видѣхме да се увеличава персонализътъ въ Дирекцията на народното здраве, а да се намаляватъ селскитѣ лѣкари! Търбва да се намалятъ службитѣ въ централното управление. Възражава се, обаче, че може да се разстрои службата. Мислите ли сериозно, че единъ лѣкаръ, който нѣма друга амбиция, освенъ да бѣде полезенъ на санитарното дѣло, ще дрѣзне да разстройва службата? Службата била важна. Че нѣма неважна служба. Но тия важни служби какъвъ практически резултатъ ще дадатъ? Единъ лѣкаръ по училищна хигиена въ централата какви органи има долу, за да провежда своитѣ разбирания? Оставенъ самъ, той ще издаде едно окръжно по училищната хигиена до лѣкаритѣ. Но това, което ще пише въ своето окръжно, го има въ всѣка елементарна книга по хигиена. Лѣкарътъ по детска хигиена въ централата какво ще върши? Ние имаме 7 станции за кърмачета, които се ръководятъ отъ лѣкари специалисти, и нѣматъ нужда отъ лѣкаръ, който да ги напѣтствува. И т. н.

Г. г. народни представители! И азъ съмъ доволенъ, че бюджетарната комисия се съгласи да остави въ бюджетопроекта само три отдѣления: предпазно, лѣчебно и административно. По този начинъ ние ще имаме една по-стѣгната организация, споредъ нашитѣ сръдства.

Повдигна се шумъ въ пресата, като се обясни всичко това съ ежбитѣ между лѣкаритѣ. Далечъ отъ това. Народниятъ представител не може да се ръководи отъ съображенията на нѣкакви си лѣкарски групи. Ние търбва да стоимъ надъ тѣхъ. Мене не ме интересуватъ чиновницитѣ въ България, мене ме интересува санитарното дѣло. Ако нѣкой чиновникъ се е провинилъ, азъ мога да съобща това на г. министъра. Не е правилно, обаче, за провинили се или неприятни чиновници да се атакува санитарната служба. Така че да се смѣсватъ лѣкарскитѣ ежби съ нашитѣ разбирания по бюджета, както това стана въ пресата, е свършено неоснователно.

Ще търбва, г. г. народни представители, да се стремимъ да имаме по-малко безполезни чиновници въ централата, по-малко писане и лѣкари-писари, а повече лѣкари въ селата, които непосредствено да баятъ върху здравето на народа, и повече грижи за болницитѣ. И нека върваме, г. г. народни представители, че кризата, която днесъ бушува, нѣма да бѣде вѣчна. Макаръ днесъ още да нѣмаме признаци въ свѣта, които да показватъ, че стопанското положение се подобрява, все пакъ търбва да се надѣваме, че кризата нѣма да бѣде вѣчна. И единъ денъ, като се видимъ съ повече сръдства, тогава ще говоримъ за голѣми реформи и начинания. А днесъ нека ладемъ това, което можемъ — на първо мѣсто да осигуримъ лъкуването на всички болни въ България, а по-нататкъ да минемъ къмъ другитѣ етапи.

Азъ моля народното представителство да приеме бюджетопроекта на Дирекцията на народното здраве тѣй, както е представенъ. Въ бюджетарната комисия се направи възможнитѣ съкращения. Чрезъ тѣхъ ние правимъ крачка напредъ, въпрѣки оскѣднитѣ сръдства, съ които разполагаме въ този моментъ. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателът: Има думата народниятъ представител г. д-ръ Георги Димитровъ

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Единъ отъ основнитѣ въпроси въ политиката на правителство и държава, споредъ менъ, е грижата за народното здраве. И азъ не знаа дали има нѣкой да не отдава толкова голѣмо значение на този въпросъ, колкото въ сѣщностъ той заслужава. Нѣма държава, която да не си е поставила за целъ преди всичко гарантиране здравето и живота на своя гражданитѣ. Същевременно ще кажа, че нѣма, може би, държава, въ която да се изразходватъ толкова малко сръдства за народното здраве, колкото у насъ, и затова менъ ме учудва, когато гледамъ днесъ бюджета на държавата и специално бюджета на Дирекцията на народното здраве.

Г. г. народни представители! Има ли нѣкой отъ васъ, българскитѣ общественици, който се е ровилъ изъ села и градове, да не е констатиралъ онова трагично, онова страшно, катастрофално положение, бихъ казалъ, което цари днесъ въ българското село? Има ли нѣкой отъ васъ, който да не е заставалъ вцепененъ предъ мизерията, която бушува всрѣдъ беднитѣ въ села и градове, и да не се е чудилъ на онова безгрижие, което е съществувало по отношение на най-голѣмия въпросъ, въпроса надъ въпроситѣ ще кажа азъ — въпроса за народното здраве? За каква култура, за какъвъ прогресъ, за какъвъ напредкъ

ще ми говорите тогава, когато човѣкът е оставен да се изражда поради глад и мизерия, тогава, когато този човѣкъ, който трѣбва да твори богатата и да тласка напред една държава, един народ, едно племе, е оставен на произвола на съдбата по отношение на основната, на най-голямата предпоставка за каквито и да било други по-нататъшни домогвания и придобивки? Азъ зная добре какво е положението на държавата въ днешния моментъ, разбирамъ тежкото икономическо положение на нашия народъ; но когато хвърляме много милиони лева за други по-маловажни нужди, ние, смѣтамъ азъ, ще извършимъ грѣхъ, ако не направимъ последни усилия, безспорно, въ кръга на възможното, за да дадемъ поне минималното, най-необходимото за народното здраве у насъ, за здравето на българския гражданинъ, на българския селянинъ, на наистина работливия и трудолюбивия български селянинъ. А какво виждаме? Обратно. Нѣма никаква грижа за неговото здраве, селянинътъ е изоставен на произвола на съдбата. Това се казва и се пише въ цѣлата преса. Прегледайте пресата у насъ, и най-зависимата, тя ще ви даде достатъчно много данни, за да се убедите и тоя, който има нужда отъ много данни, че днесъ нашиятъ народъ и особено черноработниятъ български народъ е лишень отъ медицинска помощъ.

Г. г. народни представители! Какво представлява особено българското село въ санитарно отношение? Вие знаете добре, че напоследъкъ се правятъ усилия да се замѣнятъ първитъ ратници на санитарното дѣло у насъ — фелдшеритъ — съ по-подготвени хора — съ лѣкари. Мислите ли вие, че се е постигнала нѣкаква особена придобивка въ това отношение? Мислите ли, че е възможно да се постигне при положението, въ което нашето население днесъ е поставено въ икономическо отношение? Мислите ли, че е възможно днесъ да замѣнимъ въ село фелдшеритъ съ лѣкари? Азъ съмъ дълбоко убеденъ, че това не е невъзможно и че това трѣбва да стане, но системата, по която се върви, не е тая, която наистина ще ни доведе до определената целъ. Преди всичко, когато тукъ говоримъ, че нѣмаме възможностъ да хвърлимъ достатъчно материални срѣдства въ българското село, кажете, по какъвъ начинъ ще задържите тамъ по-подготвения санитаренъ деятелъ? Безспорно, въ това отношение ние сме много зле, ние не само не постигаме нѣщо повече, но даже, ако щете, разваляме и до голѣма степенъ унищожаваме онова, което е направено. На много мѣста, където имаше фелдшери, поради това, че законътъ дава право на лѣкаря, който се яви, да замѣсти фелдшера, фелдшеритъ сж замѣстени отъ лѣкари, но понеже липсватъ условия за лѣкаря — не само не се създадоха нови такива, но даже се премахнаха условията, които дотогава бѣха създадени — лѣкарътъ веднага си отива и селото остава и безъ лѣкаръ, и безъ фелдшеръ.

Г. г. народни представители! Нѣмамъ възможностъ да ви разправамъ надълго и нашироко за оня санитаренъ хаосъ, който днесъ царя въ българското село особено. Моятъ колега, уважаемиятъ г. д-ръ Бурилковъ, доста изчерпателно ви даде картината — много ясната и трагичната картина — на санитарното положение на българския народъ въ този моментъ. Позволете само да ви обърна вниманието върху единъ страшенъ фактъ, върху единъ фактъ, който трѣбва да е занималъ и васъ, и всѣки български гражданинъ, особено бащата, тоя, който създава поколѣнието, който е длъженъ да се грижи за него и който полага всички усилия, за да му гарантира по-сносно бждеще. Позволете ми да обърна вниманието ви на едни цифри, които показватъ на къде отива нашиятъ народъ. Къде ще стигне нашата държава, ако по тоя пътъ се върви, безъ да се взематъ по-големи, по-сериозни мѣрки за запазване на народното здраве.

Г. г. народни представители! Обръщамъ вниманието ви върху така наречената детска смъртностъ. Официалнитъ данни на Дирекцията на статистиката ни казватъ, че на хиляда живородени въ градове и села въ 1927 г. има 168 умрѣли до края на първата година; въ 1928 г. — 148; въ 1929 г. — 155; въ 1930 г. — 136, когато въ Холандия сж 61, Швейцария 54, Дания 77, а Германия 34. Това показва, че най-необходимитъ, елементарнитъ икономически условия за съществуване на българския гражданинъ нѣма. И тамъ ние трѣбва да обърнемъ нашето внимание — и най-много, азъ ще кажа, ние, законодателитъ — защото, ако до днесъ наистина сж вършени грѣшки, ние сме, които трѣбва да коригираме настоящето и да начертасемъ едни по-свѣтли перспективи за бждещето.

Г. г. народни представители! Ще се спра на другъ единъ голѣмъ социаленъ бичъ — туберкулозата. Наистина, дадохъ се данни за болнитъ отъ туберкулоза, но

азъ трѣбва да ви кажа съ хиляда на сто увѣреностъ, че нито официалната статистика, нито частната статистика е въ състояние да ни даде истинската картина на положението. Официалната статистика какво ни казва? Тя казва, че на 40 души срещнати хора, единъ отъ тѣхъ е боленъ отъ туберкулоза. Азъ се съмнявамъ дали е само единъ. Моятъ уважаемъ колега д-ръ Бурилковъ заяви отъ тукъ, че напоследъкъ заболяванията отъ туберкулоза намаляватъ. Азъ съмъ длъженъ да кажа, че, наистина, по статистическитъ данни, които напоследъкъ ни се даватъ, като-че-ли има едно намаление на заболяванията. Но знаете ли вие, че напоследъкъ сж задължени да бждатъ декларираны само тежкитъ и само опаснитъ случаи отъ туберкулоза? Следователно, когато ние, лѣкаритъ, правимъ статистика, когато даваме данни, не слагаме по-леко болнитъ, а на болнитъ въ началния периодъ даже заявяваме, че не сж болни и ги третираме като здрави. Г. г. народни представители! Не на 40 души, но азъ ще кажа, на 20 души срещнати ако само единъ е боленъ отъ туберкулоза, то е добре, ние бихме могли да се радваме. Но ние сме много по-зле, отколкото можемъ да си представимъ. И защо сме зле? Затова защото фактически ние не лѣкуваме туберкулозно болнитъ. Ние приемаме болнитъ въ болницитъ, дори най-тежки случаи, държимъ ги тамъ, съгласно закона, три месеца време и ги изписваме. Ами ако за три месеца болниятъ не може да се излѣкува? За три месеца лѣкуването на болния тѣкмо е почнало; достигналъ до единъ периодъ на подобрение, той се изписва, отива си съ вѣрата, че е вече оздравѣлъ и отива особено въ селата пакъ да работи. Той предварително пита: мога ли да работя? Лѣкарътъ му казва, че не може да работи, но фактътъ, че той е изписанъ вече отъ болницата, го кара да върва, че той е съ подобро здраве и може да отиде веднага да работи. По този начинъ, безспорно, ние не само че не излѣкуваме болнитъ, а обратно, обричаме ги на явна гибелъ, защото този, който се е върналъ съ подобро здраве, повреджа здравето си за винаги и пада неизлѣчимо боленъ само следъ известно време.

Г. г. народни представители! Туберкулозата у насъ се шири всѣки денъ и, безспорно, причината за това сж преди всичко мизерията, недоимѣкътъ, гладътъ и нехигиеничнитъ жилища. Въ кое село вие виждате да има хигиенични жилища? Минималнитъ условия на хигиената въ кое село ги има?

Въ кое село има жилища съ достатъчно слънце, въ кое село хората се хранятъ достатъчно, въ кое село има достатъчно условия за правиленъ режимъ, за да бждете сигурни, че ако поставите единъ боленъ на диета или на режимъ, както казваме ние, лѣкаритъ, ще могатъ да се изпълнятъ условията на тая диета, на тоя режимъ? Абсолютно никъде. Азъ съмъ ималъ случаи на много мѣста да констатирамъ, че следъ като е дадена препорѣката, болниятъ си отива отчаянъ и обезвѣренъ, защото нѣма условия да се подложи на режимъ.

Г. г. народни представители! Азъ искамъ да ви обърна вниманието, че не е достатъчна само диагностиката на болестта. Добре, ние ще констатираме болестта, ние ще поставимъ правилна диагноза, но по-важното е другото — ще дадемъ ли възможностъ на болния да се лѣкува, ще дадемъ ли възможностъ на болнитъ да се лѣкуватъ, и на срѣдата да се освободи, да се избави отъ бацилоносителитъ, отъ заразенитъ, за да може тя да смѣта единъ денъ, че наистина представлява отъ себе си вече единъ очистенъ отъ болестта теренъ? Въ това отношение азъ трѣбва да ви кажа, че абсолютно никакъвъ напредъкъ не правимъ. Ние нѣмаме легла за изолиране. Наопаки, влошава се положението на болния, влошава се положението на болнитъ, влошава се положението и на околнитъ, на здравитъ, защото болнитъ сж всрѣдъ тѣхъ, защото болнитъ сж при децага, болнитъ сж при братята и сестритъ и нѣма никой куража да изолира тия болни. Никой отъ околнитъ на болния нѣма куражъ, когато препорѣчватъ на болния отдѣленъ приборъ за хранене, когато му препорѣчватъ отдѣлно мѣсто за живѣне и пр., да му даде такива, да изолира болния отъ околнитъ, и затова болестта се разсажда все повече и повече. Трѣбватъ легла, трѣбватъ нови санаториуми!

Г. г. народни представители! Безспорно, че преди десетина години нашето село бѣше по-добре по отношение на туберкулозата. Нѣкои казватъ, че това заключение се дължи на туй само, че статистиката преди години е била по-неточна. Азъ не мога да се съглася съ това, защото статистиката, особено официалната статистика, преди години не е била по-лоша отъ сегашната. Ако нѣкой счита,

че статистиката на Дирекцията на народното здраве е допринесла за това заключение, азъ съмтамъ, че той се лъже. Статистиката при Дирекцията на народното здраве е предоставена на участъковитъ лѣкари преди всичко, а лѣкаритъ нѣматъ възможностъ да изпълнятъ тоя свой дългъ. Тѣ нѣматъ възможностъ да направятъ прегледъ на болнитъ, нѣматъ възможностъ да обиколятъ своя санитаренъ участъкъ, нежелателно да седнатъ да пишатъ точна статистика. Нека признаемъ, че много лѣкари сѣ се оплаквали, че тѣ сѣ били принуждавани, понеже по законъ сѣ задължени въ еди кой си срокъ да представятъ статистика за болеститъ, да я напишатъ така, на умъ, за да избѣгнатъ глобитъ. Защото, безспорно, за лѣкаря е по-важно да отиде да обиколи участъка си, отколкото да пише статистика. Вие по-нататъкъ ще видите, а азъ трѣбва да ви кажа още отсега, че глобяването на лѣкаритъ най-често е поради това, че тѣ не сѣ дали точни сведения. Азъ имамъ тукъ цѣлъ поменникъ глобени лѣкари. Е добре, какъ може лѣкарътъ да даде точни сведения? За да даде точни сведения, той трѣбва да се занимава съ статистика, трѣбва да се занимава съ канцеларщина. И ако лѣкаритъ вършатъ тая работа както трѣбва, и както напоследъкъ я правятъ нѣкои лѣкари, тѣ не ще могатъ да изпълнятъ както трѣбва другия си дългъ — да бждатъ истински санитарни фактори и лѣчители въ нашитъ села.

Г. г. народни представители! Трѣбва да ви кажа, че нашата санитарна статистика е абсолютна неточна. Да ви кажа единъ курьозенъ случай. Присѣствувахъ въ едно село при прегледъ за общинска трудова повинностъ. При прегледа се установи, че 65% отъ прегледанитъ иматъ херния, а отъ тѣхъ половината имаха двойна херния. Ако лѣкарътъ пише, че тия хора иматъ двойна херния, той трѣбва да ги освободи отъ трудова повинностъ, а това значи да се намалятъ работнитъ рѣце. Затова накарала лѣкаря и кмета дори да не съобщаватъ болестта на тия селяни, защото иначе не биха могли общинитъ да изпълнятъ своитъ инициативи съ трудовата повинностъ.

Нашето село, спокойно можемъ да кажемъ, нѣма медицинска помощъ. И азъ бихъ могълъ да ви процитирамъ нѣколко данни, за да видите дали въ българското село може да се смѣта, че има медицинска помощъ.

Г. г. народни представители! При едни случайни разговори азъ можахъ да науча едни курьозни сведения. Само за едно-две села ще ви кажа. Напр., въ едно село въ Хасковско — името му нѣма да казвамъ — съ 600 къщи, само презъ месецъ февруарий е имало 43 души умрѣли; въ друго едно село въ Кърджалийско съ 70 къщи, само за два месеца, януарий и февруарий, сѣ умрѣли 54 души.

Нѣкой отъ мнозинството: Епидемия?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Нѣма епидемия — отъ сиромашия, отъ изнерия сѣ умрѣли. Ше трѣбва да ви кажа, че тъкмо когато върлуваше епидемия въ друго едно село, въ Ловчанско, когато бронхо-пневмония бѣше засегнала почти всички деца, лѣкарътъ бѣше премѣстенъ — бѣше наказанъ за това, че не давалъ точни статистически сведения! Селото е отъ 600 къщи, съ 3.500 жители, но бѣше оставено на произвола на сѣдбата въ разгара на епидемията. Лѣкарътъ, казвамъ, бѣше махнатъ само за това, че не е далъ точно навреме исказанитъ данни!

Г. г. народни представители! Азъ искамъ да се спра върху едно друго положение — върху разпредѣлението на санитарния персоналъ, за да видите, дали наистина днесъ може да се приказва за медицинска помощъ общо въ страната. Ше ви кажа сведения само за нѣколко окрѣга.

Въ Търновския окрѣгъ, напр., споредъ последната статистика, съ 505.662 жители, има 130 лѣкари, 110 фелдшери и 59 акушерки. Въ Шуменския окрѣгъ, съ 360.169 жители, има 49 лѣкари, 92 фелдшери и 21 акушерки. Въ Петричкия окрѣгъ, съ 186.167 жители, има 39 лѣкари, 36 фелдшери и 11 акушерки. Въ Мазанлийския окрѣгъ, съ 183.793 жители, има 15 лѣкари, 21 фелдшери и три акушерки. Въ Пашмаклийския окрѣгъ, съ 68.814 жители, има само единъ окрѣженъ лѣкаръ, единъ общински лѣкаръ, двама градски лѣкари, 12 фелдшери и 3 акушерки. Това сѣ данни отъ Дирекцията на статистиката.

Г. г. народни представители! Трѣбва да ви кажа, че въ сѣщото време Софийскитъ окрѣгъ има близо 750 лѣкари, около 140 фелдшери и около 155, ако се не лъжа, акушерки.

Ц. Стоячевъ (з): Въ София ли?

Нѣкой отъ мнозинството: На държавна служба ли?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Общо; говоря за всички лѣкари; говоря за всички частно-практикуващи, държавни, окрѣжни, общински — давамъ обща статистика.

Ако обърнемъ внимание на обстоятелството, колко сѣ лѣкаритъ на държавна, окрѣжна и общинска служба, ще видимъ, че положението е страшно. Ние имаме въ цѣлъ окрѣгъ единъ окрѣженъ, единъ околийски и единъ общински лѣкаръ! Сѣщевременно трѣбва да ви кажа, че разпредѣлението на санитарния персоналъ е абсолютно занемарено. Безспорно, то ще зависи отъ условията, въ които се намиратъ различнитъ мѣста, но тамъ е задачата на управника. Ние ще трѣбва да изпратимъ повече санитаренъ персоналъ тамъ, гдето най-много има нужда отъ такъвъ. Какво виждаме отъ тия данни? Вие виждате, че има санитаренъ персоналъ най-много тамъ, гдето най-малко е нуженъ; има нѣкъде претрупване даже.

Н. Стамболиевъ (з): Въ градоветъ има криза отъ много лѣкари, а въ селата има криза за лѣкари.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Именно. И тамъ е задачата на правителството. Азъ съмтамъ, че трѣбва да помислимъ по какъвъ начинъ да пратимъ лѣкари въ селата. Защото кжде е правото, кжде е социалната правда и справедливостъ, за която ние приказваме и съ която кичимъ знамената си, когато виждаме, че най-онеправданитъ, най-беднитъ, най-гладнитъ нѣматъ необходимата медицинска помощъ? А тѣ сѣ най-често болни. И тамъ е именно смѣшното, престъпното, бихъ казалъ, г. г. народни представители, въ онзи законъ за народното здраве, който се прокара презъ 1929 г., съ който се отне — мога решително да кажа тога — медицинската помощъ на селата и се унищожилъ лѣкуването на тия, които иматъ най-голяма нужда — бедно-болнитъ въ селата.

Тогава много лекомислено — нека ви кажа тога — бившиятъ министъръ-председателъ г. Ляпчевъ, при една реплика съ бившия врачански народенъ представителъ г. Стоянъ Кърловъ, земледѣлецъ, заявявалъ: „Вие не знаете какво говорите. Ние съ този законъ даваме на общинитъ едни приходи, отъ които само 10% ако се взематъ, ще събератъ около 600 милиона лева, и ще се използватъ за медицинска помощъ“. Следъ това г. Ляпчевъ е казалъ, че сѣ гарантирани 75 милиона лева за лѣкуване на бедно-болнитъ, при положението, че само 30 милиона лева сѣ необходими за издрѣжка на всички бедно-болни.

Г. г. народни представители! Г. Ляпчевъ се помъчи въ комисията да се обясни. Той казва: „Ама не бѣха прибрали приходитъ, не бѣше прибранъ и данъктъ сгради“. Единъ управникъ не може да не предполага, защото именно това се иска отъ него — да е сигуренъ, че неговитъ мѣроприятия ще намѣрятъ приложение и ще дадатъ ония резултати, които се очакватъ отъ тѣхъ. Може ли, напр., единъ управникъ така лекомислено да създава законъ, безъ да знае дали съ този законъ се гарантиратъ правата на ония, които иматъ най-голяма нужда отъ закрилата на този законъ? Може ли единъ министъръ-председателъ да говори на предположение и да казва, че ще поспятъ 75 милиона лева за бедно-болнитъ?

Г. г. народни представители! Тамъ е най-големиятъ грѣхъ, споредъ мене, на Демократическия сговоръ. Защото вие можете да отнемете за известенъ периодъ време доходитъ на единъ човѣкъ, можете да му напакостите, колкото щете, можете да го тормозите, да го подложите на каквито щете инквизиции, но когато му гарантирате основното право да се лѣкува, когато гарантирате на бедно-болния да се лѣкува безплатно, вие все пакъ показвате известна човѣщина къмъ него, все пакъ може да се каже, че у васъ има нѣкакви хуманни чувства, има една социална предвидливостъ, има една грижа за утрешний день. Но когато вие му отнемате единствената и последна възможностъ да закрепилъ здравето си, да остане живъ, да се почувствава като гражданинъ на тая страна, кажете, какво му оставяте вие, въ името на какво го карате да се бори за тая държава, която се е отказала отъ него, която не му гарантира поне едно безплатно лѣкуване, тогава когато прибира отъ него толкова много приходи, за да ги прахосва за най-разнообразни нужди, тъй разточително и лекомислено?

Г. г. народни представители! Законътъ за народното здраве отъ 9 мартъ 1929 г. прехвърля лѣкуването на бедно-болнитъ къмъ общинитъ. Вие виждате отъ статистиката, че веднага болнитъ едва ли не намаляватъ; постѣпването на болни въ болницитъ намалява. И г. Кесяковъ, директорътъ на народното здраве, намѣрилъ достатъчно основание въ тѣзи данни, че постѣпването на болни въ болницитъ намалява отъ 1929 г., за да направи икономия, пре-

хвърля някои второстепенни болници въ третостепенни. Той ни прочете статистиката за това въ бюджетарната комисия. Но тъкмо тази статистика говори противно на онова, което е вършил г. директорътъ. Защото фактътъ на непостъпването на бедно-болни въ болницитъ показва, че последицата отъ този законъ е вече налице — именно защото беднитъ не могатъ да отидатъ безплатно да се лѣкуватъ. Защо? Защото нѣматъ свидетелства за бедностъ и бедно-болнитъ не могатъ да отидатъ да се лѣкуватъ; тѣ не постъпватъ въ болницитъ. Бедноболнитъ не могатъ да отидатъ дори да се прегледатъ въ болницитъ. И, разбира се, статистикитъ показватъ, че болнитъ намаляватъ.

Фактически, обаче, не е така. Болнитъ се увеличаватъ. Ако дадемъ възможностъ на бедно-болнитъ да се лѣкуватъ безплатно въ болницитъ, ще видете колко голѣмъ е тѣхниятъ брой, и че е необходимо да се превърнатъ всички третостепенни болници най-малко въ второстепенни. Това, което казвамъ, въ бждеще статистиката ще го докаже — разбира се, ако съумѣемъ да изпълнимъ единъ дългъ, да позволимъ на бедно-болнитъ да се лѣкуватъ безплатно, да имъ дадемъ онова минимално, което тѣ искатъ днесъ отъ насъ, да имъ върнемъ отнето, да върнемъ възможността да се лѣкуватъ безплатно онѣзи, които иматъ най-много нужда отъ медицинска помощъ.

Г. г. народни представители! Азъ трѣбва да ви кажа, че санитарнитъ институти и болници у насъ сж абсолютно занемарени. Каза се тукъ, че ние имаме само 1.500 легла за изолиране на туберкулозно-болнитъ, тогава, когато сж необходими най-малко 15.000 легла — макаръ че и тѣ нѣма да бждатъ, дори и да ги удвоимъ, достатъчни — които вие нѣма да дадете, азъ съмъ дълбоко убеденъ, нито съ този бюджетъ, нито догодина. Ние, обаче, трѣбва да се стремимъ къмъ това и да се помислимъ въ разстояние поне на 4—5 години да дадемъ това, което е необходимо да се даде.

Г. г. народни представители! Ние имаме само въ два окръга санаториуми за грѣдоболни, а нуждата отъ подобни заведения е много голѣма. Държавата е длъжна да направи всичко възможно за отваряне на още санаториуми, като тя поеме издрѣжката преди всичко на беднитъ болни.

Само когато държавата поеме издрѣжката на лѣкаритъ, на акушеркитъ, на фелдшеритъ, въобще на цѣлия санитаренъ персоналъ, само тогава ще можемъ да сметемъ, че медицинската помощъ ще отиде и въ селото. Днесъ акушерката не отива въ село, защото ще трѣбва да изкарва прехраната си само отъ частна практика, а тя въ селото не може да получи за едно раждане нито 1.000 л., нито 500 л., нито 300 л., защото тамъ има баби, съ които населението е свикнало и които взематъ за раждане само 5—10 л. и една кърпа.

Налага се, безспорно, едно: да се гарантира издрѣжката на санитарния персоналъ; държавата да поеме неговата издрѣжка, като уреди чрезъ законъ специаленъ санитаренъ налогъ, данѣкъ за здраве, справедливо разпредѣлянь, разхвърлянь прогресивно, защото очѣзи, които най-много се ползватъ отъ общественитъ блага, трѣбва да дадатъ най-много за тѣзи, които най-много се нуждаятъ, най-много мизерствуватъ!

Г. г. народни представители! Въ този пътъ се бѣше трѣгнало и азъ не мога да си обясня мотивитъ на онѣзи, които въ 1929 г. премахнаха безплатното лѣкуване на бедноболнитъ и го прехвърлиха на общинитъ. Коя община днесъ, обаче, може да лѣкува безплатно всички свои бедноболни и коя община излага дори на най-нуждающитъ се днесъ свидетелства за бедностъ, за да могатъ да се лѣкуватъ безплатно? Общинитъ днесъ не могатъ да издрѣжатъ, ако щете, подаритъ си. Ами заплатитъ на учителитъ? Ами заплатитъ на бирничитъ? Затова налага се най-голѣма грижа въ това отношение.

Не е така малка задачата, която се възлага на правителството по този въпросъ. И тъкмо затова азъ съмѣтамъ, че ние ще трѣбва да потърсимъ начинъ и срѣдства да отговоримъ поне на най-обикновенитъ и на най-минималнитъ нужди. И азъ трѣбва да ви кажа, мене ми се струва, че твърде малко кредитъ въ това отношение се предвижда въ бюджетопроекта. Мене ми се струва, че 140 милиона лева, колкото сж предвидени сега, сж една твърде малка цифра при положението, че въ 1920/1921 г., напр., за народното здраве сж се харчили 45.168.610 л., а за полиция — 50.558.825 л.; презъ 1921/1922 г. за народното здраве сж дадени около 119 милиона лева, когато за полицията сж дадени около 66.880.511 — около 53 милиона лева се даватъ повече за народното здраве, а презъ

1922/1923 г. сж дадени за народното здраве 139.900.430 л., а за полицията — 97.329.040 л. — или 43 милиона лева повече дадени за народното здраве. Азъ имамъ предъ видъ, че се даватъ и за „Александровската болница“ около 20 милиона лева.

Не се съмнявамъ, че и съ този бюджетопроектъ можеше да се даде нѣщо повече за народното здраве, ако г. министърътъ на вътрешнитъ работи имаше въ санитарното ведомство единъ по-добъръ помощникъ, преди всичко, който би могълъ да му проведе политиката. Азъ не се съмнявамъ, че политиката днесъ на Дирекцията на народното здраве не е политика на министра на вътрешнитъ работи. Но позволете ми да заявя, че ако г. министърътъ на вътрешнитъ работи имаше начело тамъ единъ свой човѣкъ, човѣкъ, който да провежда неговата политика, сигурно нѣмаше да се яви въ бюджетарната комисия съ единъ бюджетопроектъ, въ който за администрацията на Дирекцията на народното здраве се предвижда една сума съвсемъ неотговаряща на нуждитъ, тогава когато за най-сжщественитъ нужди ние нѣмаме необходимото и не можемъ да го дадемъ. Ние не можемъ да приемемъ днешното положение въ Дирекцията на народното здраве.

А. Нейчевъ (д): Колко милиона лева струва, споредъ Васъ, издрѣжката на администрацията на Дирекцията на народното здраве? Кажете, защото Вие тукъ вече партизаниствувате.

Председателътъ: (Звъни)

А. Нейчевъ (д): Не само приказки да разправяте тукъ!

Председателътъ: (Силно звъни)

А. Нейчевъ (д): Я кажете!

Председателътъ: (Продължително звъни) Г. Нейчевъ! Нѣмате думата. Какви сж тѣзи работи?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Ако е въпросъ за партизанство, азъ ще ви кажа кой партизанистува. Азъ бихъ могълъ да говоря твърде много за партизанството на Дирекцията на народното здраве.

А. Нейчевъ (д): Кажете, споредъ Васъ, кого да назначимъ за директоръ на народното здраве?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Искате ли да ви дамъ данни?

А. Нейчевъ (д): Какви данни?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): За да Ви убедя въ партизанството на Дирекцията на народното здраве.

А. Нейчевъ (д): Тъкмо това искамъ. Дайте ги, де!

Председателътъ: (Силно звъни)

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ бихъ искалъ да бждемъ начисто, когато ще говоримъ по бюджетопроекта на Народното здраве и да не отождествяваме политиката на Дирекцията на народното здраве съ политиката на правителството, защото въ това отношение партизанството на дирекцията нѣма да отговаря на партизанството на днешното правителство. Азъ съмъ готовъ да излъза съ данни предъ Васъ. Когато Вие говорите, азъ не знамъ, дали Вие имате данни въ това отношение. Азъ бихъ желалъ да попитате даже подведомственитъ, дори отъ най-върнитъ чиновници на директора на народното здраве, за да Ви кажатъ тѣ за партизанството въ Дирекцията на народното здраве. И ако Вие не знаете, азъ мога да Ви припомня, че българската преса изнесе въ факсимилета какъ чиновници отъ Дирекцията на народното здраве — ако щете, мога да назова и имена — писаха на единъ главенъ лѣкаръ по желѣзницитъ, г. Бачурски: „Този фелдшеръ е дружбащъ и трѣбва да бжде уволненъ“. Знаете ли Вие случая съ фелдшера Иванъ Захариевъ и д-ръ Балкански; знаете ли за факсимилетата, които бѣха на времето напечатани въ пресата, въ които факсимилета се пишеха дословно тѣзи думи?

А. Нейчевъ (д): Много обвинения срещу директора на народното здраве следъ направената провѣрка сж се оказали au fondъ невѣрни. Азъ искамъ да бждете справедливъ, защото тукъ се касае за най-голѣмия санитаренъ администраторъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Г. г. народни представители! Азъ бихъ желалъ да знамъ дали ще има нѣкой отъ тукъ да се съгласи съ г. Нейчева.

Но **Вие, г. Нейчевъ,** говорите съ такова благоговение къмъ тоя санитаренъ факторъ; къмъ сѣщия тоя санитаренъ факторъ, който изработи новия законъ за народното здраве и който го поднесе на народното представителство; къмъ сѣщия тоя санитаренъ факторъ, който отне безплатното лѣкуване на бедноболнитѣ; къмъ сѣщия тоя санитаренъ факторъ, който разстрои издѣно санитарното дѣло въ България.

А. Нейчевъ (д): Това не е вѣрно.

Т. Кълевъ (д. ст): Това е инсинуация.

Председателътъ: (Звъни)

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ ще чакамъ компетентнитѣ хора да си кажатъ мнението. Но понеже вие говорите за компетентностъ, азъ ще ви прочета тукъ мнението на лѣкарския конгресъ, повечето отъ членоветѣ на който бѣха чиновници на Дирекцията на народното здраве. Даже и чиновницитѣ на г. директора, уважаеми г. Нейчевъ, имаха смѣлостта да кажатъ истината по отношение санитарната политика на една дирекция, която въ нѣколко години нанѣсѣ разстрои санитарното дѣло въ България.

А. Нейчевъ (д): Това, което Вие казвате, не е нѣщо мѣродавно.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): И азъ ще ви прочета една резолюция. Това е резолюция не на противницитѣ, а на приятелитѣ на г. Кесякова. И понеже и г. Ляпчевъ при разискванията по бюджета миналата година е заявилъ, че всички компетентни фактори намиратъ, какво новиятъ законъ за народното здраве отговарялъ напълно на нуждитѣ и неговото приложение е постигнало грамадни резултати, да ви прочета само единъ пасажъ отъ тая резолюция. При съставянето на тая резолюция участвуваха хора, които навремето, може би, по закона, сѣ били съгласни съ г. Кесякова. (Чете) „Практически, обаче, тоя законъ не постигна предназначението си — да регулира, подготви и създаде обществено здраве. Поради това той си остава само едно пожелание, една утопия“.

А. Нейчевъ (д): Пожелание, защото нѣмаме достатъчно срѣдства — трѣбватъ 200 милиона лева, а се предвиждатъ 40 милиона.

С. Ризовъ (з): Стига пресича, бе!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Това показва колко дажно-виденъ, колко голѣмъ е она, който изработи закона и колко се е съобразилъ съ нуждитѣ на времето. (Продължава да чете) „Единъ законъ, чието приложение се спѣва въ живота отъ невъзможности, излизащи отъ самия него, и отъ условията, при които се прилага, не може да има силата и авторитета на законъ, пъкъ билъ той и най-драгоновскиятъ“ — какъто е въ сѣщностъ. — „Рано или късно той ще се провали“.

А. Циганчевъ (з): Той е мислилъ да го прилага въ Америка!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Това е резолюция на приятелите на г. Кесякова.

А. Нейчевъ (д): (Възражава нѣщо)

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): „Тоя законъ даде на директора на народното здраве права, които биха могли да се нарекатъ диктаторски и то за сѣтка на правата на Върховния медицински съветъ, а правата на тоя последния сѣ сведени до една формалностъ“ ...

А. Нейчевъ (д): Вие искате анархия въ санитарното дѣло, нали?

Председателътъ: Г. Димитровъ! Времето Ви върви въ реплики. Не обръщайте внимание на прекъсванията на г. Нейчева. Изчерпахте си времето само въ пререкания съ него.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ отговарямъ по принципъ, не обръщамъ внимание на закачкитѣ.

Г. г. народни представители! Това е единъ законъ, който, бихъ казалъ, не само не отговаря на нуждитѣ, но който бѣше нареченъ въ сѣщия тая резолюция и отъ цѣлия лѣкарски конгресъ „законъ за глобяване“. Ама мислите, че сѣ глобявани ония, които трѣбваше да бъдатъ глобени? Мислите, че сѣ били издирени престѣпници? Дирекци сѣ били, може би, само политическитѣ неприятели на г. Кесякова.

А. Нейчевъ (д): 80% отъ лѣкаритѣ не прилагатъ закона. Какво е виновенъ законътъ за децелността на лѣкарското съсловие у насъ?!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Г. г. народни представители! Азъ ще чакамъ да бѣда опроверганъ и ще бѣда много щастливъ, ако това бѣде сторено. Тия сведения азъ ги имамъ отъ единъ вашъ санитаренъ деецъ, който може да ви даде много данни въ това отношение. И бихъ желалъ поне на вашитѣ политически приятели да върватъ, ако не върватъ на това, което се говори тукъ. Преди малко на васъ ви се прочете поменикътъ на злоупотѣблитѣ домакинѣ, на нито единъ отъ които дирекцията не е обрнала внимание. Сведения сѣщо така отъ вашъ политически приятель съобщаватъ, че домакинътъ на Врачанската болница, следъ като е злоупотѣбилъ 250.000 л., не само не бива наказанъ, но бива назначенъ за домакинъ въ Старозагорската болница и още първата платежна заповѣдъ открадва и трѣгва да бѣса, обаче бива заловенъ по пътя, безъ да може да мине границата.

А. Нейчевъ (д): Г. Димитровъ! Не е имало случай директорътъ г. Кесяковъ ...

Председателътъ: (Звъни)

Д. Ачковъ (нац. л. о): Ти адвокатъ ли си на директора? Той е директоръ на министра, а не твой директоръ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Ето анархията, ето безгряжето на г. Кесякова. И трѣбва да ви кажа, че само следъ като контролата минава въ ръцетѣ на Финансовото министерство, се разкрива този поменикъ. Ако контролата не бѣше минала въ ръцетѣ на Финансовото министерство, азъ не зная какъвъ поменикъ щѣше да има, защото тази корупция е покровителствувана, ако щете, лично отъ директора.

А. Нейчевъ (д): Бошъ-лафъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Защото азъ зная много домакинѣ, които сѣ уличавани въ престѣпления, но благодарение на това, че сѣ покровителствувани отъ директора на народното здраве и до днесъ стоятъ тамъ, безъ да имъ е погледнато дѣлата, безъ да е направилъ анкета. Много питаня има въ това отношение. Мойтъ колега г. Никола Стамболиевъ въ миналата Камара, доколкото си спомнямъ, правѣше питаня по отношение злоупотѣбленята изъ болницитѣ, но излѣзоха ли тия питаня на сцената? Можеше ли да се разкриятъ злоупотѣбленята? Азъ не скривамъ, че докато г. министърътъ на вътрешнитѣ работи не се намѣси активно, нѣма да се откриятъ злоупотѣбленята, защото тѣ сѣ вършени отъ хора, близки на директора на народното здраве, покровителствуванъ отъ него. Той знаеше само да гони фелдшеритѣ. Защо толкова много гонѣше фелдшеритѣ? Фелдшеритѣ не си ли изпълниха дълга? Азъ съмъ лѣкаръ, но онова, което трѣбва да се признае, то е, че тѣ трасираха пътя, по който трѣбваше да минаемъ ние.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя Н. Шоповъ)

А. Нейчевъ (д): То е другъ въпросъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Тоя въпросъ е голѣмъ и вие трѣбва да си кажете думата по отношение на тоя директоръ, който си е присвоилъ единъ правъ, които не по-добаватъ на директора на народното здраве. И азъ най-малкото очаквахъ Вие, г. Нейчевъ, да го защитавате, защото не може да се намѣри нито единъ другъ, който би станалъ да го защитава.

А. Нейчевъ (д): Той е честенъ и порядъченъ човѣкъ, затова го защитавамъ. (Възражения отъ земледѣлицитѣ) Дайте факти, има сѣдъ. (Възраженията отъ земледѣлицитѣ продължаватъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Моля, тишина, г-да!

Д-ръ Г. М. Димитров (з): Г. г. народни представители! Аз не знам колко е порядъчен г. директорът — не бих желал да навлизам и да разглеждам моралната страна на въпроса.

А. Нейчев (д): Да се правят имоти, които не сж хващали... (Глъчка)

Д-ръ Г. М. Димитров (з): То е отделен въпрос, но позволете ми да ви кажа, че много нйща се писаха и много нйща се знаят, отъ които най-напредъ Вие ще почувствувате срамъ, когато ставате да защитавате единъ такъв човѣкъ. Азъ даже имамъ куражъ да заявя, че докато г. министърътъ на вътрешнитъ работи има за директоръ на народното здраве д-ръ Кесякова, той редъ въ санитарното дѣло нйма да има, той редъ въ дирекцията нйма да има. И азъ не бихъ желалъ той да се ангажира съ такава дейностъ, която може да го бلامي не единъ път и два пъти, но която може да го бلامي 100 пъти. Азъ смѣтамъ, че въ това отношение ще се взематъ мѣрки.

А. Нейчев (д): Да, да, правете си реклама отъ трибуната.

Нйкой отъ земледѣлцитъ: Вие адвокатъ ли сте на д-ръ Кесяковъ?

Председателстващъ Н. Шоповъ (Звъни)

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ ще ви кажа още единъ фактъ. Пресата изнесе, напр., че г. министърътъ на вътрешнитъ работи е уволнилъ д-ръ Цоневъ, началникътъ на института за народното здраве, а г. Кесяковъ и до този моментъ не го е махналъ. Пише се всѣки денъ, но нйкой не обръща внимание на това. Какво чака г. Кесяковъ, защо го покровителствува, щомъ министърътъ на вътрешнитъ работи е намѣрилъ достатъчно мотиви, за да уволни този чиновникъ? Какво показва това? Това показва, че той иска да спори даже и съ министъра и да си играе, а Вие, г. Нейчевъ, ми разправяте за благороднитъ помисли и за широкия замахъ на голѣмия санитаренъ директоръ и администраторъ! Азъ ще се развалямъ, ако наистина всички сж съгласни съ това, обаче азъ съмъ дълбоко убеденъ, че отъ тукъ (Сочи дѣсницата) до тукъ (Сочи лѣвицата), съ малки изключения, нйкой не е съгласенъ.

Г. г. народни представители! Азъ бихъ могълъ да ви кажа още нйщичко по въпроса за безпартийността на Дирекцията на народното здраве. Вие знаете ли, че само затова, защото единъ окръженъ лѣкаръ, д-ръ Атанасовъ, се е осмѣлил да се кандидатира въ листа, слава Богу не комунистическа, не дружбашка, а листа на опозицията на г. Кесякова, веднага е билъ уволненъ?

Г. Калъновъ (л): И много бързо.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): И много бързо — много право забеляза г. Калъновъ. — Знаете ли, че г. Кесяковъ има голѣмъ пай въ безогледното преследване на всѣки добросъвестенъ лѣкаръ, що се касае до неговата даже частна практика? Ние приказваме тукъ за санитарна политика. Коя е тая санитарна политика, кой ще излѣзе да защити тая санитарна политика, която изгони отъ селата даже една частна клиника, която даваше медицинска помощ на по-беднитъ безплатно, само затова, защото нейниятъ собственикъ д-ръ Варкови, както се каза отпосле, билъ доведенъ тукъ отъ Стамболийски, билъ дружбашъ и трѣбвало непременно да се махне?

А. Нейчевъ (д): Който шарлатанствува, ще го преследватъ. Не наливай въ огъня масло. (Възражения отъ земледѣлцитъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ (Звъни)

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Дѣлото д-ръ Варкови разкри една черна страница отъ дейността на г. д-ръ Кесяковъ. И азъ трѣбва да ви кажа, че най-после се дойде до тамъ, щото тия петъ души лѣкари, които бѣха накарани да инсинуиратъ по адресъ на този лѣкаръ, бѣха осждени. Търновската пъкъ присжда по отношение на д-ръ Варкови бѣше поръчана отъ д-ръ Кесякова. Защитникътъ на Варкови бѣше г. Теодоси Кънчевъ, който има случая да констатира фѣлата онай мизерия около този процесъ, който срами името не само на единъ лѣкаръ, не само на единъ санитаренъ администраторъ, не само на единъ директоръ на народното здраве, но дори на българския гражданинъ, задето въ България може да се случ-

ватъ такива позорни нйща. И Вие, г. Нейчевъ, имате куража да излѣзете да го защитите!

Т. Кънчевъ (д. сг): Азъ ще Ви изоблича, защото въ тая кампания срещу д-ръ Варкови, д-ръ Кесяковъ нйма абсолютно никаква намѣса. Това сж петъ души павликевски лѣкари, които, преследвайки лични интереси, почнаха борба срещу д-ръ Варкови. Азъ ще Ви отговоря.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Лѣкари, които се установи, че сж били подкоросани отгоре, отъ дирекцията!

Т. Кънчевъ (д. сг): Това е инсинуация противъ д-ръ Кесяковъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ ще бжда принуденъ да взема Вашата речъ предъ дисциплинарния съветъ, кждето присѣдствуваше и г. д-ръ Буриковъ, кждето присѣдствуваха и много други лѣкари, около 30 на брой, които констатираха този фактъ, че безспорно Дирекцията на народното здраве е имала прѣстъ въ този позоренъ процесъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Това не е вѣрно. Азъ ще Ви изоблича. Следъ Васъ азъ ще говоря.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Добре, добре.

А. Нейчевъ (д): Цѣлата Ви речъ е само бомбастика: никакви факти не давате. Ако е въпросъ за бомбастика, за помпозни фрази, работата е най-лесна. (Възражения отъ земледѣлцитъ)

Председателстващъ Н. Шоповъ (Звъни)

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Г. г. народни представители! Много се говори и даже навремето се писа и върху другъ единъ въпросъ, върху въпроса за Института за народното здраве. Чухъ обяснения отъ г. д-ръ Кесяковъ въ бюджетарната комисиия и, да ви кажа право, тѣ не ме задоволиха, пъкъ не зная дали задоволиха нйкого. Знае се, напр., че Институтътъ за народно здраве, следъ като е билъ почнатъ на мѣсто при Александровската болница и следъ като навремето сж били похарчени, както г. д-ръ Кесяковъ каза, 800.000 л. — азъ мисля, че сж 1 милионъ и половина, по това нйма значение — и основнитъ сж били поставени, не зная по какви съображения, институтътъ се премѣства отъ тамъ. Това мѣсто не се одобрява, защото било на страна.

А. Нейчевъ (д): Абсолютно невѣрно!

Председателстващъ Н. Шоповъ (Звъни) Моля Ви се, г. Нейчевъ.

Отъ земледѣлцитъ: Вземи думата и говори.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Знае се, че Институтътъ за народно здраве се строи съ срѣдства на Рокфелеровата фондация и че тая фондация взема, безспорно, участие въ подбора на мѣстото, въ изработването на условията, защото тя отпуска пари винаги при опредѣлени условия. Сега се твърди, че Рокфелеровата фондация била казала, че институтътъ не може да бжде построенъ при Александровската болница, защото било далече, а трѣбвало да бжде въ центъра на града, кждето е сега и кждето се намира химическиятъ институтъ, на ул. „Регентска“.

Г. г. народни представители! Не знамъ дали нйкой отъ васъ познаватъ институтътъ, построени въ други държави, защото не е България първа, въ която ще се строи институтъ за народно здраве отъ Рокфелеровата фондация. Знае ли нйкой отъ васъ, който познава тоя въпросъ, да има другъ институтъ за народно здраве, построенъ въ центъра на града? Азъ познавамъ Загребския институтъ, построенъ далечъ отъ града, на височина. Институтътъ за народно здраве трѣбва да бжде близо до клиники, до болници. И защо ще бжде въ срѣдата на града? За да се хвърлятъ миязмитъ, микробитъ и заразителнитъ вещества въ срѣдата на града, за да се замърсва градътъ и за да се заразяватъ хората ли? Той трѣбва да бжде далечъ отъ града, близо до болници, отъ кждето ще може, когато е необходимо, бързо да се снабдяватъ съ материали. Но мотивътъ, че мѣстото при Александровската болница не било добро не ми се вижда приемливъ. На времето се говорѣше, че това мѣсто въ града трѣбвало обезателно да се купи, и при положението дори, че трѣбва да се събори едно вече готово грамадно здание върху това мѣсто, отговорете вие, дали човѣкъ не може наистина да подозира нйщо.

А. Нейчевъ (д): Ще Ви отговоря.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ подозирамъ. Азъ имамъ достатъчно данни, за да Ви кажа точно, въ какво положение се намира въпросътъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Новото мѣсто, 5.000 кв. м., е купено отъ Рокфелеровата фондация.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Зная, но това стана по препоръка.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тѣхниятъ представителъ го е купилъ, защото хората сѣ намѣрили, че тукъ трѣбва да се строи институтътъ. Не трѣбватъ по такива работи голѣми думи, които могатъ да представятъ България зле предъ една такава международна филантропическа организация.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ никога не допускамъ, че Рокфелеровата фондация ще се съгласи така лесно да се изостави започнатиятъ вече институтъ. Това много мѣчно може да се допусне и това абсолютно никѣде не е познато; нито е позната дори, ако щете, такава намѣса при подбора на мѣсто и при условията, които се препоръчватъ на Рокфелеровата фондация.

Г. г. народни представители! Засега само толкова по тоя въпросъ, по качествата на голѣмия администраторъ. А има още много! Азъ бихъ желалъ наистина да се установи другото, обратното. Но азъ смѣтамъ, че докато той стои на върха на санитарната управа, истината нѣма да блесне. Намѣрите вие единъ човѣкъ и го поставете; намѣрите единъ човѣкъ, който наистина да притежава качествата на върховенъ санитаренъ факторъ — единъ човѣкъ, преди всичко, съ широка душа, единъ човѣкъ съ голѣма любовъ къмъ материята, съ която борави, единъ човѣкъ съ искрена любовъ къмъ хората и къмъ съсловието, къмъ което се числи, единъ човѣкъ, преди всичко, съ едно елементарно уважение къмъ лѣкаря, къмъ човѣка! И направете смѣтка: ако къмъ единъ свой колега-лѣкаръ той нѣма едно човѣшко отнасяне, какво би било държанieto му къмъ обикновения гражданинъ, къмъ простия, къмъ онзи, който нѣма куражъ да отиде при него? Знаете ли вие, напр., че въ Дирекцията на народното здраве лѣкаритъ не могатъ да влѣзатъ, освенъ отъ 11 до 12 ч. преди обѣдъ, та даже и кагато вали, тѣ не само не могатъ да влѣзатъ, но не могатъ да прекратятъ прага на външната врата и стоятъ отвънъ; ако не е кафенето отдолу, за да влѣзатъ въ него, не зная какво ще правятъ лѣкаритъ? А не знаемъ какво правятъ посетителитъ. (Оживление) Сигурно нѣкои отъ васъ сѣ имали случай да отидатъ. Въ кое учреждение другаде има тоя бюрократизъмъ и кѣде другаде се процедира съ тоя манталитетъ, азъ не зная, не познавамъ друго учреждение съ такъвъ редъ. Прочетете, кажете, опровергайте го. Азъ искамъ парламентарна анкета!

И мене ми се струва, че единъ денъ, когато се смѣни тая върховна санитарна управа и се поразтършува, отъ долу ще излѣзе страшенъ мухълъ и толкова много ще завои, че на нѣкои хора може би ще имъ стане тѣсно въ България, нежели въ София.

А. Нейчевъ (д): Ба, ба!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Така ми се струва. Ние ще има да видимъ — бѣдѣето въ това отношение ще си каже думата. Азъ, разбира се, не разгрѣщамъ другата страница — моралната страна на тоя въпросъ. Тя е страшна, тя е мизерна!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Стига вече!

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Димитровъ! Времето Ви изтече, свършете.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Свършвамъ. Г. г. народни представители! Азъ искамъ да се спра върху въпроса, съ който почнахъ. Два принципа ще трѣбва да се прокаратъ днесъ, върху два основни принципа ще трѣбва да легне законътъ за народното здраве въ нашата страна: първиятъ отъ тѣхъ е възстановяване на безплатното лѣкуване на бедноболнитъ български граждани (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ) и вториятъ принципъ ще бѣде: даване лѣкари на българското село (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ и нѣкои националиберали), защото най-голѣма нужда отъ санитарната помощъ има преди всичко българското село.

А. Нейчевъ (д): Кой отрича това? Никой не отрича туй. Вие демагогствувате!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Отричатъ го най-напредъ санитарнитъ фактори.

А. Нейчевъ (д): Кои фактори?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Върховнитъ санитарни фактори, които поднасятъ законопроектъ съ такава съдържание.

С. Таковъ (з): (Къмъ А. Нейчевъ) Кой го отрича? Вие го отричате.

А. Циганчевъ (з): Законътъ на д-ръ Кесяковъ го отрича.

А. Нейчевъ (д): Това е въпросъ на срѣдства.

А. Циганчевъ (з): Не е въпросъ за срѣдства. Този законъ е за Америка, а не за България.

А. Нейчевъ (д): Дайте срѣдства, ще въстановимъ безплатното лѣкуване. Той говори, само за да бѣде приятенъ на българската селянина, че той се грижи изключително за нейното здраве. Това е демагогия!

Нѣкой отъ земледѣлцитъ: За полицейски инспектори има пари, а за безплатно лѣкуване нѣма.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля, г-да, недейте приказва. Ако искате да вземете думата, вземете я после, но недейте прекрѣжова.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Г. г. народни представители! Още на 1923 г. тогавашниятъ министъръ на вътрешнитъ работи д-ръ Райко Ив. Даскаловъ, ...

А. Циганчевъ (з): Който е убитъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): ... издигна лозунга, че трѣбва да се даде обществена медицина, че трѣбва наистина и лѣкаритъ, и фелдшеритъ, и акушечкитъ да бѣдатъ прехвърлени върху гърба на държавата, която е длѣжна най-много да се грижи преди всичко за здравето на българския гражданинъ. И още тогава, въ онова време, той говори за единъ новъ законъ за народното здраве, който ще урегулира това положение, който ще дойде да насади не анархия, но който ще тури редъ въ санитарното дѣло на България. За голѣмо съжаление, превратътъ на 9 юний попрѣчи на тоя голѣмъ реформаторъ да приведе на дѣло ония планове, които той при отговора на критикитъ по бюджета на Дирекцията на народното здраве презъ 1922/1923 г. има куража да начертаетъ. Тогава той заяви на българското обществено мнение, че въ България медицината ще трѣбва да стане обществена, че ще трѣбва преди всичко да бѣде гарантирана не кастова, не класова медицина, както иматъ интересъ нѣкои да бѣде, но да бѣде гарантирана една, наистина, народна медицина — да иматъ право на медицинска помощъ не толкова богатитъ, които иматъ по-малко нужда отъ такава, но да иматъ право на медицинска помощъ бедняцитъ, онѣзи, които даватъ най-много на държавата, но които нищо не получаватъ въ това отношение. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ и отъ нѣкои отъ либералитъ) И азъ трѣбва да Ви кажа, че Райко Даскаловъ още тогава говори, ако щете и за обществена аптека. Защото, наистина, и тоя въпросъ не е малъкъ. (Смѣхъ и оживление и гласове: А-а-а! къмъ народния представителъ Адамъ Нейчевъ, който става отъ мѣстото си) Когато почна да говоря по тоя въпросъ — по въпроса за обществената аптека, тогава ще поспоря. Защото азъ съмъ убеденъ, че сигурно ще се явятъ народни представители, които ще се опитатъ да защитятъ сегашната концесионна аптека.

А. Нейчевъ (д): Лично азъ съмъ за държавни аптеки.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Не говоря за Васъ. Моля, недейте се обажда, безъ да съмъ Ви предизвикалъ.

Г. г. народни представители! Азъ и върху тоя въпросъ ще се спра съ две думи. Не е достатъчно да дадемъ само лѣкари на българското село, защото лѣкарътъ ще предпие на болия рецепта, но това не е достатъчно. Беднякътъ има нужда не само да му кажешъ болестта, не само да му дадешъ рецепта, но и да го излѣкувашъ. Ти не можешъ да го излѣкувашъ само съ това, че си му казалъ отъ какво боледува, а ще го лѣкувашъ съ лѣкарства. По тоя въпросъ поне не знаемъ дали ще се намѣри нѣкой да

спекулира. Защото по-голяма спекула отъ. спекулата съ лѣкарствата едва ли има.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Много голѣма истина.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Азъ не знамъ дали става нѣкъде по-мизерна търговия отъ тая, която става съ народното здраве. А търговия съ народното здраве азъ не разбирамъ. Въ това отношение ние сме начисто. Ние сме за безплатната медицинска помощъ, ние сме за безплатни лѣкарства на всички бедноболни български граждани. (Ръкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ и отъ нѣкои отъ либералитѣ)

Д. Ачковъ (нац. л. о) Браво!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): И азъ трѣбва да ви кажа, че именно тукъ е болната страна на въпроса. Днесъ има нѣкъде лѣкари, които напишатъ рецепта на болния, болниятъ я взема само отъ срамъ, за да не помисли лѣкарътъ, че болниятъ е недоволенъ отъ него, но болниятъ я взема, туря я въ джеба си и рецептата тамъ остава. Когато лѣкарътъ опредѣли диагнозата на болния, често пѣти казва, че болниятъ трѣбва да бѣде закаранъ въ болницата, защото трѣбва да му се направи операция, или защото болниятъ трѣбва да бѣде лѣкуванъ по-добре тамъ, или защото той боленъ не е за тоя лѣкаръ. Въ такива случаи се говори за първостепенни, второстепенни и третостепенни болници. Ние не сме доволни отъ третостепеннитѣ болници. Но, г. г. народни представители, кажете ни, какъ ще отиде бедниятъ боленъ български гражданинъ въ второстепенна или първостепенна болница, когато той нѣма срѣдства да отиде даже въ най-близката третостепенна болница? Ето още единъ грѣхъ на върховната санитарна управа: тия господа увеличиха такситѣ въ болницитѣ, направиха такситѣ отъ 40 на 60 л. за день, увеличиха и операционнитѣ такси. И азъ ви питамъ: кажете ми, г. г. народни представители, кажете ми вие, български общественици, кой български гражданинъ ще отиде да плаща 1.800 л. на месеца за лѣкуване на своето дете, за лѣкуване на жена си, за лѣкуване на себе си, ако щете? Кой е тоя, който ще може да плати — бедниятъ, срѣдниятъ? Не! Вие виждате отъ това вратитѣ на болницитѣ се затвориха за беднитѣ, нѣма вече свидетелства за безплатно лѣкуване, нѣма бедни въ болницитѣ! Следъ като се увеличиха такситѣ, даже и по-заможнитѣ вече не могатъ да отидатъ въ болницитѣ. И какво направиха? Улесниха само богатитѣ: намѣсто да отиватъ и да плащатъ въ частни клиники по 300—400 л. на день, дадохъ имъ възможностъ, понеже се затвориха вратитѣ на болницитѣ за беднитѣ, да отиватъ само богатитѣ и да плащатъ само по 60 л. на день. Днесъ умиратъ толкова много български граждани отъ колецъ — доскоро апандеитъ селянитѣ наричаха колецъ — заболѣло го нѣщо, но той си умира безпомощно. Г. г. народни представители! Защо умира? Защото не може да отиде да му поставятъ диагнозата, па и да му я поставятъ, той не може да отиде да се оперира. Защото много хора, даже по-заможни, не могатъ да отидатъ толкова много, за да плащатъ, особено когато е по-дълготрайно лѣкуването, когато болестта е хроническа и тѣ трѣбва да плащатъ на месецъ по 1.800—2.000 л., независимо отъ операционнитѣ такси, та нежелд беднякътъ или единъ малко по-заможенъ. И той плаче, той протестира въ душата си, но нѣма кой да го чуе. Нѣма лѣкаръ, нѣма фелдшеръ! Фелдшеритѣ не знаели да раздаватъ медицина. Съгласенъ съмъ, че не знаятъ колкото лѣкаритѣ, но дайте имъ лѣкари! Като имъ отнемате фелдшеритѣ, дайте имъ лѣкари! И днесъ само фелдшеритѣ оставатъ въ затѣтенитѣ кранци! Селата протестираха противъ отнемането правата на фелдшеритѣ, защото лѣкаритѣ не отиватъ въ селата. Имаше много интересни протести, въ нѣкои отъ които се казваше: „Дайте ни лѣкари, дайте ни лѣкари-професори и ние нѣма да отиваме при фелдшеритѣ“. Дайте имъ ги, и тѣ нѣма да отиватъ при фелдшеритѣ. Но сега кѣде да отидатъ? Докато лѣкарътъ не може да отиде тамъ, кѣдето му е мѣстото, фелдшерътъ ще отиде. И дотогава вие не можете да отнемате правата на фелдшеритѣ. Безразборно гонене азъ не разбирамъ, то е нечовѣшко. Едно съсловие създало, тая държава е длъжна вече да се грижи за неговата прехрана, защото то ѣ има нужди. Не може, следъ като ти е служило това съсловие толкова години честно и безукоризнено, днесъ да го ритнешъ и да кажешъ: „Нѣмамъ нужда отъ тебе“. Ти ще му гарантирашъ преди всичко поминѣка, ще му гарантирашъ заляка, ще му гарантирашъ най-необходимото, и тогава можешъ да го оставишъ настрана. Пенсионирайте фелдшеритѣ, ако имате възможностъ, но, ако не можете, дайте имъ работа! Задължете ги съ повече работа, ако щете, но дайте имъ възможностъ

да си изкарватъ хлѣба и да бѣдатъ полезни на своя народъ.

Страшно и мизерно е и гонението на „неудобнитѣ“ лѣкари.

Г. г. народни представители! Тѣмко затова навремето се реагираше, навремето се протестираше, и ние казахме, че тоя законъ е драконовски законъ, че той е протинационаленъ законъ, че той нѣма нищо общо съ интереситѣ на българския народъ и тоя законъ ще се провали. Днесъ азъ не зная дали има две мнения по въпроса, че новиятъ законъ отъ 1929 г. ще трѣбва да се промѣни, ще трѣбва коренно да се измѣни. Азъ съмъ дълбоко убеденъ, че това ще стане, защото въ дирекцията даже, ако щете, следъ двегодишното му приложение, замислиха за измѣнения, но, безспорно, поискаха тѣ да ги направятъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Привѣршете, г. Димитровъ

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Г. г. народни представители! Нѣмамъ възможностъ да продължа, но азъ трѣбва да свърша съ единъ горещъ апелъ къмъ васъ. Касае се, г. г. народни представители, за здравето на нашия народъ. Касае се за най-големия въпросъ, споредъ мене, касае се за единъ въпросъ, който утре ще подхвърли на страшна, на жестока критика вашата дейностъ въ Парламента. „Осигурихте ли ни вие онова, което ни бѣше отнето, върнахте ли ни го?“ — ще ви питатъ утре долу и вие сте длъжни да имъ дадете отговоръ. Върнахте ли имъ онова, което имъ бѣше отнето най-безогледно, онова, което бѣше легитимно право на българския гражданинъ, на най-бедния български гражданинъ, преди всичко? И ако нѣкои смѣтатъ, че тоя въпросъ е малък, азъ мога да ви кажа, че най-големиятъ капакитѣт, английскиятъ лордъ Дизраели Биконсфилдъ, когато пое управлението на своята страна, излѣзе съ максимата *sanitas sanitatum et omnia sanitas*. Ако въ една Англия, ако въ голѣмитѣ европейски държави се издигатъ такива голѣми лозунги, кажете ми вие тукъ, въ малка, бедна, мизерствуваща България не сме ли длъжни преди всичко да си зададемъ единъ въпросъ, въпросъ надъ въпроситѣ: можемъ ли, трѣбва ли ние да гарантираме поне оная минимална медицинска помощъ на нашето население, за да може то да се ползува поне отъ тая малка облага, отъ една безплатна първа медицинска помощъ? Можемъ ли да дезертираме отъ тоя свещенъ дългъ? Какво друго ще гарантираме, ако не преди всичко здравето на своя беденъ народъ? Затова азъ ви обръщамъ вниманието, г. г. народни представители, и казвамъ: нека бюджетътъ свърши съ дефицитъ! Г. министре на вътрешнитѣ работи! Вие наистина носите тежка и голѣма отговорностъ предъ българския народъ и предъ поколѣнието! Бъдещето поколѣние чака отъ Васъ преди всичко да си изпълните дълга като общественникъ и да направите ония голѣми жертви, които трѣбва да се направятъ, съ които трѣбва да гарантирате необходимотъ за здравеопазването на българския народъ, съ които ще гарантирате живота му! Затова азъ казвамъ: бюджетътъ Ви ще свърши и безъ това съ дефицитъ — казахъ го голѣмитѣ финансисты. Г. г. народни представители! Нима ще извършимъ престѣпление, ако нашиятъ бюджетъ свърши съ още 50 милиона лева дефицитъ, но ако съ това ние дадемъ на българския народъ, на най-беднитѣ български граждани, първа медицинска помощъ, като имъ гарантираме най-напредъ лѣкаря, като имъ гарантираме безплатно лѣкуване въ болницитѣ и въ всички държавни санитарни учреждения? (Ръкоплѣскания отъ земледѣлцитѣ)

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че това нѣма да бѣде грѣхъ, а грѣхъ може да бѣде да свършимъ съ дефицитъ, за каквито и да било други непроизводителни нужди. Азъ смѣтамъ, че може да се търси смѣтка и да бѣдете осѣждани, че сте вдигнали ръка за увеличение бюджета за каквито щете други нужди, но ако вие вдигнете ръка за нуждата надъ нуждитѣ — за закрила здравето и живота на бедняка, съ това вие ще спечелите сърдцето на българския народъ, ще спечелите душата на бедния български избирателъ.

И въ това отношение азъ ви приканвамъ къмъ по-големо великодушие. Дайте да отръжемъ отъ кѣдето трѣбва да се отръже. Отъ санитарната дирекция се отръза малко, можеше да се отръже и повече — и може би единъ день да се отръже, като се преорганизируютъ още по-добре службитѣ; дайте да отръжемъ отъ другадѣ, дайте да отръжемъ отъ непроизводителнитѣ пера, да отръжемъ отъ полиция, отъ безотчетни фондове, но дайте да дадемъ тѣзи 50 милиона лева за най-необходимото, дайте държавата да поеме издрѣжката на санитарнитѣ нужди на населението! Когато ние изпълнимъ тая голѣма задача,

когато ние изпълним дълга си въ това отношение, ние ще имаме кураж да заявим и пред общественото мнение, и пред българския народ, че ние сме си изпълнили достойно дълга и като загрижени бащи, и като честни избраници, и като искрени и съвестни общественици въ тая многоизстрадала страна. (Ръкоплъскания отъ земледълците, отъ радикалите и отъ някои демократи и либерали)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители! По взаимно съгласие, народниятъ представител г. Аврамъ Аврамовъ и г. д-ръ Христо Георгиевъ си размянайтъ мѣстата за говорене.

Давамъ думата на народния представител г. д-ръ Христо Георгиевъ.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Общата стопанска и поминъчна криза, която преживява нашето отечество, хвърля своя тежъкъ отпечатъкъ и върху дѣлото на народното здраве. Общото обедняване на българския народъ увеличава ежедневно числото на тѣзи, които ще трѣбва да ограничатъ задоволяването на своитъ най-насъщни нужди, а колосалното обезценяване на производството на грамадното множество на българския народъ, на българския селякъ намалява, почти отнема способността и възможността на сѣщия да се грижи самъ той за своето здраве и за подобрене на хигиеничните условия.

Затова на държавата дългъ се налага да засили отъ своя страна своитъ грижи, за да помогне на нуждаещитъ се да могатъ да се грижатъ за своето здраве и за подобрене на хигиеничните условия, като същевременно имъ обезпечи максимумъ възможностъ да могатъ да водятъ една ефикасна борба противъ болеститъ и заболяемостта.

Подъ знака на тази засилена грижа за народното здраве трѣбва да се обсъжда и нарежда бюджетопроектътъ за народното здраве.

Г. г. народни представители! Два сж въпроситъ, които подлежатъ да бждатъ разрешени отъ днешния бюджетопроектъ за народното здраве: първо, голѣмиятъ въпросъ за лѣкаря на село, за обезпечаване на медицинската помощъ на българското селско население, и второ, въпросътъ за улесняване достъпа въ болницитъ на всички нуждающи се отъ болнично лѣчение бедни български граждани. Не се ли разрешатъ тѣзи два въпроси, убедението у насъ ще бжде, че тѣзи, които сж поставени на чело на санитарното управление, нѣматъ истинска представа за здравнитъ нужди на населението въ този моментъ и че у сѣщитъ тѣзи фактори липсва съзнание за голѣмитъ отговорности, които ще поематъ предъ народа и бждещитъ поколения за невземане о време мѣрки противъ увеличената заболяемостъ и грозящо израждане на народа.

Г. г. народни представители! Въпросътъ за народното здраве не е партиенъ въпросъ, той не е въпросъ на едно съсловие. Грижитъ за народното здраве стоятъ надъ всички грижи и надъ всички съсловия, въпросътъ за народното здраве е въпросъ общонароденъ, държавенъ. Ето защо трѣбва да съжаляваме, че въ бюджетарната комисия, тамъ, където се върши най-ползотворната парламентарна работа, нѣмаше оная обстановка, която би позволила да се даде едно по-добро разрешение на въпроситъ, които трѣбваше да се уредятъ при нареждането на бюджетопроекта за народното здраве. Въмѣсто да се отдадатъ на обсъждане въпроситъ за организиране здравната служба на държавата, бюджетарната комисия трѣбваше да се занимава съ разстроеното здраве на Народния блокъ и да работи при една атмосфера пълна съ дебене, подозрения и междупартийни спорове. Тамъ нѣмаше онова спокойствие и оная обективностъ, които сж нуждни за едно правилно разрешение на голѣмитъ въпроси около народното здраве. Нито единъ отъ болнитъ въпроси за здравнитъ нужди на бедстващото население не получи своето задоволително разрешение. Болестта на блока не даде възможностъ да се намври лѣкъ на болкитъ народни. Действително, Народниятъ блокъ постигна едно външно заздравяване на раната, което г. Мушановъ констатира, обаче раната отдолу работи, тя не е заздравѣла, тѣлото на блока ще продължава да се разяжда, бацилтъ на разложението бавно и сигурно ще извърши своята работа на разложение. Азъ нѣма защо да съжалявамъ за това. Съжалявамъ само за едно — че тая болестъ на блока се яви презъ време на разискването на бюджетопроекта на народното здраве и погрѣчи да не могатъ да бждатъ разрешени правилно въпроситъ, които очакваха своето разрешение.

Г. г. народни представители! Ще ми позволите да направя една малка екскурзия въ развитието на здравната организация на нашата държава. Отъ създаването на българската държава до 1927 г. развитието на българската здравна служба, по отношение на числото и издръжката на здравнитъ служби въ страната, е показвало единъ добър темпъ, макаръ че въ това развитие да не може да се прозрѣ една организирана систематическа държавна санитарна политика. Службитъ въ градоветъ и селата постоянно сж се увеличавали, спонтанно много пѣти, безъ всѣкаквъ планъ, даже много пѣти безъ знанието и съгласието на централната санитарна властъ. Грижитъ до войната сж се носѣли главно отъ държавата и окръжитъ, тукъ-таме отъ общинитъ, а следъ войнитъ се явява единъ стремежъ въ самоуправителнитъ тѣла и тѣ да принесатъ своя дѣлъ за подобрене на санитарното дѣло въ страната, за да задоволятъ нуждитъ отъ медицинска помощъ на своето население. Числото на здравнитъ служби отъ 1921 до 1926 г. се развива въ една прогресия много насърчаваща и ободряваща. Докато числото на всички санитарни служби, безъ окръжнитъ лѣкари, до 1921 г. е било само 900, това число расте постоянно, за да стигне въ 1926 г. цифрата 1.324. Обаче отъ 1926 г. насамъ наблюдаваме единъ упадѣкъ въ числото на здравнитъ служби, които се издржкатъ за удовлетворяване здравнитъ нужди на населението. Така въ 1926 г. числото на тия служби се отбелязва съ цифрата 1.324, въ 1927 г. тѣ спадатъ на 1.310, въ 1928 г. на 1.241, въ 1929 г. на 1.181, въ 1930 г. на 1.072, за да спаднатъ въ 1931 г. на 1.012 или, въ по-малко отъ седемъ години, числото на здравнитъ служби въ страната се намалява съ около 25%. Това се касае до числото на здравнитъ служби на държавата.

Що се касае, обаче, до отношението на санитарния бюджетъ спрямо общия бюджетъ на държавата, той запазва почти непромѣнено своето отношение. Така бюджетътъ на държавата въ 1908 г. показва общата цифра 127 милиона лева, а бюджетътъ на народното здраве за сѣщата година показва цифрата 3.200.000 л. или бюджетътъ на народното здраве представлява около 2.56% отъ общата сума на държавния бюджетъ. Въ 1912 г. цифрата на бюджета на народното здраве се покачва на 4.957.000 л. или кръгло 5 милиона лева и съставлява 2.63% отъ общия бюджетъ на държавата. И отъ тогава до 1930/1931 г., този процентъ, това съотношение между бюджета на народното здраве и общия бюджетъ на държавата се запазва, за да почне да пада и да спадне презъ 1931/1932 г. на 2.39%, а въ 1932/1933 г. вече на 2.20%. Презъ това време, обаче, наблюдаваме, че много служби усилено се развиватъ, че леглата въ държавнитъ болници и санаториуми се почти утрояватъ, че нови болници, нови санаториуми, нови приюти се откриватъ, явяватъ се и други нови разходи, свързани съ увеличението на болницитъ: числото на помощния персоналъ се увеличава, увеличаватъ се разходите за храна, за инвентаръ, за инструментариумъ, създаде се нова специална служба за борба съ малариата, създаде се и монополътъ на хинина, мѣроприятия, които поглъщатъ голѣми суми отъ бюджета на народното здраве. А разходите за задоволяване здравнитъ нужди не само не растатъ, но напротивъ намаляватъ. И азъ като лѣкарь и като народенъ представителъ сѣтамъ, че трѣбва да спра особено вашето внимание върху този фактъ, върху който трѣбва да се замислимъ. Когато държавата въ всички свои ресори развива и засилва своето участие, въ ресора, който се занимава съ гарантиране на най-ценното — здравето — виждаме, че ти не само не засилва своето участие, но тъкмо обратното, нейното участие постепенно и систематически намалява.

Г. г. народни представители! Законътъ за народното здраве отъ 9 мартъ 1929 г. направи известни нововѣдения, що се касае до здравната организация на страната. Главната грижа за задоволяване здравнитъ нужди на населението се възложи на самоуправителнитъ тѣла — на общината и окръга; държавата запази за себе си само контрола, ръководството и надзора върху санитарнитъ служби. Чл. 38 отъ този законъ за народното здраве постановява, што издръжката на тѣзи служби да легне върху бюджетитъ на самоуправителнитъ тѣла, а тази издръжка, както е известно, е въ тѣсна зависимостъ отъ постѣпленията, които реализиратъ бюджетитъ на тѣзи самоуправителнитъ тѣла. Известно ви е, г. г. народни представители, че постѣпленията по бюджетитъ на самоуправителнитъ тѣла никога не сж реализирани напълно, сто на сто. Най-голѣмиятъ процентъ, който е могълъ да бжде реализиранъ отъ предвиденитъ постѣпления по бюджетитъ на самоуправителнитъ тѣла, е билъ 70%, а днесъ, при тази голѣма стопанска и икономическа криза, този процентъ

за нѣкои общини спада до 50 и до 40%. Изразходването пъкъ на тѣзи суми, които постѣпват въ общинитѣ, не зависи отъ важноcтѣта на службитѣ, които трѣбва да бѣдатъ задоволени, а отъ разбиранията на тия, които сѣ поставени начело на общинитѣ, отъ разбиранията на кмета и секретарь-бирника.

Съ закона за народното здраве отъ 1929 г., като се прехвърлиха здравнитѣ служби върху самоуправителнитѣ тѣла — общинитѣ и окръжитѣ — дадоха се и съответнитѣ срѣдства на тия самоуправителни тѣла, за задоволяване на здравнитѣ нужди, като се отстъпи въ тѣхна полза данѣктѣ спрѣди. На колко възлиза тоя данѣкъ, никой не може да установи. Казва се, че постѣпленията отъ него били възлизали крѣпко на около 70 милиона лева. Но да предположимъ, че действително постѣпва такава сума отъ този отстъпенъ отъ държавата данѣкъ на общинитѣ, обаче нѣма въ закона положение, което да отпраща приходитѣ отъ този данѣкъ къмъ задоволяване на санитарнитѣ нужди. И фактъ безспоренъ е, че общинитѣ и окръжитѣ не могатъ да гарантиратъ редовната издрѣжка на своитѣ здравни служби. Много общини и окръзи не плащатъ на своя санитаренъ персоналъ заплатитѣ съ месеци — 3—4—5—6 месеца, а има мѣста, кждѣто санитарниятъ персоналъ не е получилъ своето възнаграждение и за повече отъ година. Имаме нѣколко такива случаи въ Кюстендилския окръгъ.

Неплатането заплатитѣ на санитарния персоналъ въ общинитѣ прогонва тоя персоналъ отъ общинитѣ. Затова днесъ отъ 800 санитарни участци, установени отъ закона за народното здраве, има заети отъ лѣкари само 250. И докато въ началото на тая година числото на заетитѣ участци е било 300, само за по-малко отъ 5-6 месеца това число намалява на 250, съ една твърда тенденция това намаляние постоянно да се увеличава. Сѣщото е за фелдшеритѣ. Заплатитѣ на фелдшеритѣ се изплащатъ много нередовно или никакъ. Затова назначенитѣ фелдшери не оставатъ по мѣстата си, а бѣгатъ, напускатъ ги.

И днесъ ние имаме ненормалното положение въ София да имаме 600—700 души лѣкари, които гладуватъ и мратъ отъ гладъ, а въ сѣщото време въ много села българското население страда и мре поради липса на фелдшерска и лѣкарска помощ. А лѣкаритѣ искатъ да отидатъ на село, но не могатъ при днешнитѣ условия тамъ.

За да имате представа за битовитѣ условия, при които живѣе българскиятъ лѣкаръ, както и за условията, при които той извършва своята служба на село, ще ми позволите да ви дамъ нѣкои сведения, които съмъ извелъ отъ официалнитѣ известия на Дирекцията на народното здраве.

Отъ 1.012 служби, които Дирекцията на народното здраве е анкетирала, въ 519 санитарни общини, като санитаренъ служащъ има само едно лице — лѣкаръ или фелдшеръ, т. е. 52% отъ санитарнитѣ участци се завеждатъ само отъ едно единствено лице — било лѣкаръ, било фелдшеръ. Това лице е и лѣкаръ, то е и фелдшеръ, то е и акушерката, то е и прислужникътъ, то е и готвачътъ, то е чистачътъ, то е всичко. Само въ 41 санитарни участци, т. е. въ по-малко отъ 5% има и лѣкаръ и фелдшеръ. Отъ всичкитѣ 1.012 служби, 598 се изпълняватъ отъ фелдшеръ, т. е. 65%, а само 35% отъ лѣкари. Това е споредъ статистиката отъ 1931 г. Днесъ, както казахъ и по-рано, числото на заетитѣ отъ лѣкаръ служби е спаднало на по-малко отъ 25%.

Що се касае до сѣществуването на постройки за обслужване на санитарнитѣ нужди на населението, такива има само въ 65 пункта. Значи по-малко отъ 7% отъ санитарнитѣ общини иматъ специално за целта построени помѣщения, които могатъ да служатъ за даване на бърза и ефикасна медицинска помощ.

Относно условията, въ които живѣе българскиятъ лѣкаръ, даннитѣ сѣ следнитѣ. Що се касае до жилището, само 253 служби, т. е. 25% могатъ да намѣрятъ подходяще помѣщение за жилище, другитѣ $\frac{3}{4}$ си служатъ най-често съ нѣкоя стая, която намиратъ въ нехигиеничната сграда на общинското управление. По отношение на храната — 732 служби, т. е. 72% работятъ въ мѣста, кждѣто нѣма нито крѣчка, нито гостилница, нито ханъ. Въ тѣзи мѣста лѣкарътъ, фелдшерътъ или санитарниятъ служащъ е длъженъ самъ да си потви, самъ да си бѣде готвачъ. Съобщителнитѣ срѣдства — само около 60% иматъ сѣдалището си въ мѣста, които иматъ връзка съ желѣзопѣтно или друго съобщение, а 180 мѣста или 18% се намиратъ въ пунктове, които нѣматъ нито пощенско, нито телеграфно, нито телефонно и въобще никакво съобщително срѣдство. При тоза положение единствената облага, т. е. народни представители, за тѣзи санитарни служащи е тѣхната заплата. Ако и тя не имъ бѣде осигурена, защо ще отидатъ да се мѣчатъ на село? И тѣ си казватъ: ако ще тѣнемъ

въ мизерия и гладъ, по-добре това да бѣде въ градоветѣ, отколкото въ селата.

А. Аврамовъ (з): Г. Георгиевъ! Позволете ми да Ви прекъсна. Известно ли Ви е, лѣкаритѣ какви такси взематъ отъ ония болни, които преглеждатъ?

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Съгласно закона тѣ не могатъ да взематъ никакви такси отъ бедноболнитѣ.

А. Аврамовъ (з): Това съгласно закона, но въ сѣщность тѣ взематъ по 50, 100, 150 л. Това правятъ лѣкаритѣ, които вие защищавате. Ако единъ лѣкаръ отиде да прегледа единъ боленъ, който е на 17 километра, далечъ, той му взема 1.000 л. Нѣма ли 1.000 л., не отива. Лѣкуването се е обърнало въ обиръ.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Възможно е да има злоупотребления, но азъ казвамъ, че съгласно закона лѣкарътъ въ селскитѣ санитарни общини нѣма право на възнаграждение за своя трудъ отъ бедноболнитѣ. Той е въ тѣхна услуга безвъзмездно.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Аврамъ иска да каже, че нѣкои отъ старитѣ лѣкари, толкозъ сѣ си направили положението, че не искатъ да отидатъ никжде, или ако отидатъ на известно разстояние да прегледатъ боленъ, взематъ по хиляда-две хиляди лева, а има млади лѣкари, които гладуватъ.

А. Аврамовъ (з): И околийскитѣ лѣкари взематъ сѣщо така по хиляда лева.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Това може да е било по-рано. Материалното положение на българския лѣкаръ днесъ е много лошо, той пролетаризира. Днесъ той е готовъ за 3—4 хиляди лева да отиде да служи въ най-затѣтеното село, стига да му бѣдатъ осигурени тѣзи 3—4 хиляди лева.

Какво нѣщо е участковиятъ лѣкаръ, г. г. народни представители, каква е неговата служба и неговото назначение? Сѣмѣтамъ, че трѣбва да дамъ известни обяснения по този въпросъ, защо при разискванията въ бюджетарната комисия констатирахъ, че мнозина отъ г. г. народнитѣ представители, макаръ да съзнаватъ неговата необходимостъ, нѣматъ ясна представа за неговата служба и за неговото назначение. Участковиятъ лѣкаръ, селскиятъ лѣкаръ, не е само лѣкаръ-учителъ, той сѣщевременно е и лѣкаръ на предпазната медицина въ най-широкъ смисълъ на думата; той е хигиенистътъ на мѣстото, кждѣто служи; той е лѣкарътъ, който следи за чистотата, за хигиената на това мѣсто; той е лѣкарътъ, който се занимава съ лѣкуването на инфекциознитѣ болни и взема мѣрки противъ появилитѣ се епидемии. Той е лѣкарътъ, който следи за доброкачествеността на продуктитѣ; той е лѣкарътъ, който води борбата съ социалнитѣ и народни болести; той е лѣкарътъ, който носи хигиенична и здравна просѣта, чрезъ своитѣ сказки и напѣтвания, които трѣбва да дава на селското население; той е лѣкарътъ, който се грижи за здравето на ученицитѣ, за хигиенически училищни помѣщения; той е най-подире лѣкарътъ-акушеръ, а на много мѣста и аптекаръ, понеже съгласно закона, при дадени условия, той има право да обслужва населението съ ограниченъ брой медикаменти. Съ една дума лѣкарътъ на село е и лѣкаръ-лѣчителъ, и лѣкаръ-профилактикъ. Той съчетава въ себе си службитѣ и на лѣчебната, и на предпазната медицина. Отъ тамъ и голѣмото значение на селския лѣкаръ. И ако въ нормално време неговата служба е така необходима, днесъ, при засилването на голѣмата стопанска криза, при осиромашаването на българския народъ и специално на българското селско население, когато условията за заболяемостта се увеличаватъ, когато туберкулозата и детската смъртностъ взематъ все по-голѣми и по-голѣми размѣри въ селата и селата страдатъ отъ липса на бърза и ефикасна помощ, неговата необходимостъ става още по-крѣпна.

За да може, обаче, да имаме лѣкаръ въ селото, ние трѣбва да промѣнимъ досега сѣществувашето по закона положение. Когато разглеждаме въпроса за селскитѣ лѣкари, ние не трѣбва да го разглеждаме едностранчиво, само отъ гледище на селото, или само отъ гледище на лѣкарското съсловие, а като обсъдимъ всички фактори, които обуславятъ и влияятъ за отиването и задържането на лѣкаря въ село и гарантиратъ възможността за една навременна и ефикасна лѣчебна и предпазна дейностъ.

Въпросътъ за селския лѣкаръ не е новъ въпросъ. Той

е единъ въпросъ, който зимава всички съсловия, отъ които изхожда санитарниятъ персоналъ. Това е единъ въпросъ, съ който се занимава и който обсъжда напоследък и Висшиятъ санитаренъ съветъ. Лѣкарскиятъ съюзъ въ своя последенъ XX конгресъ съ една специална резолюция подчерта необходимостта, щото държавата да поеме грижата за изпращане и издръжката на лѣкаритъ въ селото. Срѣдниятъ санитаренъ персоналъ чрезъ своя съюзъ, като разглежда положението въ село, също така дава съветъ и намира единственото разрешение на въпроса въ изпращането на лѣкари въ селата, като тѣхната издръжка се предостави на държавата. Най-после Висшиятъ санитаренъ съветъ, най-висшата санитарна институция въ страната, въ която участвуватъ всички бивши министри на народното здраве, всички бивши главни директори на народното здраве, професори отъ Медицинския факултетъ и място лица, които се интересуватъ и сѣ допринесли нѣщо за уясняването на въпроситъ отъ здравно естество, въ своята сесия презъ м. мартъ тази година съ съответна резолюция също така препоръчва на държавата да поеме тя издръжката на санитарния персоналъ въ селата.

Така че, за да може да се изпратятъ лѣкари на село, необходимо е да се намѣрятъ материални срѣдства. За санитарния персоналъ на 800 санитарни селски участъци сѣ потребни около 32 милиона лева, а за обзавеждане на помѣщенията, въ които ще работи този санитаренъ персоналъ, сѣ необходими около 4 милиона лева. Тѣй щото, цѣлата сума, необходима за да се снабди българското село съ санитаренъ персоналъ, е около 36 милиона лева.

Висшиятъ санитаренъ съветъ, като дава препоръката държавата да се нагърби съ издръжката на санитарния персоналъ въ селата, същевременно посочва и източникитъ, отъ кждето могатъ да се взематъ срѣдства за издръжката на този санитаренъ персоналъ. Въ своята резолюция по този случай Висшиятъ санитаренъ съветъ казва, че редовното изплащане на заплатитъ на санитарния персоналъ може да стане, като въ бюджета на държавата се внесе специално постановление, чрезъ което изплащането на заплатитъ да се поеме отъ държавата за смѣтка на кредититъ, които изборнитъ учреждения предвиждатъ въ бюджетитъ си за тѣхнитъ здравни служби.

Г. г. народни представители! Въ началото на законодателната дейность на това Народно събрание ние гласувахме закона за храноизноса. За да облекчи затрудненото положение на българския хранопроизводител, българската държава чрезъ този законъ пое ангажментъ да понесе едни грамадни материални жертви. Въ края на минтия месецъ ние гласувахме закона за урегулиране цената на розовия цвѣтъ. За да може да се помогне на розовото производство въ страната и за да може да се облекчи затрудненото положение на българския розопроизводител, съ този законъ, споредъ изявенията на г. министъра на финанситъ, българската държава пое рискъ да понесе евентуално една загуба отъ около 40—50 милиона лева. Преди нѣколко дни, съ постановление на Министерския съветъ се възложи на Българската земеделска банка да закупува тютюнитъ на българскитъ тютюнопроизводители на цена съ 20% по-висока отъ текущата цена на пазара, като евентуалнитъ загуби се понасятъ отъ държавата.

Началото да се намѣсва държавата за спасяване на застрашени общедържавни интереси, или интереси на отделнитъ съсловия, е добро. Дали пѣтитъ, по който Народниятъ блокъ отиде да спасява тѣзи застрашени интереси, е правъ, не искамъ да говоря сега. Обаче фактъ е, че въ своята политика Народниятъ блокъ възприе началото, че българската държава, съ цената на грамадни материални срѣдства, трѣбва винаги да се притичва на помощъ, когато види застрашени жизнени интереси на народа.

Ако това е така, какво значи за бюджета на българската държава да поеме евентуално риска за лѣкарски 20—30 милиона лева, като внесе въ разходния бюджетъ сумата отъ около 36 милиона лева, нужна за издръжката на санитарния персоналъ въ селата? Жертвитъ, които българската държава ще понесе, сѣ нищожни спрямо голѣмитъ придобивки, които тя ще има отъ спасенитъ човѣшки животи и отъ запазеното ценно здраве на българския гражданинъ-производител. Каква полза има отъ хубавата организация, която имаме на нашето здравно дѣло, като гледаме бюджета, ако тази хубава организация не даде своитъ непосредствени резултати долу, между народа, кждето именно трѣбва да отиде, за да ги даде? Каква полза ще има отъ всички тѣзи институти, които сме начертали въ бюджета, ако нѣмаме лѣкари, ако нѣмаме

фелдшери, ако нѣмаме лѣкарства, ако нѣмаме тѣзи, тѣй да се каже, непосредствени представители на санитарната служба въ страната тамъ, между населението, кждето нуждата е най-голѣма и кждето въ действителность се върши истинската служба за опазване на народното здраве?

Г. г. народни представители! Въ закона за народното здраве отъ 1929 г. има и друго едно постановление, което не отговаря на нашитъ условия и което, тѣй да се каже, е преварило живота въ България. То е постановлението, легнало въ алинея трета на чл. 188, което гласи, че лѣкуването на бедноболнитъ въ държавнитъ болници трѣбва да се понесе отъ онѣзи общини, които сѣ издали свидетелства за бедность на постѣпиди за лѣкуване въ болницитъ български граждани.

Самъ г. директорътъ на народното здраве, при разискванията въ бюджетарната комисия, даде данни, отъ които може да се почерпи заключението, че числото на лѣкуванитъ бедно-болни въ държавнитъ болници намалява. Това намаляние азъ не мога да обясня съ нищо друго, освенъ съ обстоятелството, че селскитъ общини и беднитъ градски общини се намиратъ въ невѣзможность да издаватъ свидетелства за безплатно лѣкуване — нѣщо, което не дава възможность на тѣзи, които иматъ нужда отъ лѣкуване, да постѣпватъ въ държавнитъ болници, и, вследствие на това, не могатъ да бждатъ обслужвани тѣхнитъ здравни нужди.

Нуждата отъ промѣна на това положение е съзнана и общопризната. Въ Камарата има вече две законодателни предложения въ тая смисълъ: законодателното предложение за измѣнение на чл. 188 отъ закона за народното здраве, внесено отъ г. Ради Василевъ, и законодателното предложение на лѣкаритъ г. д-ръ Бурилковъ и г. д-ръ Димитровъ, и народниятъ представител г. Лона Гюровъ. Нуждата отъ промѣна на това положение е съзнана и отъ най-висшия санитаренъ институтъ въ страната, Висшиятъ санитаренъ съветъ, който въ своитъ заседания, държани презъ м. мартъ т. г., е вземалъ резолюция въ следната смисълъ: като констатира, че положението, какво общинитъ трѣбва да издръжатъ бедноболнитъ, постѣпили на лѣчение въ държавни болници, е една прѣчка за лѣкуването на тѣзи бедноболни, препоръчва до измѣняването на промѣнитъ съ условия, лѣкуването на бедноболнитъ въ държавнитъ болници да бжде поето отъ държавата, и смѣта, че това може да стане чрезъ вписването на една бележка въ този смисълъ въ закона за бюджета.

Г. г. народни представители! Законътъ отъ 1929 г. по начало е добъръ: той иде да отговори на многото належащи нужди. Въ много свои пунктове, обаче, той иде да надхвърли и изпревари развитието на тия нужди. Въ своитъ съществени постановления, обаче, въ постановленията, които сѣ въ прѣка връзка съ народното здраве — иемно що се касае до снабдяване на селското население съ медицинска помощъ и що се касае до лѣкуването на бедноболнитъ въ държавнитъ болници — този законъ фалира. Не че началото, че самоуправителнитъ тѣла трѣбва сами да поематъ санитарната служба въ своитъ рѣце, е лошо: това е модерното, това е, тѣй да се каже, едно универсално начало, възприето въ всички модерни санитарни законодателства — но това начало за българскитъ условия се яви неприложимо. И ние виждаме, че самата санитарна дирекция, компетентнитъ представители на всички съсловия — Лѣкарскиятъ съюзъ, Съюзътъ на срѣдния санитаренъ персоналъ — констатира тѣзи негова несвоевременность и искатъ измѣнението на тия два члена въ смисѣла, въ който говорихъ азъ, и въ смисѣла, въ който говориха преждеговорившитъ двама оратори-лѣкари.

Нѣколко думи и за бюджетопроекта, г. г. народни представители! Бюджетопроектътъ, тѣй както е представенъ, показва една разлика отъ 13 милиона лева по-малко отъ бюджета за миналата година. Докато миналогодишниятъ бюджетъ показва цифрата 162.833.000 л., тазгодишниятъ бюджетъ показва сумата 149.132.000 л. Колкото и да сѣ необходими намаленията въ бюджета, смѣтамъ, че, що се касае до бюджета на народното здраве, тѣзи намаления трѣбва да бждатъ направени само съ огледъ на възможното, безъ, обаче, чрезъ тия намаления да бжде застрашено правилното функциониране на санитарната служба въ страната.

Нѣма да се спирамъ, г. г. народни представители, върху организацията на централното санитарно управление; нѣма да се спирамъ върху, тѣй да се каже, персоналната страна на проекта. Азъ искамъ да ви обърна вниманието върху духа на проекта.

Намаленията отъ 13½ милиона лева сѣ направени: отъ личния съставъ въ размѣръ 5½ милиона лева и отъ ве-

ществени разходи въ размър на 8 милиона лева. Разходът за личния състав е намален с 5½ милиона лева, от които 2 милиона лева са взети от службата по окопити и селата; намалено е числото на окопитските лъкари и на селските лъкари — едно намаление крайно несполучливо, едно намаление, което не може да бъде оправдано с никакви желания за икономия.

Още по-очебиющ факт са намаленията на веществените разходи: намален е, първо, кредитът за борба против туберкулозата, венерическите болести и детската смъртност от 2½ милиона лева на 1½ милиона. Този кредит е почти преполовен; намалена е сумата за храна на болните от 41 милиона лева на 38 милиона лева — с цели 3 милиона лева; намален е кредитът за издръжка на болниците от 63 милиона лева на 59.000.000, или с цели 4 милиона лева; и най-после, г. г. народни представители, намален е кредитът за доставка на лекарства от 10 милиона лева на 8 милиона лева.

Прави впечатление, г. г. народни представители, че въ същото време кредитът, който се иска за уреждане на службите въ централното управление, не е претърпял никакво изменение; кредитът си е останал почти въ тѣзи размѣри, въ които е бил и миналата година. Прави също така впечатление, че въ бюджетопроекта фигурира за издръжка на здравния център въ София сума около 500.000 л. — единъ институтъ, който и г. директорът на народното здраве призна съ всичката откровеност за съвсемъ ненуженъ въ днешниятъ тежки времена, когато държавниятъ бюджетъ едва може да свърже двата края.

Също така, г. г. народни представители, въ този бюджетопроектъ фигурира и едно перо въ размѣръ на 4 милиона лева за постройка на Институтъ за народното здраве. Какъ бихте характеризирали тая санитарна политика, която намалява кредита за храна на болните, която намалява кредита за издръжка на болниците, която намалява кредита за лекарства, която намалява кредита за лъкарите въ село, кредита за участковитъ лъкари, а запазва службите въ централното управление, запазва непоколебимъ кредита за превознитъ сръдства, запазва кредита за здравния центъръ и най-подиръ предвижда излишния кредитъ отъ 4 милиона лева за постройка на Институтъ за народното здраве! Такова едно управление дава най-голямото доказателство за неговата некадърност да разбере и да се справи съ нуждитъ на момента.

Х. Манафовъ (д): Това е демагогия.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Такава една санитарна управа стои далечъ отъ нуждитъ на службата и нейното оставане по-нататъкъ на това мѣсто е не само вредно, но и опасно за народното здраве.

Г. г. народни представители! Бюджетопроектъ на дирекцията на народното здраве за 1932/1933 г. по своето устройство и разпределение не се различава по нищо отъ същия бюджетъ за миналата 1931/1932 г.; приетъ отъ миналото Народно събрание на Демократическия споровъ. Той е само едно лошо преработено издание на миналогодишния бюджетъ. И ако миналогодишниятъ бюджетъ е могълъ да отговори на здравнитъ нужди на тогавашния моментъ, тазгодишниятъ бюджетопроектъ, при така променитъ условия, при така отегченитъ условия за здравето на българския гражданинъ, не само че не отговаря на тѣзи нужди, но е нареденъ по такъвъ единъ начинъ, че като че ли отива въ разрѣзъ съ създаденитъ нужди и пакости на задоволяването на тия нужди.

Правителството на Народния блокъ, което претендира да стои по-близко до нуждитъ на широкитъ слоеве на българския народъ, съ този бюджетопроектъ не отговори на здравнитъ нужди на българското население. Този бюджетопроектъ не дава разрешение на двата днесъ толкова болни за народното здраве въпроса: той не разрешава въпроса за лъкаритъ на село, той не разрешава и въпроса за лъкуваното бедноболнитъ въ държавнитъ болници.

Х. Манафовъ (д): Не разрешава и спороветъ между крилата въ лъкарския съюзъ.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Закачката Ви е много дребнава, г. Манафовъ, за да отговарямъ на нея.

Х. Манафовъ (д): Точно намѣсто е закачката. Вие само демагогствувате отъ трибуната на Народното събрание, само плачете за народното здраве.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Това са празни приказки. Направете ми сериозно възражение, за да отговоря.

Д. Ачковъ (нац. л. о): А бе вие сте братовчеди! Оставете тая разправа за въ къщи.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Най-важното възражение е, че вие бѣхте управници отъ 1914 до 1918 г. и опропастихте държавата.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Г. Гиргиновъ! Вие винаги си служите съ аргументи все отъ стария заветъ. За Васъ нѣма нищо ново. Все назадъ се връщате, говорите за стари времена.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Какъ отъ вѣхтия заветъ? Какъ стари времена?

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Връщате се чакъ къмъ 1914 г.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Да, когато вие окървавихте и унищожихте българския народъ. Това е най-главното възражение.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Бждете единъ истински министъръ на народното здраве, грижете се за това здраве!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Вие ли ще ми лѣте крокодилски съдзи въ това Народно събрание? Вие ли, които сте най-големъ грѣшници?

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Азъ искамъ да се направя нѣщо за подобрене на народното здраве. Тая критика, която правя, не е нито партизанска, нито дребнава, нито съсловна. Кажете ми, не е ли истина това, което казвамъ — че въ Вашия бюджетъ се намалявалъ кредититъ и за лекарства, и за лъкари, и за храната на болнитъ, и за издръжка на болницитъ?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: За всичко ще ви кажа.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Не е ли вѣрно всичко това, което ви казвамъ? Опровергайте ме!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Ще ви напомня и за вашата дейностъ.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Азъ Ви казвамъ това, което виждамъ въ Вашия бюджетъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Защото днесъ и държавата, и народъ изплащатъ все вашитъ грѣхове.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Изплащате наши грѣхове! — Праздни приказки са това. Това можеше да го кажете на всѣко друго мѣсто, но не и тукъ.

Х. Манафовъ (д): Вие изядохте сръдствата на българския народъ навремето, затова нѣмаме днесъ сръдства да ги дадемъ за уреждане на здравнитъ служби.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Спете на това ухо! Но ваши друпари отъ Земледѣлския съюзъ не мислятъ като васъ.

А. Капитановъ (з): На същото мнение сме.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Трѣбва да се потърсятъ сръдства да се дадатъ лъкари на българския народъ, да се дадатъ лекарства на тоя народъ.

Х. Манафовъ (д): Вие ще намѣните тия сръдства, щомъ се обявявате противъ Института за народно здраве!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Лѣкътъ е единственъ: да нѣма човѣкъ куражъ да говори за работи, когато физиономията му е окепаена.

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Защо да е окепаена? Що за приказки са това? Това е то, г. Гиргиновъ! Ето (Показва единъ позивъ), наредъ съ Вашата честна физиономия се намира и моята физиономия въ тройната коалиция.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Какво говорите?

Х. Манафовъ (д): (Къмъ Х. Георгиевъ) Вие изневерихте, Вие продадохте тая тройна коалиция.

А. Кантарджиев (д): Вие я продадохте за паница леща! Продадохте я за едно кметско място, за да стане Петко Петков помощник-кметъ.

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Праздни приказки! Това сте вие! Но вие пакъ ще молите, пакъ ще тропате на нашите порти. Нѣма вече кой да ви отвори.

А. Кантарджиев (д): Вие държахте речъ съ г. Гиргиновъ въ „Ренесансъ“, а азъ съ Петко Петковъ въ Лозенецъ, но после вие се продадохте за паница леща, за едно кметско място, за да стане Петко Петковъ кметъ.

З. Димитровъ (д): (Казва нѣщо)

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Ти си спалъ, бе господине!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Не е спалъ, но сега изплаща вашите грѣхове.

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Съжалявамъ за станалите инциденти.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Какво ще съжалявашъ?

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Азъ имамъ най-искреното намѣрение, ...

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Какво намѣрение?

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): ... като лѣкаръ да допринеса, колкото ми позволяватъ силите, за уяснение на болните въпроси. Нѣма място тукъ за политика, нѣма място за партизанлъкъ. Недейте принижава дебатите до едно партизанско състезание, което може да задържите за по-другъ бюджетъ.

А. Кантарджиев (д): Но тукъ има личенъ интересъ. Вие направихте предложение да се закрие здравно-съветелниятъ центъръ за децата по егоистически съображения, за да не ви конкуриратъ и за да можете да печелите клиентела. Ще видимъ колко пари струватъ вашите грижи за народното здраве!

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Г. Кантарджиев! Съжалявамъ, че вие не бѣхте въ заседанията на бюджетарната комисия, за да чуете изявленията на г. директора на народното здраве, които Ви опровергаватъ. Той го заличи, като единъ институтъ, може би по-малко нуженъ, когато санитарното състояние е въ това положение, че само въ 250 селски общини има лѣкаръ, и когато населението мре поради липса на медицинска помощъ.

З. Димитровъ (д): А вие изнесохте хинина!

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Спалъ си политически, бе господине! Ти си лудъ! Ти си единъ мръсенъ клеветникъ!

З. Димитровъ (д): Нѣмате ли срамъ?

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Ти купи своя мандатъ съ 20.000 л., у тебе повече моралъ не може да има! Гледай си кожусите!

А. Кантарджиев (д): Той може да си гледа кожусите, но челото му е чисто.

З. Димитровъ (д): Нѣмате срамъ! Кажете за хинина!

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Ти си лъжецъ! Искашъ ли да ти кажа и за хинина? Ще ти кажа!

А. Капитановъ (з): Документи имашъ за хинина. Азъ ги четохъ, като бѣше кандидатъ.

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Това бѣше единъ мръсенъ шантажъ, излъгълъ отъ една уста по-мръсна отъ Вашата. (Къмъ З. Димитровъ)

А. Кантарджиев (д): Отъ Григоръ Василевъ ли?

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Отъ него.

С. Мошановъ (д. сг): Обаче съдътъ си каза думата и следъ думата на съда, следъ присъдата, не се прави шантажъ.

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Съдътъ прекрати делото по липса на престъпенъ фактъ, понеже фактътъ за хинина не съществува.

А. Кантарджиев (д): Може да нѣма углавно престъпление, но има политическо престъпление, има престъпление отъ общественъ характеръ, има друга отговорностъ.

А. Капитановъ (з): Съдътъ си е казалъ думата.

Д-ръ Х. Георгиев (нац. л. о): Какъвъ общественъ характеръ? Фактътъ не съществува. Обаче, въпреки това, пакъ има мръсници, които повтарятъ този шантажъ, като тѣзи, които отровиха този народъ въ единъ върховенъ моментъ и убиха неговата мощностъ да се съпротивлява.

А. Кантарджиев (д): То стана обществено политическо престъпление.

С. Мошановъ (д. сг): Вие съ г. д-ръ Георгиев излъзохте да правите събрание въ София.

А. Капитановъ (з): Вие сѣтате, че сега, като се отдѣлихте отъ Цанковъ, ще паднатъ престъпленията ви. Затуй ли се отдѣлихте? Но не падатъ така престъпления!

А. Кантарджиев (д): Правъ е Капитановъ.

С. Мошановъ (д. сг): Но не можа да го преваришъ ти да го кажешъ.

А. Кантарджиев (д): Много съжалявамъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Защо отнемате времето на Събранието? Оставете тѣзи пререкания. На какво прилича това?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Часътъ минава 8. Моля, г. председателю, да се продължи заседанието, докато се приеме бюджетопроектътъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Които г. г. народни представители сѣ съгласни да се продължи заседанието до приемане бюджетопроекта за народното здраве, ...

С. Мошановъ (д. сг): Нѣма кворумъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: ... моля, да вдигнатъ рѣжка. Мнозинство, Събранието приема.

С. Мошановъ (д. сг): Моля, нѣма кворумъ. Вие сте длъжни да провѣрите, г. председателю.

П. Стайновъ (д. сг): Длъжни сте да провѣрите.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля Ви се!

С. Мошановъ (д. сг): Това е конституционенъ въпросъ — вижте чл. 114 отъ конституцията.

П. Стайновъ (д. сг): Вие сте длъжни, като председателъ, да провѣрите.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Ако не желаете да стоите, излѣзте си.

С. Мошановъ (д. сг): Не може така! Вие сте председателъ и по силата на конституцията сте длъжни да провѣрите. Нѣма кворумъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Има кворумъ.

С. Мошановъ (д. сг): Пребройте ги.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Ще ги преброимъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Продължително звъни. Пререкания между С. Мошановъ и земледѣлците)

А. Капитановъ (з): Съ 12 души сте гласували бюджета вие, а сега: „кворумъ нѣма“!

Председателстващъ Н. Шоповъ: Вие искате да sabotирате работата на Събранието. Ако не желаете да стоите, можете да напуснете Парламента.

П. Стайновъ (д. сг): Констатирайте кворума! Ние си изпълняваме дълга.

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Моля! Продължете, г. Георгиевъ.

С. Мошановъ (д. сг): Не може да продължи. Това е нарушение на конституцията, г. Шоповъ. Не си съзнавайте името съ нарушение на конституцията. Констатирайте кворума!

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Азъ съмъ констатира кворума. (Глъчка)

П. Стайновъ (д. сг): Вие сте длъжни да проверите.

Н. Захариевъ (з): Има кворумъ.

С. Мошановъ (д. сг): Нѣма кворумъ. Сега идватъ. (Нѣкои отъ народнитѣ представители отъ мнозинството започватъ да влизатъ въ залата) Нѣма повече отъ 60 души.

Председателстващ Н. Шоповъ: Председателството констатира, че има кворумъ.

Моля, продължавайте, г. Георгиевъ!

П. Стайновъ (д. сг): Правя въпросъ. Проверете има ли кворумъ. Вие сте длъжни да проверите.

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни)

Н. Стамболиевъ (з): Тѣ желаятъ да саботиратъ заседанието. (Народнитѣ представители Б. Смиловъ и К. Желевъ влизатъ въ остри пререкания)

Б. Смиловъ (нац. л. о): Г. председателю! Той се закана. (Къмъ К. Желевъ) Кой сте Вие? Идете си на мѣстото! Не Ви е срамъ! (Квесторитѣ подканватъ народнитѣ представители, събрани предъ Б. Смиловъ, да седнатъ на мѣстата си)

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни)

А. Буковъ (з): Да се провери и, ако се констатира, че има кворумъ, да се изключатъ Стойчо Мошановъ и Петко Стайновъ.

Председателстващ Н. Шоповъ: Председателството констатира, че има кворумъ.

С. Мошановъ (д. сг): Сега има — дойдоха.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Не ви е срамъ! Вие безъ кворумъ гласувахте бюджетитѣ.

Х. Манафовъ (д): Осемъ години такъвъ кворумъ не сте имали.

Н. Стамболиевъ (з): Съ 12 души сте гласували бюджета въ миналото. Това е саботажъ.

С. Мошановъ (д. сг): Сега има кворумъ. Когато поддигнахъ въпроса, нѣмаше. (Възражения отъ мнозинството)

Н. Стамболиевъ (з): Това е провокация! (Глъчка)

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Не искате да се работи.

Н. Захариевъ (з): Има ли кворумъ?

С. Мошановъ (д. сг): Сега има.

С. Таковъ (з): И по-рано имаше.

Н. Захариевъ (з): Да се отбележи, че има кворумъ.

Н. Стамболиевъ (з): Да се отбележи въ протоколитѣ, че Стойчо Мошановъ провокира Събранието. (Глъчка)

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни)

Н. Стамболиевъ (з): (Къмъ С. Мошановъ) Едно време вие гласувахте бюджетитѣ съ 12 души. Нека Ляпчевъ да каже това не е ли вѣрно.

А. Ляпчевъ (д. сг): На вашитѣ приказки нѣма да отговарямъ.

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Г-да! Председателството констатира, че известни народни представители желаятъ да саботиратъ работата на Събранието.

С. Мошановъ (д. сг): Това не е вѣрно.

Н. Стамболиевъ (з): Какъ да не е вѣрно? Вие сте провокаторъ.

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) Продължавайте, г. Георгиевъ.

А. Циганчевъ (з): Да се отбележи, че само 4—5 души има отъ Сговора. (Глъчка)

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни)

Н. Стамболиевъ (з): Стойчо Мошановъ отсъствува два месеца отъ Събранието и сега идва тукъ да ни провокира.

С. Мошановъ (д. сг): Азъ съмъ всѣки день тукъ.

Д. Влаховъ (з): Не Ви ли е срамъ! Защо стоите тукъ! Вие сте изобличени.

А. Ляпчевъ (д. сг): За да прави кворумъ.

Н. Стамболиевъ (з): Петко Стайновъ два месеца отсъствува и си получава дневнитѣ. И Стойчо Мошановъ също.

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни)

Д. Влаховъ (з): (Къмъ С. Мошановъ) Провокаторъ!

Н. Стамболиевъ (з): (Къмъ С. Мошановъ) Минаха тия времена, когато ти бѣше свекървата тукъ подъ шефството на Ляпчевъ. Нѣма го това време.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Оставете го, бе джамъ. Показа си и той мурафета!

С. Мошановъ (д. сг): Трѣбва да си стоите по мѣстата.

Д. Влаховъ (з): Вие ли ще ни учите?

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Г. г. народни представители! Както казахъ, бюджетопроектътъ на народното здраве не дава разрешение на тия толкова важни въпроси. При това положение и при затягането на кризата грижитъ за бедстващитѣ граждани ставатъ почти илюзорни. Крайно време е, необходимо е да приемемъ препоржкитѣ, които Висшиятъ санитаренъ съветъ и всички заинтересовани съсловия, лѣкари и фелдшери, препоржкватъ, за да можемъ да излѣземъ отъ това тежко положение. Крайно време е да приемемъ тия препоржки, които и азъ, отъ името на нашата група, приемамъ и поддържамъ. При напливъ на лѣкари и фелдшери въ голѣмитѣ центрове селото жадува за лѣкарска и фелдшерска помощъ, а болнитѣ на беднитѣ селски общини страдатъ и иратъ безъ да могатъ да се добератъ до лѣкарска и болнична помощъ. Има ли нужда да споменавамъ старата и изтѣркана истина, че най-голѣмото, най-висшето благо на човѣка е неговото здраве, а най-голѣмото богатство на държавата е да има здраво, силно и работоспособно население?

Нѣкой отъ мнозинството: Никой не знае това, само лѣкаритѣ го знаятъ!

Д-ръ Х. Георгиевъ (нац. л. о): Азъ казвамъ, има ли нужда да опоменавамъ. Като се качите Вие на трибуната, ще кажете каквото Вие знаете, но азъ не съмъ Ви чулъ нито единъ пътъ да говорите отъ трибуната.

Г. г. народни представители! Ние живѣемъ въ едно тежко и болно време, време на голѣма стопанска, социална и морална криза. Само тогава, когато обезпечимъ здравето на българския народъ и осигуримъ неговото здравно благополучие, само тогава той ще намѣри въ себе си ония сили и оня здравъ духъ, които сѣ необходими, за да може да се бори и превъзмогне всичкитѣ мжнотии

на днешната криза, за да доживее отново момента, когато благодарното слънце на щастието и довольството ще огрее нашата нещастна малка, но хубава България. (Ржкоплетскания от националибералитѣ обединени и сговориститѣ)

С. Таковъ (з): (Къмъ сговориститѣ) Слабо се чува.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Нѣмате кворумъ!

С. Мошановъ (д. сг): Не е за смѣхъ. Нужно е да има тукъ кворумъ. Това е една конституционна гаранция.

А. Капитановъ (з): Както виждате, вие сте двама-тоица души, а оспорвате присѣтствието на другитѣ. Не било това провокация! Ами какво е? Претендирате за редовностъ, а отъ васъ тукъ сѣ само двама души. (Пререкания между нѣкои земледѣлци и С. Мошановъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Икономовъ.

Д. Икономовъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ мисля, че предложението бюджетно-проектъ на Дирекцията за народното здраве действително заслужава онова внимание, което му се отдаде отъ тия, които говориха преди мене, защото той визира ония срдства, които сѣ необходими не само за здравното положение на възрастнитѣ, но се касае и за една бъдеща генерация. Отъ срдствата, които ще могатъ да се изразходватъ отъ тоя бюджетъ, въ значителна степенъ ще зависи какво поколение ще имаме ние въ тая страна. За да отговоримъ, обаче, бюджетътъ на изискванията на всички онова, което се казва здравно състояние на народа, трѣбва най-напредъ да видимъ дали здравното състояние на България е такова, че да подхожда на тия цифри, които сѣ изброени въ бюджета.

Г. г. народни представители! Три сѣ съществени елементи, които характеризиратъ здравното състояние на единъ народъ. Тѣ сѣ раждаемостъ, смъртностъ и заболяемостъ. Тѣзи, които говориха преди мене, дадохъ достатъчно цифрови данни и въ туй отношение моята задача е облекчена, защото източникътъ на тия цифри е все единъ и сѣщъ. Въпросътъ е за коментаритѣ на тия цифри, какви могатъ да бъдатъ тѣ.

Казахъ, г. г. народни представители, че единъ отъ елементитѣ, които характеризиратъ здравното състояние на единъ народъ, е раждаемостъта. Констатира се въ България, че процентътъ на раждаемостъта намалява и то въ следния размѣръ. За периода отъ 1926 до 1930 г., значи, за единъ периодъ отъ 5 години, на всѣки 1.000 жители процентътъ на раждаемостъта е вариалъ както следва: презъ 1926 г. — 37.4; презъ 1927 г. — 33.3; презъ 1928 г. — 32.8; презъ 1929 г. — 30.6 и презъ 1930 г. — 30.6. Или съ други думи, презъ тия 5 години сѣ 7% е спаднала раждаемостъта въ България. Тия цифри, тъй голо дадени, още не показватъ много нѣщо, ако не бжде направено сравнение съ другитѣ страни. Г. Бурилковъ даде сведения за нѣкои отъ тѣхъ. Азъ нѣма да ги приповтарямъ. Но, г-да, ако се направи единъ анализъ, ще се види, че раждаемостъта въ България въ разстояние на 5 години е спаднала сѣ 7% и, като се направи предположение, че все тъй ще върви, ние ще дойдемъ до едно страшно заключение за нашата страна.

Ако, по-нататкъ, ние прегледаме даннитѣ за умираемостъта, за смъртностъта въ България, ще констатираме, че тя се увеличава. По тоя начинъ ще се дойде до заключение, че следъ десетки години неминуемо въ България ще започне населението да намалява. Че това е тъй, азъ ще ви посоча цифритѣ по отношение смъртностъта за сѣщия периодъ отъ 5 години. Тия данни за умираемостъта на 1.000 жители показватъ следното: презъ 1926 г. — 17.2; презъ 1927 г. — 20.4; презъ 1928 г. — 17.5; презъ 1929 г. — 17.8 и презъ 1930 г. — 15.9. Въ тази петилѣтка, ...

Д. Влаховъ (з): Кажете „5 години“. Българска земя — български термини.

Д. Икономовъ (раб): ... да — 5 години — намалението на смъртностъта е било само сѣ 2%, защото въ 1926 г. е било 17.5, а въ 1930 г. е било 15.9. Следователно, раждаемостъта е спаднала сѣ 7 пункта, а смъртностъта само сѣ 2 пункта. И отъ това, казвамъ, дохождамъ до заключение, че, вървѣйки все по този пътъ, ще се дойде следъ нѣколко десетки години до фаталното положение — въ България ще спре увеличаването на населението.

Бѣхъ, г-да, случаенъ слушателъ преди нѣколко години, въ Градското казино, кждетъ г. Александъръ Цанковъ се провикна: „Азъ съмъ възторженъ апостолъ на увеличението раждаемостъта въ България“, ...

А. Аврамовъ (з): Да може да ги убива.

Д. Икономовъ (раб): ... „защото следъ нѣколко години ние ще бждемъ вече 10 милиона души; а бждемъ ли 10 милиона, ние ще можемъ достатъчно да респектираме нашитѣ съседи“ — предполагайки, че тамъ раждаемостъта нѣма да върви съ голѣмъ ръстъ.

А. Аврамовъ (з): Да може да има повече материалъ за убиване. (Оживление)

С. Мошановъ (д. сг): Много духовито!

Д. Икономовъ (раб): И то е вѣрно. Това, обаче, не прѣчи на моята теза. — Та, казвамъ, раждаемостъта и смъртностъта въ нашата страна вървятъ въ едно съотношение незадоволително.

Третиятъ елементъ, г-да, който трѣбва да се има предъ видъ, когато характеризираме санитарното състояние на една страна, това е заболяемостъта. Азъ и въ тази областъ ще ви дамъ малко цифри. Г-да! Засилва се заболяемостъта на остритѣ заразителни болести: коремнитѣ тифъ, дифтеритъ, скарлатина и родилна трѣска, а се намалява заболяемостъта отъ петнитѣ тифъ, бруслина, лоша кашлица и синя пѣпка. Но това не е толкова важно. Важното е, че заболяемостъта расте систематически въ нашата страна и то отъ ония болести, които иматъ по-масовъ, по-народенъ характеръ.

По-нататкъ. Амбулаторно болнитѣ въ 1927 г. сѣ били 1.151.000, а въ 1930 г. сѣ намаляли на 700.000. Веднагъ човѣкъ би направилъ едно великолепно заключение, че въ България нѣма много болни, че само за 4 години болнитѣ сѣ намаляли сѣ повече отъ 400.000 души. А причинитѣ за това какви сѣ? Първата и най-важна причина е, че се намаляха фелдшерскитѣ участъци и по такъвъ начинъ мнозинството амбулаторни болни нѣма вече къде да отидатъ. Демократическиятъ сговоръ създаде два закона за лѣкуване на българския народъ, вънъ отъ полицейскитѣ участъци: първо, намаляние на фелдшерскитѣ участъци и увеличение на полицейскитѣ и, второ, прехвърляне издръжката на бедноболнитѣ на общинитѣ. По такъвъ начинъ се намаля числото на лѣкуващитѣ се въ болницитѣ. Както виждате, г. г. народни представители, рецетата била много проста: намалете фелдшерскитѣ участъци и прехвърлете бремето на беднитѣ общини и вие ще имате съвършено здраво население! Разбира се, живата действителностъ иронизира това положение, защото въ действителностъ нито болнитѣ намаляватъ, нито пѣкъ нуждата отъ повече лѣкуване въ тази страна е намаляла.

Когато се говори за санитарно състояние въ една страна, г-да, не бива да се забравя специално заболяемостъта у кърмачетата, защото тѣ сѣ бждещитѣ граждани въ тая страна. А тамъ цифритѣ показватъ много незадоволителни резултати, отъ тѣхъ могатъ да се правятъ незадоволителни заключения.

Споредъ даннитѣ, които имамъ, две страни — България и Ромъния — правятъ впечатление съ това, че смъртностъта, респективно заболяемостъта на кърмачетата се увеличава въ тѣхъ, когато въ множество други страни се намалява. Само нѣколко кратки данни ще ви уверятъ въ това. За периода 1913—1916 г. на 1.000 кърмачета е имало смъртни случаи: въ Ромъния — 193 въ 1913 г. и 207 въ 1916 г.; въ Унгария — 198 въ 1913 г. и 168 въ 1916 г.; въ България — 138 въ 1914 г. и 151 въ 1916 г. — значи, увеличение; въ Австрия — 193 въ 1913 г. и 124 въ 1916 г.; въ Италия — 128 въ 1913 г. и 119 въ 1916 г.; въ Германия — 137 въ 1913 г. и 111 въ 1916 г. И така, само въ България и въ Ромъния смъртностъта на кърмачетата се увеличава; всички други държави иматъ намаление въ това отношение.

Като се направи сега общо заключение отъ прогресията на смъртностъта въ нашата страна и специално на голѣмата смъртностъ на кърмачетата, ще се дойде до нерозовото заключение, какво България систематически върви къмъ израждане. И, г-да, ето сега сѣщностъта на въпроса: на какво се дължи това? На това ли, че нѣмаме достатъчно лѣкари? На това ли, че нѣма достатъчно здравна просвѣта, прѣсната между населението? На това ли, че нѣма кой да се грижи въобще за това население? Не, не това е сѣщностъта на въпроса. Тя е въ мизерията,

въ социалните условия, въ бита, въ живота на населението въ тая страна. Защото добри условия, то значи премахване възможността за заболяемост и увеличаване процента на здравите хора въ страната, респективно намаляване смъртността. Но лоши трудови условия, лоши социални условия, лош поминък, при това криза въ последно време — ето ви картина, която ви казва, че тамъ е коренът на всичко това, причината да върви страната въ упадък, въпрѣки апологетите за по-голяма раждаемостъ.

Тукъ, г-да, отварямъ скоба, за да кажа, че когато се говори за раждаемостъ, не е достатъчно само да се пожелае тя. Данните казватъ още нѣщо — че въ селата и въ градовете, между трудящите се работници и селяни, раждаемостта е въ всѣки случай по-голяма, отколкото въ градовете, и то предимно въ малките градове. Отъ това следва, че буржоазията е готова да дава съвети за раждаемостъ, но да ги изпълнява народътъ, а тя намира достатъчно сръдства, за да се отърве отъ това бреме, така наречено, на многочисленото семейство. Още едно нѣщо трѣбва да се признае открито: буржоазията и въ туй отношение е похабена, тя предварително прахосва своите сили по вертепи, кабарета и въ развратъ — тамъ, където народътъ не стѣпва или нѣма мѣсто. (Ржкоплѣскания отъ работниците)

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Икономовъ! Внимавайте какво говорите.

Д. Икономовъ (раб): Азъ зная какво говоря. Това е социаленъ въпросъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Не Ви позволявамъ да обиждате.

Д. Икономовъ (раб): Кого обиждамъ, г. председателю?

Председателстващъ Н. Шоповъ: Трѣбва да знаете какво говорите.

Д. Икономовъ (раб): Много съжалявамъ, че ако се запише бележката, която ми отправяте, не ще прави честь на едно председателство.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Азъ още единъ пътъ Ви предупреждавамъ да внимавате какво говорите.

Д. Икономовъ (раб): Азъ внимавамъ, азъ съмъ обмислялъ това, което приказвамъ, и съмъ много прецизенъ. Но това е фактъ.

Засѣгайки, г-да, въпроса за раждаемостта, азъ ще се спра и на другъ единъ социаленъ проблемъ — въпросътъ за абортите. Тоя въпросъ не е само въпросъ за разглеждане отъ лѣкари. Въ тая проблема има голяма доза социална сжщностъ. Защо? Защото, г-да, има цѣли течения за намаляване по изкуственъ начинъ на раждаемостта въ страната и тая проблема въ България е разрешена съ законъ много нещастно. Споредъ нашето законодателство, абортите могатъ да бждатъ позволени само тогава, когато се произнесе единъ лѣкарски съветъ отъ най-малко трима души. А пъкъ то значи: за тия, които иматъ сръдства, за тѣзи, които сж състоятелни, винаги да намиратъ възможностъ да получатъ разрешение, но за ония, които действително ги гнети многочислеността на семейството имъ, тѣ никога не могатъ да се добератъ до тамъ, да получатъ разрешение отъ единъ лѣкарски съветъ. И по такъвъ начинъ вие виждате, че по тоя въпросъ пакъ ония, които иматъ, могатъ да прескочатъ закона, или да се възползватъ отъ него, а ония, които нѣматъ, не могатъ да получатъ каквито и да е облаги отъ сжщото постановление.

И, г-да, че тази проблема е важна, показва раждаемостта въ Съветска Русия. Тамъ проблемата е разрешена тъй: позволява се абортъ на всѣка жена отъ всѣки лѣкаръ, при две условия: първо, бременността да не е надминала повече отъ три месеци и да не е първото дете на това семейство, кждето ще трѣбва да се прави абортъ.

А. Циганчевъ (з): Ама съ туй ли се разрешава?

Д. Икономовъ (раб): Моля, азъ казвамъ, че раждаемостта разрешава правилно въпроса, въ смисълъ, като се видятъ цифровите данни, че отъ всички държави въ свѣта най-голяма раждаемостъ напоследъкъ има въ Съветска Русия, отъ което следватъ две нѣща: първо, че

правилно е разрешенъ въпросътъ за социалния животъ въ тая страна, и, второ, че е правилно разрешенъ въпросътъ за тая проблема — абортите. Това е, което цифровите данни даватъ, а тѣ не могатъ да се опровергаватъ само съ пожелание, или съ единъ апострофъ тукъ въ Камарата.

П. Дековъ (з): Въ царска Русия бѣше по-голяма раждаемостта.

Д. Икономовъ (раб): Тя държеше рекордъ на смъртността между кърмачетата на времето. Въ 1913 г. смъртността е била 272 кърмачета на всѣки 1000, а въ 1926 г. — 172⁰/₀₀, следователно, съ 100 пункта сж спаднали, както никѣде въ свѣта.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: 172⁰/₀₀?

Д. Икономовъ (раб): Да, 172⁰/₀₀ въ 1926 г.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Тогава смъртността на кърмачетата въ Русия е много по-голяма, отколкото въ България.

Д. Икономовъ (раб): Ама, г. министре, отъ 272⁰/₀₀ сж спаднали на 172⁰/₀₀.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Важното е, че смъртността въ Русия е по-голяма, по-ужасна, отколкото въ България.

Д. Икономовъ (раб): Но азъ ви говоря за тенденцията въ спадането съ 100 пункта.

А. Циганчевъ (з): Важното е, че положението не е така, както вие го описвате. Самите данни показватъ, че тамъ не е по-добре, отколкото тукъ. Изглежда, че тукъ е много по-добре, отколкото тамъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Тамъ нѣма хигиена още.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Именно затова процентътъ е много по-голямъ отъ нашия, обаче болшевиките си нагласяватъ и статистики.

Д. Икономовъ (раб): Цифрите не можете да опровергавате.

А. Циганчевъ (з): Цифрите туй говорятъ. Процентътъ на смъртността тамъ е много по-голямъ отъ нашия.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Въ действителностъ сигурно смъртността е още по-голяма тамъ.

Д. Икономовъ (раб): Ще ви процитирамъ още съвършено малко цифри. Отъ данните, които д-ръ Кесяковъ, санитарниятъ директоръ, е изнесълъ въ Висшия санитаренъ съветъ, се вижда, че само въ 255 населени мѣста въ България, значи въ 5.2% отъ цѣлото население въ страната, населението е снабдено съ модерни водопроводи. Изобщо, въ цѣла България само 23% отъ населението пие чиста хигиенична вода; 75%, или ³/₄, отъ населението пие вода отъ несанитарни съоръжения — подъ тѣхъ се разбиратъ кладенци 47% и старовремски чешми 28%. Около 100.000 души, т. е. 2% отъ населението пиятъ вода направо отъ рѣкитѣ. Напълно водоснабдени въ страната сж само 25 града, или 26% отъ градовете. 82% отъ схванатите или каптирани води не сж проучени въ здравно отношение. Вие виждате, г-да, отъ единъ официаленъ рапортъ, докладъ, каква нерадостна картина ви се дава за положението на страната, що се касае до водата — единъ отъ сжществените елементи за възможността да се живѣе хигиенично.

А. Циганчевъ (з): За Русия имате ли такива данни?

Д. Икономовъ (раб): Моля, азъ ще говоря и за Русия, но г. председателстващиятъ ще почне да звъни, пъкъ и вие ще му помагате тогава. Или трѣбва да търпите тогава, като ви отговарямъ, или не ме предизвиквайте. Едно отъ двѣте!

Нѣкой отъ работниците: (Къмъ мнозинството) И тази ваша провокация показва, че вие сте вѣрни служители на буржоазията, а никакви служители на бедния народъ. Това да се знае!

А. Буковъ (з): И тия нѣма да каже джипиъ.

А. Циганчевъ (з): Остава това. Недей се пѣли!

Д. Икономовъ (раб): Когато се говори специално по въпроса за заболяемостта, не мога да прескоча, г. г. народни представители, да кажа нѣколко думи за най-големия и най-страшния социален бичъ — туберкулозата. Установява се отъ цифровитѣ данни, които бѣха казани и отъ преждеговориванитѣ тукъ, че въ България средно имаме 150 хиляди души болни отъ туберкулоза. За тия болни, г-да, има само две специални лѣчебни заведения. Това сѫ двата санаториума: въ Троянъ и въ Искрецъ. Азъ съмъ отъ първия градъ, отъ Троянъ, където е най-стариятъ нашъ санаториумъ. Ще ми позволите да кажа нѣколко думи повече за него, за да видате какво малко внимание се обръща на тия санаториуми. Тамъ държавата гледа презъ очитѣ на това, дали ще бжде въ интересъ на беднитѣ или ще бжде въ интересъ на състоятелнитѣ и съответно съ това да отпуща срѣдства за тѣхъ. Въ тия два санаториума има: въ единия 250 легла, а въ другия — Троянския — 70 легла. Значи, на 150 хиляди души болни нуждаещи се имаме само 320 легла. Ако припомнимъ, че всѣки болень стои по 4 месеца или по 3 месеца, което е по-вѣрно и е действителностъ въ санаториумитѣ, ще се види, че около 1.280 души могатъ да минаватъ въ годината презъ двата санаториума. Вие виждате картината: на 150 хиляди души нуждаещи се има само 1.280, които сѫ могли да минатъ презъ санаториумитѣ! Вѣрно е, че къмъ болницитѣ има и гърдоболни отдѣления, вѣрно е, че има диспансери и други съществени станции, но специално лѣчение на туберкулозни може да има само въ санаториумитѣ. Това го казаха и компетентни хора преди мѣс. Нѣщо повече, г-да! Въ Троянския санаториумъ, който има 25-годишно съществуване, можете да си представите положението му, като ви кажа, че днесъ и до този моментъ Рентгеновъ апаратъ — това, което е най-необходимо дори за лѣкари на частна практика въ София, на по-обзаведенитѣ специалности по грѣдни болести. Това липсва, обаче, на санаториума въ Троянъ. По туй ще познаете какви сѫ гражданитѣ на държавата къмъ тия лѣчебни заведения. Значи? Защото въ санаториумитѣ не ходятъ да се лѣкуватъ богати хора. Тѣ ходятъ въ частнитѣ санаториуми или лежатъ у дома си или търсятъ Лейзенския санаториумъ въ Швейцария или търсятъ други планински санаториуми въ Австрия и другаде. Но въ българскитѣ санаториуми тѣ не ходятъ. Първо, защото тамъ е народътъ и, второ, защото тамъ обстановка е такава, че не може да се задоволи напълно оня, който иска да се лѣкува по всички правила на науката въ санаториумъ.

Засѣгайки тоя въпросъ, не мога да не ви кажа нѣколко думи и за режима въ тия санаториуми. Тамъ съществува нѣщо едвали не като отдѣлъ на полицейски участъкъ. Ще кажете защо? Защото болнитѣ сѫ длъжни тамъ да седятъ мирно и да четатъ молитви. Значи, прави се нагласъ върху тѣхната съвестъ, върху тѣхнитѣ убеждения, не ги питатъ религиозни ли сѫ или не. Ще трѣбва да седятъ мирно и да четатъ молитвата. Ако се внесе вестникъ, особено отъ трудовата преса, веднага се съобщава на полицията, влѣгатъ болни отъ легло и го закарватъ въ участъкъ да дава обяснения. Това сѫ факти. Хора, които няматъ нужда отъ спокойствие, отъ лѣчение, биватъ подлагани на единъ такъвъ режимъ. А туй се върши, защото е въ духа на разпоредбитѣ отъ централната властъ. А санаториумитѣ е лѣчебно заведение и той не може да бжде органъ на полицейски участъкъ и да се забранява свободната мисль, свободното разбиране.

Министъръ д-ръ А. Гертшевъ: Това сѫ само декларации.

Д. Икономовъ (раб): Това сѫ факти и мога да ви дамъ данни, но времето не ми позволява сега да се впускамъ въ такива подробности. Въ всѣки случай, фактъ е, че въ България за 150 хиляди души нуждающи се има съвършено малко легла, за голѣма разлика отъ една буржоазна страна каквато е, напр., Дания, където за всѣки 100 души нуждающи се има 101 легла. Значи, на 100 души по едно легло повече.

Този въпросъ, г-да — шомъ като ме закачатъ — въ Свѣтска Русия е уреденъ въ този моментъ по-добре, отколкото въ всички други страни въ свѣта. Бившитѣ царски дворци и много здания, които по-рано бѣха мѣста за балове, за танди и за луксове, днесъ представляватъ мѣста, които сѫ обрнати на почивни станции, където трудящитѣ се работници и селяни намиратъ облекчение

на своитѣ болки и страдания. Кримскитѣ полуостровъ днесъ е обрнати на почивна станция, въ които намиратъ мѣсто нуждающитѣ се. Следователно, и въ туй отношение нашата заплата не е убитна, и това, което азъ си мисля, съвсемъ не отговаря на действителността.

Покрай туберкулозата не може да не засегна и въпросъ за проституцията — тоже едно социално зло, което върве предимно въ странитѣ, където има хора, които иматъ излизанъ, живѣятъ въ луксъ, отъ една страна, и, отъ друга страна, хора, които се пуждаятъ и продаватъ тѣлото си; отъ една страна буржоазията, която търси излизанъ удоволствия, и, отъ друга страна, беднитѣ девизи отъ селата и градоветѣ, които нѣматъ възможностъ да намиратъ приложение за труда си въ производството и сѫ принудени да тръгнатъ по пътя на примамкитѣ, по пътя на принуденията, на ласкитѣ, да падатъ въ обятията на онѣзи, които искатъ да си играятъ съ тѣхнитѣ тѣла. Този социален бичъ, г-да, също така е характеренъ за буржоазнитѣ страни, където това зло върве.

Г-да! Говорейки за беднособалитѣ — ние говоримъ за трудящитѣ се, които взематъ участие въ производството, за работницитѣ и селянитѣ — ние сиѣтаме, че тѣ трѣбва да се лѣкуватъ безплатно въ лѣчебнитѣ заведения въ страната. Само тогава може да се мисли, че и на този въпросъ е дадено едно правилно разрешение.

Засѣгайки този въпросъ, не можемъ и да не се спремъ на въпроса за лѣкарствата, защото не е достатъчно само да се предпие рецепта, да се каже каква диета трѣбва да се пазя, а трѣбва и да се заплатятъ лѣкарствата, а тѣ струватъ пари.

Тукъ идвамъ до въпроса за аптекитѣ, за които също ще кажа нѣколко думи. По отношение на аптекитѣ България е една отъ закѣснитѣ страни. Практикуваната у насъ концесионна система е единъ монополъ, единъ трѣстъ, единъ форменъ картелъ за ограбване на населението. Само нѣколко още буржоазни страни сѫ останали съ тая картелна форма на продажба лѣкарствата. Съществуването на тази система въ България е лесно обяснимо. Следъ освобождението на България отъ турцитѣ, понеже нѣмахме квалифициранъ аптекарски персоналъ, ние извикахме отъ странство квалифицирани аптекари съ съответно образование, при условие, че държавата ще имъ гарантира, първо, голѣми печалби, второ, даденъ районъ и, трето, че наследницитѣ имъ ще иматъ право да използватъ 10 години аптеката, която тогава ще имъ се даде. И действително, първитѣ аптекари въ България бѣха чужденци. Но днесъ, когато въ България има надъ 1.200 души дипломиранъ аптекарски персоналъ, когато голѣма частъ отъ тѣхъ, около 200 души, не сѫ заети съ работа въ аптекитѣ, стоятъ безъ работа, има ли смисълъ да продължава да съществува у насъ концесионната система, ако не е голѣмиятъ интересъ да се ограбва населението? Тая система е отживѣлица даже отъ буржоазно гледище. Ние стоимъ на становището, че аптекитѣ, както и лѣчебнитѣ заведения, трѣбва да бждатъ обществени. Но какво ви прѣчи да направите аптекитѣ свободни, както това искатъ голѣма частъ отъ аптекаритѣ въ България?

А. Капитановъ (з): Вие ще викате най-напредъ противъ тѣхъ.

Д. Икономовъ (раб): Вие, които говорите по селата, че трѣбва да има етинни лѣкарства и достъпна медицинска помощъ, защо не направите аптекитѣ свободни, защо не сте за свободната аптека, а поддържате концесионната система? Защото ще се засегватъ интереситѣ на голѣми аптекари, които влизатъ въ върховната санитарна управа. Защото въ центъра на София има 3-4 аптеки, които правятъ за милиони джиро, а въ аптеката се печеля 50%. Населението се ограбва и ние търпимъ това, когато можете да имъ турите ограничения и такива данѣци, такива облози, които да отговарятъ на тѣхнитѣ податливи сили, за да закѣрпите отъ ваше гледище нѣконисера, за които правите блямъ на министъра и си играете съ тѣзи въпроси. Та, казвамъ, концесионната система е една отживѣлица. Ние сме за общественитѣ аптеки. Медицинската помощъ, лѣкарствата, както и диетата, бихъ казали, всичко това трѣбва да бжде работа на държавата, на обществото. Когато този въпросъ се разреши тъй, както трѣбва, радикално, тогава може да се каже, че има медицинска помощъ въ нашата страна.

Говорейки за аптекитѣ, набързо ще кажа нѣколко думи за санитарнитѣ магазини. Тѣ изникнаха у насъ особено следъ войната. Множество слаби, бедни и отъ срѣдна рѣка хора си отвориха тукъ-таме санитарни дюкянчета, за да намиратъ своето препитание. Какво продаватъ тѣзи магазини? Най-невинни билки и дроги. Инте-

реситъ, обаче, на голѣмитѣ аптекари бѣха засегнати отъ тия санитарни магазини и тѣ направиха единъ специаленъ правиликъ, съ който до минимумъ ограничиха продажбата на най-невиини дроги и санитарни материали, даже и на превързочни материали. И ето какви курйози имаме. Една най-обикновена, невинна билка, взета отъ санитаренъ магазинъ въ София струва 5 л., а същата билка, предписана отъ лѣкаръ, само че приготвена въ отвара, сварена като чай, струва 38 л. Нѣма да ви изброявамъ много такива случаи, отъ които се вижда, като червена нишка, какъ ржката на държавата иде да зашишава интереситѣ на аптекаритѣ, да привалягирава едно съсловие, да поддържа духъ на картелиране и ограбване населението.

Г-да! Когато се разглеждатъ санитарнитѣ въпроси, трѣбва да се сложи и голѣмиятъ въпросъ: коя медицина да се застъпва, предпазната или лѣчебната? Азъ съ голѣмо учудване чухъ тукъ отъ г. д-ръ Бурилковъ да казва, че центърътъ на тежестта трѣбва да бѣде лѣчебната медицина. Това е свършено погрѣшно по моему. Когато се търси радикалното разрешение на санитарни въпроси въ тѣхната цѣлостъ, центърътъ на тежестта трѣбва да падне върху предпазната медицина, т. е. да се създадатъ условия да нѣма голѣма заболяемостъ и смъртностъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Имате грѣшка. Предпазна медицина, предпазна, но това, което е болно вече, какъ ще го изкорениш? Най-напредъ трѣбва да изкоренишъ, да излѣкувашъ това, което е болно, и да създадешъ условия за животъ, че тогава да мислишъ за предпазна медицина. Самъ по себе си тогава лѣчителътъ ще стане предпазенъ агентъ — лѣкарътъ-лѣчителъ ще стане и лѣкаръ-хигиенистъ.

И. Драгойски (д): Специална съветска система за лѣкуване нѣма. Системата е една — общочовѣшка. Да не би тукъ пакъ да се увлѣчете и да изкарате нѣколъ особена система.

Д. Икономовъ (раб): Още не съмъ се изказалъ, още не сте чули какво ще кажа и бързате да ме прекъснете.

И. Драгойски (д): Предупреждавамъ Ви да не би да се увлѣчете.

Д. Икономовъ (раб): И азъ съмъ бившъ учителъ, и Вие сте бившъ учителъ, нѣма защо да си четемъ тукъ лекции; на други ще ги четемъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Г. Бурилковъ каза така: не може заради предпазната медицина да изоставимъ лѣчебната.

Д. Икономовъ (раб): Азъ много точно формулирахъ това, което искахъ да кажа. Центърътъ на тежестта не може да пада върху лѣчебната медицина, а трѣбва да пада върху предпазната.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Той каза за момента.

А. Капитановъ (з): Отъ момента зависи къде ще бѣде центърътъ. Нѣма да оставишъ да мратъ единъ, а да отидешъ да предпазишъ други.

П. Напетовъ (к): Основата е тамъ, че трѣбва профилактика. Това е новата медицина.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Въ Русия има ефикасна лѣчебна медицина и тамъ се стремятъ да лѣкуватъ болнитѣ. Ано щете, тамъ иматъ планъ за санаториуми, които предпагатъ пакъ лѣкуване, не само профилактика. Не трѣбва само изолиране, а и лѣкуване.

П. Напетовъ (раб): Предпазватъ хората!

Д. Икономовъ (раб): Нека се конкретизирамъ какво разбирамъ подъ предпазна медицина. Азъ не разбирамъ, напр., хининизиране въ дадена маларична област, т. е. да се даде хининъ на населението, за да се предпази отъ малария, а разбирамъ, предпазната медицина въ по-широкъ смисълъ: да се създадатъ условия да нѣма голѣма заболяемостъ и смъртностъ. А какво значи то? То значи да дойдемъ до социалната страна на въпроса — тѣзи, които днесъ сѫ поставени въ най-лошо положение, да иматъ възможностъ да живеятъ така, че да не бѣдатъ засѣгани толкова отъ болести и смъртъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): То е вече другъ основенъ въпросъ.

Д. Икономовъ (раб): И тукъ азъ ще дамъ отговоръ на г. Бурилковъ, който кава: нѣга чель въ „Работнически вестникъ“, че се пропозираше, какво туберкулозата може да се лѣкува, че се пропозирали онѣзи пропаганди, които водятъ лѣкаритѣ за борба противъ туберкулозата, като на Петровъ-денъ празнували и разпродавали специални рознички, за да може по този начинъ да се подготви въ здравно-просвѣтно отношение народътъ и да се привлѣкатъ всички граждани въ помощъ противъ това социално зло.

Ние иронизираме, г-да, праха, който се хвърля въ очитѣ на маситѣ въ смисълъ, че се създава у тѣхъ иллюзия, какво, като си купятъ розничка, като си боднатъ лентичка или като си дадатъ лентата, като се направятъ нѣколко диспансери, нѣколко лѣчебни заведения, то вече не само отстраняватъ възможността отъ заболяване, но се изкоренява самата туберкулоза! Тая иллюзия ние иронизираме и казваме, че това не е вѣрно. Това значи не да лѣкувашъ болестта въ нейния коренъ, въ нейния произходъ, като премахнешъ онѣзи условия, при които та се ражда, а само да давашъ видъ, че ти се боримъ противъ това социално зло. Ето това ние иронизираме и казваме: туберкулозата е социаленъ бичъ и, следователно, коренътъ на лѣкуването трѣбва да бѣде отстраненъ къмъ нейния източникъ — неравенството въ днешното общество, което не дава възможностъ на трудящитѣ се да живеятъ въ условия такива, че да не могатъ да бѣдатъ подложени на ударитѣ на този социаленъ бичъ.

Що се касае, г-да, до онѣзи искания, които ние издигаме за санитарното подобрене на страната и за създаване единъ действителенъ бюджетъ на народното здраве, трѣбва да кажа, че всички лѣкарства, които се предписватъ отъ разнитѣ партии, ние бѣдатъ неефективни, ако не се даде най-напредъ — да се изразя на лѣкарския езикъ — очистително. Подъ това азъ разбирамъ да се създадатъ условия, да се даде възможностъ въ тая страна да могатъ да живеятъ човѣшки всички онѣзи, които днесъ работятъ и се трудятъ на полето, въ фабрикитѣ и въ работницитѣ, а нѣматъ възможностъ да се ползватъ отъ тѣзи блага, които тѣ изкарватъ, съ други думи да се създаде такава структура на обществото, където онѣзи, които страдатъ днесъ, да иматъ възможностъ да се ползватъ отъ тѣзи блага, които създаватъ. А то значи вече да говоримъ на единъ езикъ, който животътъ въ необходимостъ ни кара да употребимъ; то значи да дойдемъ до онѣзи сѣдства, които утре или другиденъ или следъ година, две, три, петъ или десетъ ще се наложатъ въ тая страна. Защото или имаме бюджетъ за народното здраве — а то значи бюджетъ за здравето на цѣлата бедствуваща маса отъ селяни и граждани въ тая страна — или пъкъ ние само игра на бюджетъ за народно здраве. Заглависто сега не отговаря на съдържанието. Бюджетътъ на народното здраве днесъ е само проишъ на това, което е действително нужно. Неговитѣ цифри сѫ всичко друго, но не и сѣдство за радикално лѣкуване болкитѣ на нашия народъ. Тѣзи болки могатъ да се лѣкуватъ тогава, когато се създаде истински народенъ бюджетъ; а народенъ бюджетъ ще се създаде тогава, когато има народна управа, а народна управа ще има тогава въ нашата страна, когато управата бѣде въ ръцетѣ на работницитѣ и на селянитѣ. (Ръкоплѣскания отъ работницитѣ)

А. Капитановъ (з): Ще почакайте малко!

Председателствуващъ Н. Шошовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Теодоси Кънчевъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Както при всѣки бюджетъ, се поставятъ и разглеждатъ въпроситѣ, свързани съ политиката на министерството, което го е представило, така и при разглеждане на настоящия бюджетъ на Главната дирекция на народното здраве се поставятъ голѣмитѣ въпроси, свързани съ здравната политика, която е водена и трѣбва да се води, като същевременно се чертаятъ онѣзи пътища, които трѣбва да се следватъ, за да може да постигнемъ възможно най-голямъ и полезенъ резултати.

Критикитѣ, които се направиха досега по този бюджетъ отъ специалиститѣ по тѣзи въпроси — думата ми е за лѣкаритѣ — безспорно сѫ полезни; безспорно въ тѣхъ има много поука и констатациитѣ, които се направиха по въпроситѣ, които интересуватъ народното здраве, сѫ действително вѣрни и отразяватъ една тежка действителностъ.

Азъ считамъ, обаче, че когато ние пристъпваме къмъ една практическа дейност, когато ще трѣбва да съобразяваме тая дейностъ съ възможноститѣ, трѣбва да държимъ сметка за последнитѣ и че колкото и да бѣде голѣма ползата отъ рефератитѣ върху здравното състояние на родината, по-голѣма щѣше да бѣде ползата, ако се посочатъ действително и конкретно ония ресурси, чрезъ които крещящитѣ незадоволени до сега нужди биха могли да бѣдатъ задоволени. Ние сме били всѣкога силни въ критиката, всѣкога сме подчертавали нашето недоволство отъ положението, въ което сме, но не всѣкога сме държали сметка за условията, при които работимъ и за възможноститѣ, които сме имали, за да направимъ нѣщо по-добро. Константирайки това положение, азъ не мога да не отбележа, че въ случая се отрече една дейностъ, която се е изграждала въ продължение на 50 години въ областта на санитарното дѣло отъ знайни и незнайни зидари и която е зарежистрирала, безспорно, редица значителни успѣхи. Работили сме при тежки условия, разполагали сме съ оскѣдни сръдства, получилиме едно тежко наследство още при освобождението на нашата страна. Турската империя не е имала абсолютно никакви грижи за санитарното дѣло въ поробената България. Едва следъ освобождението се замисля да се направи нѣщо, и първиятъ законъ въ областта на санитарното дѣло е на д-ръ Димитъръ Молловъ. Първитѣ грижи, които сѣмъ се положили въ тая посока, сѣмъ били: да може да се заинтересуватъ по възможностъ не само държавата, но и по-широкитѣ народни сръди отъ въпроситѣ, свързани съ народното здраве. На първо мѣсто тогава още се създаде Върховниятъ медицински съветъ, въ който влизатъ компетентни лица, които да сътрудничатъ на министъра при организиране и управление на здравната служба. Създаде се специаленъ законъ за народното здраве въ 1886 г., следъ това другъ въ 1903 г., който претърпѣ едно основно измѣнение въ 1909 г., а сега имаме закона за народното здраве отъ 1929 г. Като проследимъ етапитѣ на развитието на дейността, която държавата и самоуправителнитѣ тѣла сѣмъ проявявали въ тая областъ, ние не можемъ да не отбележимъ, че сме отивали действително къмъ нови завоевания, къмъ нови придобивки. Безспорно е, че животътъ въ тая насока е искалъ много повече отъ това, което можемъ да дадемъ при сръдствата, съ които се разполага днесъ, и при сръдствата, съ които се е разполагало въ миналото. Защото съ малкия бюджетъ, съ който българската държава е разполагала, е имало да се задоволяватъ многостранни и най-разнообразни нужди. България трѣбваше да догонва културния прогресъ и културнитѣ придобивки на другитѣ страни, а това не е могло да става съ оскѣднитѣ сръдства на нейнитѣ бюджети. И ако проследите какво се е харчило за задоволяване на здравнитѣ нужди, вие ще видите, че то, общо взето, не е повече отъ 2-5% отъ общия бюджетъ.

Ето защо критикитѣ, които се направиха, действително могатъ да бѣдатъ полезни само като една поука, само като единъ материалъ, като една констатация на тежкото положение. Когато, обаче, тия критики се правятъ отъ хора, които изхождатъ отъ управляващия днешъ блокъ, когато чрезъ тѣхъ въ сжщностъ се издигатъ лозунги за пропаганда, на които мѣстото не е тукъ, а е въ партийната програма, която тѣ трѣбва да реализиратъ, азъ задавамъ въпросъ: защо, г-да, вие, които констатируете това положение, които сте тѣй силни въ вашитѣ критики и съ вашата властъ, не положите усилия, за да намѣрите необходимитѣ сръдства днесъ, та да разрешите още сега тия въпроси, така крещящи, а хвърляте само упрѣци върху другитѣ — организирате недоволството въ гражданитѣ — и по такъвъ начинъ вършите едно дѣло не на творчество, а на агитация, отъ която ние тукъ едва-ли имаме особена полза? Какво прѣчи на тия, които дойдоха на 21 юний съ голѣми лозунги за безплатна медицинска помощъ, за безплатна лѣкарска помощъ, за безплатни лѣкарства и т. н., днесъ да ги реализиратъ? Кого оскѣждатъ тѣ днесъ? Отъ кого тѣ искатъ да се реализиратъ тия лозунги? Тѣ сѣмъ хората, които сега разполагатъ съ възможноститѣ да ги реализиратъ; тѣ сѣмъ хората, които трѣбва да отговарятъ за направените обещания — за програмнитѣ си искания, за издигнатитѣ предъ народа лозунги! Защото не тукъ трѣбва да се издигатъ тия лозунги! Лозунгитѣ имъ трѣбваша до 21 юний, добри бѣха тѣ тогава, народътъ се увлѣче следъ тѣхъ, но сега народътъ иска да ги изпълните! Заповѣдайте да ги изпълните! Защо ще правите сега тия шумни критики? Творете сега! (Глътка) Азъ се обръщамъ къмъ г. д-ръ Бурилковъ и къмъ г. д-ръ Димитровъ, вие, които сте зидаритѣ днесъ, които представявате управлението и разполагате съ всички възможности, изпълнете обещанията си и задоволете крещящитѣ нужди, за които говорите!

А. Буковъ (з): Много ви сѣмъ боклуцитѣ!

А. Циганчевъ (з): Г. Кънчевъ! Отъ 8 години кирлизиризи за 8 месеца могатъ ли да се изчистятъ?

Т. Кънчевъ (д. сг): Ще ви кажа азъ за 8 години какво се направи.

А. Циганчевъ (з): Много се направи, та не можемъ сега да дадемъ това, което трѣбва да дадемъ на народа.

А. Капитановъ (з): Толкова добро сте направили, че сега се чудите на кого да го джиросате — на Сговоръ № 1, или на Сговоръ № 2.

С. Мошановъ (д. сг): Нѣмаме такива спорове.

П. Напетовъ (роб): (Къмъ А. Капитановъ) Ще гласувате ли бюджетопоекта?

А. Капитановъ (з): Ще го гласуваме.

С. Мошановъ (д. сг): Че гова е нашиятъ бюджетъ, сжщиятъ.

А. Капитановъ (з): Я си отвори очитѣ повече.

П. Напетовъ (роб): Какъ да не е сжщиятъ?

Т. Бошнаковъ (з): Петко! Ти Сговора ли защищавашъ?

А. Капитановъ (з): Напетовъ е ортакъ съ сговориститѣ.

Т. Бошнаковъ (з): (Къмъ П. Напетовъ) Сговориститѣ като се обидатъ, ти ги защищавашъ. Да се отбележи.

Т. Кънчевъ (д. сг): Една обективна критика, едно сравнение на туй, което бѣше...

А. Капитановъ (з): (Къмъ С. Мошановъ) Вие сега представявате Сговоръ № 1.

С. Мошановъ (д. сг): Въ тази жега, въ 9 часътъ вечерта слушайте, недейте прекъсва.

А. Капитановъ (з): Вие сте длъжни да слушате. Вашъ ораторъ говори, а вашиятъ Сговоръ го нѣма.

С. Мошановъ (д. сг): То е другъ въпросъ. Трѣбва да цадите физическата сила на оратора.

Председателстваващъ Н. Шоповъ (Звъни)

С. Мошановъ (д. сг): (Къмъ А. Капитановъ) Като стоишъ тукъ, ще мълчишъ.

А. Капитановъ (з): Нѣма да мълча.

Председателстваващъ Н. Шоповъ (Звъни) Моля, защо приказвате?

С. Мошановъ (д. сг): Капитановъ винаги прекъсва.

А. Буковъ (з): Нали Стойчо ще трѣбва да печели навънъ партизани, затова сега приказва тукъ — за да си вдига акциитѣ навънъ.

Председателстваващъ Н. Шоповъ (Звъни) Моля, г-да, недейте прекъсва оратора.

А. Капитановъ (з): Стойчо Мошановъ го прекъсва. Не можешъ да го разберешъ отъ кой Сговоръ е, № 1 или № 2.

Т. Кънчевъ (д. сг): Азъ съмъ готовъ да отговоря на всѣки единъ апострофъ, отъ това, обаче, нѣма нужда. Азъ ще искамъ да развия мислитѣ си и идеитѣ си така, както ги разбирамъ.

А. Капитановъ (з): Разбира се.

Т. Кънчевъ (д. сг): Дали ще убедя нѣкого, това не знамъ, но, въ всѣки случа, продължавайки мислитѣ си, ще ви кажа, че при една обективна критика на това, което е било направено досега, отъ 1918 г. до 1931 г., ще видите, че действително се отбелязва единъ голѣмъ и резултатенъ напредъкъ въ усилията на българската държава съ сръдствата, съ които е разполагала, да направи възмож-

ното, за да се задоволят много ижчно задоволителни здравни нужди на българския народ. Аз съм готов да ви отбележа хронологично, постепенно, какво е направено в тази област, но съмтам, че това би ме много отклонило. Ще ви кажа само, че както за борбата с туберкулозата, така и за борбата с детската смъртност, с маларията, с венеризма, с масата социални злини, които, безспорно, днес сж един бич за народното здраве, през управлението на Демократическия сговор се предприеха инициативи, извършиха се дѣла, които ние желаемъ вие да продължите.

Отъ мнозинството: А-а-а!

А. Капитановъ (з): Всичкиятъ ви дѣла не можемъ да продължимъ. Тамъ не можемъ да се съгласимъ.

С. Мошановъ (д. сг): Ние знаемъ, че сте некадърни да ги продължите.

А. Капитановъ (з): Некадърни сме да колимъ българския народъ, както вие го клахте. Това е вѣрно.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Зѣни)

Т. Къчевъ (д. сг): Азъ говоря за здравето дѣло. И ако вие следвате този път, азъ съмтамъ, че ще регистрирате успѣхи.

А. Капитановъ (з): Непрѣменно!

Т. Къчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Днесъ бюджетътъ на народното здраве трѣбва безспорно да се нагоди съ сегашния законъ за народното здраве — съ това, което съществува днесъ като правни норми, като законоположения въ закона за народното здраве. Лошъ или добъръ тоя законъ, вие ще го прилагате, ще се съобразявате съ това, което той съдържа, докато го измѣните или докато посочите тия „нови“ пѣтица, които ние ще видимъ какви сж тѣ, за да могатъ да се постигнатъ подобри резултати. До тогава вашиятъ бюджетъ, безспорно, трѣбва да държи смѣтка за ония закони, при които той ще биде упражняванъ. Не може самъ той да съдържа измѣнения и отклонения отъ начертанитъ въ закона пѣтица. Защото, каза се много за туберкулозата, каза се за венеризма, каза се за детската смъртност, за раждаемостта и т. н. — казаха се нѣща, които отговарятъ наистина на една действителност доста печална; но когато вие като управници ще чертаете вашата здравна политика, тя трѣбва да намѣри отражение въ бюджета на народното здраве. Ето защо азъ искамъ да видя какво е това отражение, какво е „новото“, съ което вие дохаждате, и каква е „реформата“, която вие предлагате, какви сж пѣтицата, които вие чертаете.

А. Капитановъ (з): Нашитъ пѣтица сж тѣзи: закриване полицейски участъци и откриване фелдшерски.

Т. Къчевъ (д. сг): Този въпросъ, който е чисто вашъ домашенъ — дали ще закривате полицейски участъци или не — не ме интересува.

А. Капитановъ (з): Не е домашенъ.

Т. Къчевъ (д. сг): Това е въпросъ, съ който ще се занимаете въ вашето парламентарно болшинство, а не тукъ. А азъ тукъ констатирамъ, че не откривате нови лѣкарски участъци, а напротивъ — констатирамъ, че намалявате броя на окръжнитъ лѣкари отъ 15 на 10, ...

А. Капитановъ (з): Това е вѣрно.

Т. Къчевъ (д. сг): ... че околийскитъ лѣкари отъ 80 ставатъ 87; ...

А. Капитановъ (з): Кажете за участъковитъ лѣкари.

Т. Къчевъ (д. сг): ... че увеличавате участъковитъ лѣкари отъ 5 на 17.

А. Капитановъ (з): Въ всѣки случай, увеличаваме ги.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: И нѣма да бждатъ 17, г. Къчевъ, а ще бждатъ 30.

А. Капитановъ (з): Това го кажете, за да се знае.

Т. Къчевъ (д. сг): Вие съкращавате единъ инспекторъ-лѣкаръ за училищна хигиена.

А. Капитановъ (з): Не сме го съкратили.

Т. Къчевъ (д. сг): Свързвате службата му съ друга служба — за социалнитъ болести.

А. Капитановъ (з): Отъ него ще искаме малко повече работа, отколкото сте искали вие.

Т. Къчевъ (д. сг): Но това, което вие създавате като „ново“, това, което не се е искало отъ никого, това, отъ което нѣма нужда и чрезъ което вие искате да създадете „обновата“, „реформата“, това е, че създавате длъжността „секретаръ“ на Главната дирекция на народното здраве.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Извинявайте, г. Теодосий Къчевъ, но вие не познавате службата. Забележете, тоя секретаръ съществуваше. Има ли тукъ писано „секретаръ на Върховния медицински съветъ“? Защо го прикривате?

Т. Къчевъ (д. сг): Мълчете! Азъ ще отговоря на демагогията Ви.

А. Капитановъ (з): Това не е демагогия. Очилатъ сте, съ четири очи сте, трѣбва да си отваряте повече очитъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Тая служба съществуваше и тоя секретаръ, вмѣсто да го кръщаваме „секретаръ на Върховния медицински съветъ“, наричаме го „секретаръ на Главната дирекция на народното здраве“ — което е абсолютно същото.

Т. Къчевъ (д. сг): Въ миналогодишния бюджетъ имаше предвиденъ „секретаръ-лѣкаръ“. Такъвъ не се назначи — това е фактъ. Въ бюджетопоекта, който се внесе въ бюджетарната комисиия — и това е фактъ — нѣмаше предвидена секретарска служба. Имаше предвиденъ въ отѣлението за лѣчебни заведения „Дѣловодителъ, той и секретаръ на Висшия медицински съветъ“. Провѣрете въ бюджетопоекта си и ще видите, че нѣма предвиденъ секретаръ на Дирекцията на народното здраве.

А. Капитановъ (з): Искате Васъ да слушатъ, а вие не слушате какво ви се казва, г. Къчевъ!

Т. Къчевъ (д. сг): Сега менъ ще слушате, когато съмъ на това мѣсто, както ние слушахме него (Сочи д-ръ Г. М. Димитровъ), когато той бѣше тукъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): А зачеркна ли се: „секретаръ, той и дѣловодителъ на Върховния медицински съветъ“?

Т. Къчевъ (д. сг): Въ бюджетарната комисиия хората които искаха да направятъ икономии, предвидѣха нова служба, която не бѣ предвидена въ бюджетопоекта — служба, която е свършено безполезна. Създаватъ се нови институти и длъжности, отъ които Дирекцията на народното здраве не се нуждае.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Напримѣръ?

Т. Къчевъ (д. сг): Вие искате да правите икономии, а зачерквате службата на специалиста по детскитъ болести, зачерквате службата на епидемиолога при Дирекцията и инспекторъ-лѣкаръ по детска хигиена — а създавате една чисто административна служба секретаръ, отъ която нѣма абсолютно никаква нужда.

Нѣкой отъ земледѣлицѣ: Следъ като се заличи дѣловодителътъ.

Т. Къчевъ (д. сг): Но да отидемъ по-нататкъ. Вие свързвате въ едно нѣколко отѣления въ централното управление, като ги правите отъ 5 на 3.

А. Капитановъ (з): Да.

С. Такъвъ (з): Съкращаваме.

Т. Къчевъ: Азъ съмтамъ, че въ случая не се придобива абсолютно нищо за здравния напредѣкъ и за развитието на здравното дѣло. Защото това, което може да характеризира всѣка напредничава служба и една системна организация, то е именно специализацията, то е разграничението въ компетентноститъ. — Това е, което

характеризира днес напредъка въ всички области и на техниката, и на науката. Лъчебните заведения, които са маса — маса болници, маса институти, маса приюти и т. н. — безспорно трябва да бъдат поставени под едно ръководящо началство. Имате отделение за заразни болести и отделение за социални болести, които са две различни области, а вие ги съединявате в едно и по такъв начин, вместо да засилите специализацията и да разграничите компетентностите в едната и другата област, вие отбелязвате една бърза крачка назад!

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Пакъ е разпредѣление на службата.

Т. Бошнаковъ (з): Да отидат между народа! Ще ги пратим тамъ, където има нужда отъ тяхъ, а нѣма да ги държимъ въ канцеларията.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Разликата е тамъ, г. Кънчевъ, че тия две служби могатъ да се завеждатъ отъ едно лице.

Т. Кънчевъ (д. сг): Така като разбирате, може да съкратите всичко; но това показва само едно — че вие, които, отъ една страна, подчертавате голѣмото значение на борбата съ заразителъ, съ социалните и другите болести, отъ друга страна осакатявате институтите, чрезъ които тая борба може да се води резултатно!

Т. Бошнаковъ (з): Тя не може да се води отъ канцеларията, а на самото мѣсто.

Т. Кънчевъ (д. сг): Въ бюджетарната комисия борбата, която се водѣше по този бюджетопроектъ, въ сжщностъ не бѣше проникната отъ желание да се служи на здравното дѣло, а бѣше проникната отъ желание да се уязвява едно или друго лице, ако щете и министърътъ, който, безспорно, трѣбваше да защитава своя бюджетопроектъ.

А. Буковъ (з): Ще Ви се. Но не е така.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Моя лична сергия азъ нѣмамъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Г. министре! Не се безпокойте. Азъ нѣмамъ намѣрение да защитавамъ Васъ.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Не се трогва отъ тая защита.

Т. Кънчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Съгласно чл. 8 отъ закона за народното здраве, при Главната дирекция на народното здраве има следните отделения: администрация, хигиена и статистика, заразни болести, социални болести, лъчебни заведения, аптечно и за надзоръ върху лѣкарства и т. н.

Т. Бошнаковъ (з): Кой го е правилъ този законъ — нали хора като насъ!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Дайте го да си го изпълняватъ този законъ Ляпчевъ и Кесяковъ! Ние не разбираме така.

Т. Бошнаковъ (з): Благодарение на този законъ днес въ България нѣма медицинска помощъ за бедните. Ако си беденъ, трѣбва да умрешъ. Вашиятъ законъ това докарва. Въ Шуменска околия, напр., откъдето съмъ азъ, нѣма нито единъ лѣкаръ въ селата.

С. Мошановъ (д. сг): Измѣнете го.

Т. Бошнаковъ (з): Ще го измѣнимъ. Ние не можемъ да поддържаме една дирекция съ чиновници, а да нѣма лѣкари въ селата.

Д. Нейковъ (с. д): Съ този бюджетопроектъ вие оставяте и въ бѣдѣ селата безъ медицинска помощъ. (Възражения отъ земледѣлците)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Т. Кънчевъ (д. сг): Азъ считамъ, че това съкращение, което правите, не се оправдава отъ здравно гледище.

Д. Нейковъ (с. д): Вие (къмъ земледѣлците) оставяте селата при сжщото положение, въ каквото бѣха и при

Сговоръ. Българските селски общини, които сж така бедни, и за въ бѣдѣ ще бъдатъ принудени и при насъ да плащатъ заплатите на лѣкарите. А това значи, да не бъдатъ осигурени заплатите на лѣкарите, които поради това напушатъ селата и бедните селци ще останатъ безъ медицинска помощъ. Това е истината. Но вие избѣгвате разрешението на този въпросъ, защото нѣмало сръдства; а сръдствата ги дадохте за военния бюджетъ и за другите бюджети. Водите, следователно, сжщата политика, която водѣше и Сговорътъ.

А. Капитановъ (з): Това е демагогия.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Т. Кънчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Найсетне това е мое мнение, че тия съкращения, които се правятъ, не могатъ да намѣрятъ оправдание отъ тия, които искатъ да служатъ компетентно на здравното дѣло.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Всички говорятъ за любовъ къмъ селото. Ще го одушатъ това село.

Т. Кънчевъ (д. сг): Вие зачерквате и инспектората по маларията. Съгласно специалния законъ за борба съ маларията, тоя инспекторатъ трѣбваше да се учреди. Днесъ, при наличността на този законъ, който се прилага и който даде, безспорно, великолеппи резултати и който не е отъ времето на г. Ляпчевъ, или на г. Русевъ — който не е отъ много по-рано — вие зачерквате инспектората по маларията, който задоволява, безспорно, едни голѣми нужди на населението, който трѣбваше да организира и води борбата противъ маларията.

Министър д-ръ А. Гиргиновъ: Пакъ има инспекторатъ по маларията.

Т. Кънчевъ (д. сг): По специалния законъ този инспекторатъ сжществува самостоятелно.

Г. Мариновъ (з): Вие говорите, за да се впише въ дневниците, да го четатъ долу. Прочетете и вижте дали има въ бюджета инспекторъ по маларията.

Т. Кънчевъ (д. сг): Вие прочетете! Инспекторатътъ по маларията се зачерква и главниятъ инспекторъ минава къмъ отдѣлението за социалните болести.

А. Капитановъ (з): Службата е запазена.

Т. Кънчевъ (д. сг): Не е тамъ въпросътъ.

А. Капитановъ (з): Значи, въпросътъ е въ граматиката.

Т. Кънчевъ (д. сг): Въпросътъ е, че съ закона за борба противъ маларията се създаде единъ самостоятеленъ институтъ за борба съ маларията. Вместо този институтъ да бѣде самостоятеленъ, сега вие го поставяте въ друго отделение. Друго е да се създаде една специална и отдѣлна служба, друго е да я поставите въ подчинение на друга.

Г. г. народни представители! Борбата съ маларията е погълнала, безспорно, голѣми грижи на българската санитарна властъ — специално на Министерството на народното здраве и на Главната дирекция за народното здраве. Резултатите отъ тия грижи сж налице. Така, отъ 1923 г. до 1930 г. сж прокопани 481.000 м. канали, 328.000 куб. метра насипъ е направенъ, 27.000.000 квадратни метра площъ е изсушена.

А. Буковъ (з): Институтътъ ли ги копа?

Нѣкой отъ земледѣлците: Колко кола прѣстъ сж изхвърлени?

Т. Кънчевъ (д. сг): Използувани сж 110.000 трудовашки надници, изразходвани сж повече отъ 14 милиона лева за изсушаване на блата, за подобряне на ония условия, при които живѣе онова население, върху което върлува маларията.

С. Такъвъ (з): Нали е ангария?

Т. Бошнаковъ (з): Защо го пазите този законъ? Нали навремето казахте, че билъ ангария!

Т. Кънчевъ (д. сг): Тръбва да пазите тишина, а не да вдигате шумъ, за да можете да чувате. Все нѣщо ще се научите.

А. Капитановъ (з): Отъ Васъ ли да се научимъ!

С. Таковъ (з): Ама нали бѣше ангария?

А. Циганчевъ (з): 16 милиарда лева грѣшни пари ще платимъ за бѣжанския заемъ!

А. Капитановъ (з) Ние ли ще се научимъ отъ васъ или вие отъ насъ? Днесъ за резултатитѣ на трудовата повинностъ приказвате съ гордостъ, а истинското ѝ име навремето не искахте да кажете. Това е истината.

Т. Кънчевъ (д. сг): Вѣрното е, че се създаде здрава организация за борба съ маларията; че се създаде администрация за тази служба, защото повече отъ 300—400.000 души годишно боледуватъ въ България отъ малария. Азъ имамъ тукъ изложението на видинския лѣкаръ, д-ръ Бончевъ, който казва какво сѣ представлявали Видинъ и Видинска околия преди 11 години и какво представляватъ днесъ. Благодарение грижитѣ на Министерството на народното здраве, този край боленъ, този край страдащъ отъ най-изтощителната болестъ — маларията, която, безспорно, парализира енергията и убива работоспособността, която изважда отъ строя на работящитѣ маса народъ — този край е оздравенъ вече!

Т. Бошнаковъ (з): И вашето управление много хора, 30.000 души, извади отъ строя. На повече отъ 10.000 души вземаха здравето въ разнитѣ участъци.

Т. Кънчевъ (д. сг): Благодарение на тия грижи, тази болестъ е ограничена.

Т. Бошнаковъ (з): Съ чий сръдства, кажете!

Т. Кънчевъ (д. сг): Отъ бѣжанския заемъ въ Бургаско, отъ Рокфелеровата фондация въ Петричко, отъ оскѣнитѣ сръдства на българския бюджетъ въ Видинско и другаде. Защо отричате фактитѣ? Днесъ и по вашия бюджетъ има повече отъ 15 района за борба съ маларията — имате ги въ бюджетопоекта — и, безспорно, налагаше се да се направи всичко възможно, щото тази служба, така развита — която включва и раздаване безплатно на хининъ, и лѣкуване на самото мѣсто и т. н. — да се развие по-нататъкъ до нейнитѣ крайни предѣли; налагаше се да се продължи започнатото дѣло, а не да го спъвате!

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Районитѣ и сега си оставатъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Ама всичко това вие полухте даромъ; не го отдѣлихте отъ бюджета, за да можете да се гордѣте сега. Извинявайте!

Т. Бошнаковъ (з): Тази малария колко кѣщи направи въ София?

Т. Кънчевъ (д. сг): Въ бюджетопоекта бѣха предвидени 15 окръжни лѣкари — вие ги съкращавате на 10. Защо? Азъ намирамъ, че икономията, която се прави, не се оправдава, защото изобщо организацията на здравната служба въ България е свързана съ съществуване службата въ окръжитѣ и това, което правите вие сега, ще създаде само разстройство въ службитѣ, вмѣсто организация. Ако прегледате чл. чл. 22, 23, 31, 32, 40, 327, 328, 339 и др. отъ закона за народното здраве, ще видите, че нашитѣ служби сѣ организирани съ огледъ на съществуването на окръга като административна единица. Вие предлагате 10 окръжни лѣкари за организиране лѣкуването на населението и предназначено му отъ болести...

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Какво лѣкуватъ тѣ?

А. Буковъ (з): Нищо не си разбралъ отъ тази работа?

Т. Кънчевъ (д. сг): ... а не обяснявате защо ви сѣ нуждни 16 окръжни ветеринарни лѣкари, защо ви сѣ нуждни 16 училищни окръжни инспектори, защо ви сѣ нуждни 16 инспектори на труда, защо ви сѣ нуждни маса други служби, организирани все по окръзи! Когато се ка-

сае да организирате службата за лѣкуването и предназначено отъ болести на хората, вие казвате, че 10 окръжни лѣкари сѣ достатъчни, а когато е въпросъ за лѣкуване на говедата, тогава казвате, че 16 окръжни лѣкари сѣ нуждни за тѣхъ!

Т. Бошнаковъ (з): Ако е въпросъ за лѣкуване на говеда, г. Нейковъ ще вземе първа премия.

Т. Кънчевъ (д. сг): Нѣмате система въ тази работа. Въ нея има случайностъ, има настроение.

Т. Бошнаковъ (з): Това не е вѣрно.

Т. Кънчевъ (д. сг): Позволете ни да говоримъ като хора, които желаятъ да се обяснятъ; пъкъ ако щете — слушайте; ако не щете — не слушайте.

Щомъ вие извършите тази „реформа“, ето какво ще произлѣзе: единъ окръженъ медицински лѣкаръ ще трѣбва да се грижи за нареждането на бюджети и т. н. въ две окръжни постоянни комисии.

А. Буковъ (з): Казано е: „или замѣстникътъ му“.

Т. Кънчевъ (д. сг): Единъ окръженъ медицински лѣкаръ ще трѣбва да участвува въ окръжнитѣ хигиенически съвети на два различни окръга; ще трѣбва да участвува въ дисциплинаритѣ лѣкарски съвети на два окръга; въ окръжнитѣ училищни съвети на два окръга.

А. Капитановъ (з): Не е казано, че трѣбва лично да участвува.

А. Буковъ (з): Може да участвува и неговиятъ замѣстникъ. Това е писано въ закона, който сте създали, но който не знаете.

Т. Бошнаковъ (з): Не е необходимо непременно да бѣде той — може да участвува неговиятъ замѣстникъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Азъ ще изслушамъ всѣкого, който излѣзе да говори отъ туй мѣсто. Нѣма защо да спорите безполезно съ мене.

А. Капитановъ (з): Позовавайте се на закона, а не го четете до край. Прочетете цѣлия текстъ, на който се позовавате.

С. Мошановъ (д. сг): Не оставяте оратора да говори, а председателътъ си чете тамъ.

А. Буковъ (з): За такива нѣща въ сговористско време не можеше да се приказва така, както ти приказвашъ сега. Какви сѣ тия провокации: председателътъ туй, председателътъ онуй?

С. Мошановъ (д. сг): Вие не оставяте оратора да говори.

А. Буковъ (з): Ако провокирате още, ще направя предложение да Ви изхвърлятъ навънъ.

С. Мошановъ (д. сг): Какво провокирамъ?

Т. Кънчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Можете да покажете, че сте властни да разрешите въпроса както искате. Азъ бихъ желалъ да видя вашата творческа дейностъ, отразена въ вашия бюджетъ и въ институтитѣ, които създавате.

Т. Бошнаковъ (з): Безъ да желаете, ще я видите.

А. Капитановъ (з): Много бързашъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Вие не сочите вашитѣ полезни дѣла — такива въ бюджета не се отразяватъ. Вие сте властни да направите каквото намерите за добре. Азъ, обаче, съмъ длъженъ тукъ да кажа, че туй, което се прави сега, вмѣсто да е организация, е дезорганизация.

Т. Бошнаковъ (з): Това е една дърта лѣжа, която излиза отъ устата на единъ специалистъ № 2!

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: (Къмъ Т. Кънчевъ) Тѣкмо обратното.

Т. Кънчевъ (д. сг): Ако вземете отчета на който и да било окръженъ лѣкаръ, вие ще видите колко е сложна

службата на окръжния лекар. Тя е служба, свързана с болници, с приюти, с организацията въобще на цялата санитарна служба; тя е служба, свързана с самоуправителни тела в градове, в селски общини, постоянни комитети и пр.; тя е служба, свързана с организиране борбата против разните болести: коремна тифус, скарлатина, дифтерия, шарка и др.

Т. Бошнаков (з): Всичко това ни е известно, г. Кънчев.

Т. Кънчев (д. сг): И вие, вмѣсто да създавате едни органи, които да бждат въ състояние резултатно да вършат тази служба, вие създавате, както казахъ, едно разширение не, но едно разстройство на тази служба. Това сж „реформитъ“ ви. И азъ ви моля да оставите и за вѣжде окръга, като административна единица, за основа на организацията на различните най-разнообразни здравни служби. Когато ще се направи ново административно дѣленіе на България, тогава . . .

А. Капитановъ (з): Логодица ще намалимъ окръжитѣ.

А. Буковъ (з): Защо тогава да може, а сега да не може?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Г. Кънчев! Тъкмо тамъ е смѣшното, че на окръжния лекаръ се предписватъ толкова много служби, които не може да изпълнява, а вие искаме да му дадемъ възможностъ — като му дадемъ мѣстни лекари да извършватъ работата — той да бжде наистина администраторъ и да може да я контролира. Само това е смисълътъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): На г. д-ръ Димитровъ азъ мога да отговоря веднага. Той казва: „Тъкмо защото окръжниятъ лекаръ има много работа“. Затуй ли, въ смѣтностъ, се намалява броятъ имъ?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): И който не може да я изпълнява, разберете.

А. Буковъ (з): Г. председателю! Времето на оратора изтече.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля ви се, г-да. Васъ не Ви прекъсваха.

Т. Кънчевъ (д. сг): По моя преценка и съобразно съ организацията, която е влѣзла въ системата на закона за народното здраве, азъ считамъ, че окръжниятъ лекаръ е единъ отъ двигателитѣ на здравната служба въ окръга. Това е моето разбиране. Вие, като искате да премахнете всичкитѣ окръжни лекари, ще сметете, че не сж нуждни и ще ги съкратите. Но какво правите вие по-нататкъ? Предвидено е въ бюджетопоекта да има 80 околийски лекари. Вие увеличавате броя имъ на 87. При 85 околии, вие създавате 87 околийски лекари! Вие ще видите, че въ бюджетопоекта сж съкратени службитѣ на околийскитѣ лекари въ Варна, Видинъ, Кърджали, Кюстендилъ, Петричъ, Хасково, затуй защото тия служби се изпълняватъ отъ окръжния лекаръ.

А. Буковъ (з): Досега казвахте, че работата на окръжния лекаръ била толкова много, а сега казвате, че околийскиятъ лекаръ може да я изпълнява. Вие нѣмате логика въ туй, което приказвате.

С. Мошановъ (д. сг): Оставете го да си изкаже мисълта.

А. Ляпчевъ (д. сг): (Къмъ А. Буковъ) Е, ако ораторътъ забърка, та вие ще го оправите!

Т. Кънчевъ (д. сг): Вие увеличавате числото на околийскитѣ лекари.

А. Капитановъ (з): (Къмъ А. Ляпчевъ) Вие не можете да седите на това мѣсто, защото това мѣсто е на Цанковъ. Той казва, че е Сговоръ № 1.

Т. Бошнаковъ (з): Ние, Парламента, ще се произнесемъ за туй мѣсто.

А. Ляпчевъ (д. сг): Ти знаешъ ли, какво значи да приказвашъ на аба?

Т. Бошнаковъ (з): Вие приказвате за мѣсто — най-стариятъ парламентаристъ не знае, къде да седи въ Парламента.

А. Ляпчевъ (д. сг): Г. председателю! Я приканете къмъ редъ тия господа.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля, оставете, г-да, частнитѣ разпавии. Нали е срамътъ? Нека свърши, най-сетне, ораторътъ.

А. Буковъ (з): Да свърши.

Т. Бошнаковъ (з): Докато продължава да говори невѣрни работи, ние ще му правимъ бележки и ще ги оправяме. Шомъ демагогствува, нѣма да го оставимъ. Да не си въобразява, че може да лъже хората въ Парламента, които го слушатъ.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Г. министърътъ ще му отговори.

Т. Бошнаковъ (з): Нѣма да търпимъ отъ трибунала да се говорятъ лъжи и да се мисли, че депутатитѣ спятъ и не слушатъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Азъ говоря това, което е въ бюджета — ако то е лъжа! Вие зачерквате службитѣ въ петъ окръга, а откривате седемъ нови околийски служби, които по моя преценка не сж необходими, защото сж щитѣ служби се изпълняватъ отъ окръжнитѣ лекари, понеже тия служби сж въ окръжнитѣ центрове . . .

Т. Бошнаковъ (з): Сега ще бжде обратното: околийскитѣ лекари ще изпълняватъ окръжни служби.

Т. Кънчевъ (д. сг): Както сега, така и въ бжде сж щитѣ служби можеше да се изпълняватъ отъ окръжнитѣ лекари. Но вие се заблуждавате, г-да, въ единъ важенъ пунктъ. Вие мислите, че като увеличите броя на околийскитѣ лекари, увеличавате броя на лекаритѣ, които ще лѣкуватъ, а цялата система — цялата организация по закона за народното здраве не е такава: нито окръжнитѣ лекари, нито околийскитѣ лекари лѣкуватъ. Лѣкуватъ общинскитѣ лекари, лѣкуватъ участковитѣ лекари.

С. Мошановъ (д. сг): И болничнитѣ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Лѣкуватъ и болничнитѣ лекари. Но окръжнитѣ и околийскитѣ лекари извършватъ чисто административна и чисто предпазна и контролна служба въ областта на здравеопазването.

Т. Бошнаковъ (з): Ние сега правимъ обратното: ще ги накараме и тѣ да лѣкуватъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Санитарната администрация е организирана по тоя начинъ, че да може населението да получава всѣкога медицинска помощъ отъ общинскитѣ и участковитѣ лекари. Околийскитѣ лекари, обаче, сж лекари-хигиенисти. Тѣ не сж лекари лѣчители, а сж лекари-администратори, които вършатъ и организиратъ това, което нарекохте дѣло на предпазната медицина. Следователно, въ бюджетарната комисиия вие не сте били освѣтлени по тоя въпросъ. Вие сте се въодушевявали, може би, отъ доброто желание да увеличите броя на лекаритѣ, които ще лѣкуватъ населението, обаче фактическото положение е, че вие създавате повече околийски лекари, отколкото околии имаме, това едно, и второ — вие възкресявате околийскитѣ служби тамъ, където тѣ не сж необходими — създавате излишни служби!

Т. Бошнаковъ (з): Не е много тежка работа, ако станатъ повече, да ги пратимъ по участкитѣ като участкови лекари.

Т. Кънчевъ (д. сг): Чрезъ закриването на петъ окръжни лекари вие ще докарате една дезорганизация, която после ще се почувствува. Това е моето мнение.

Но вие казвате: „Да, ние правимъ тия съкращения, за да увеличимъ участкитѣ“. Но вие и тукъ сте въ едно заблуждение.

Т. Бошнаковъ (з): Чудна работа! Дали сме съвсемъ безъ умъ, че навсѣкжде сме въ заблуждение!

Т. Кънчевъ (д. сг): Почакайте, г. Бошнаковъ.

Т. Бошнаковъ (з): Споредъ Вашето твърдение, изглежда, че по всички линии ние сме въ заблуждение. Ха, да му се не види макаръ!

Т. Кънчевъ (д. сг): Отъ откритието — споредъ закона за народното здраве — у насъ санитарни участъци и общински лѣкарски служби при самоуправителнитѣ тѣла сѣ останали незаети много участъци поради липса на лѣкари. Участъци, значи, има. Нека се обяснимъ по тоя въпросъ. Това ще бѣде, смѣтамъ, нужно, то ще бѣде и полезно за васъ.

Преди всичко трѣбва да знаете, че споредъ разпределението на здравнитѣ служби въ участъцитѣ и общинитѣ България въ сѣщностъ има най-гъста мрежа. Ще поговоримъ по въпроса дали може тая мрежа да се поддържа, дали има срѣдства за поддържането ѝ. Всѣка административна община, която има надъ 5 хиляди души жители, трѣбва да има единъ лѣкаръ. Нѣколко общини, които нѣматъ поотдѣлно 5 хиляди жители, образуватъ сборна санитарна община. Нѣколко бедни общини, които не могатъ да издържатъ лѣкаръ, иматъ санитаренъ участъкъ, издържанъ отъ постоянната комисиия. Разпределението на общинскитѣ лѣкари и на участъковитѣ, тъй както е организирано сега, ни дава една цифра около 900 лѣкари-лѣчители. Това разпределение на участъцитѣ е вече одобрено отъ самитѣ общини, отъ постояннитѣ комисиии и отъ Висшия медицински съветъ. Ако тия петъ участъка, за които се говори въ бюджета, сѣ участъцитѣ, чрезъ които вие ще лѣкувате българското население въ селата — лѣжете се, защото, както казахъ, по санитарната ни организация сѣ предвидени не петъ, а близо 900 санитарни участъка, отъ които едни — на общинитѣ, а други — на постояннитѣ комисиии.

А. Капитановъ (з): А, общински! Това е временно.

Т. Кънчевъ (д. сг): А вие увеличавате тѣхното число отъ петъ на 12 или на 17 — това е капка въ морето! Това е „реформата“.

А. Капитановъ (з): Но все пакъ е капка. А вие джировахте всички участъци на общинитѣ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Ще поговоря и по този въпросъ, г. Капитановъ. Ще ми позволите тая нескромность да претендирамъ, че познавамъ санитарната администрация у насъ.

Т. Бошнаковъ (з): И ние, които сме патили, които сме я изпитали на собствения си грѣбъ, претендираме да я познаваме.

Т. Кънчевъ (д. сг): Азъ искамъ да бѣда полезенъ, изпълнявайки дълга си. — Значи, имаме около 900 общински и участъкови лѣкари. Участъковитѣ лѣкари сѣ лѣкари на постояннитѣ комисиии, които сѣ въ служба на ония общини, които не могатъ да издържатъ свой лѣкаръ. И затуй тукъ се предвиждатъ 5 участъкови лѣкари, ако има и други бедни общини, да имъ се помогне отъ държавата. Сѣ тѣзи 5 или 7 или 12 участъкови лѣкари ще разполага министърътъ на народното здраве, но нови участъци нѣма да се създаватъ, защото, както казахъ, има доста стари такива, които още стоятъ незаети поради бедность на общинитѣ. Ето защо при министра ще поставятъ искания: г. министре, вземете за издържаната участъкъ; други ще кажатъ: вземете нашия участъкъ. Ще тичате и вие, г. г. народни представители — всѣки за своята околия — и ще молите: издържайте нашия участъкъ, защото нѣмаме срѣдства. Помнете ми думата — нѣма да се откриятъ нови участъци, следователно, нѣма да се откриятъ нови огнища за лѣкуване, а ще се открие едно бюджетно перо, за използване на което вие ще се надпреварвате.

А. Капитановъ (з): Не бойте се! Нѣма да се скараме за тия участъци.

Т. Кънчевъ (д. сг): Нужно е да проучите това освѣтление, нужно е да знаете, че участъци има много, че отъ нови нѣма нужда.

Но, г-да, въпросътъ е другадѣ: не е важно да се откриятъ общински участъци или такива, които да се издържатъ отъ постояннитѣ комисиии; важно е да се намѣрятъ срѣдства за издържането на тия участъци.

А. Капитановъ (з): Откри Америка!

А. Буковъ (з): Де да ги намѣримъ, като ги прахосахте!

Д. Долбински (з): Нѣма вече. Изядохте ги!

А. Капитановъ (з): Да можеше Рокфелеръ да прати още пари, че да купите още нѣкое мѣсто въ София!

Т. Кънчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ ви моля да имате търпение да ме изслушате по тия въпроси — все ще чуете нѣщо полезно при освѣтлението, което даваме. Съгласно тази организация, която сега е въ сила, лоша или добра — това е другъ въпросъ — общинскитѣ лѣкари се издържатъ отъ общинитѣ и тѣ именно вършатъ лѣчебната служба въ общинитѣ, която служба е предоставена на грижитѣ на самитѣ общини. Това бѣше единъ принципъ: самоуправителнитѣ тѣла да носятъ тежестъта за издържка на здравното дѣло, здравнитѣ грижи на населението, което тѣ представляватъ. Това не е нова идея. Идеята за разширение функциитѣ на самоуправителнитѣ тѣла е единъ голѣмъ конституционенъ принципъ, приложенъ по отношение на народна просвѣта, и по отношение на здравно дѣло, и по отношение на благоустройство и т. н. Въ 1909 г. д-ръ Ораховъ бѣше единъ отъ първитѣ знаменосци на тая идея. Но не е само той. Ще ви посоча, напр., че и уважамиятъ д-ръ Бурилковъ бѣ единъ отъ жаркитѣ знаменосци на тая идея, но днесъ той сме това знаемъ, за да издигне другото — тази издържка да легне на държавата. Времето и хората се мѣнятъ. Азъ имамъ тукъ реферата, четенъ отъ д-ръ Бурилковъ на конгреса на Радикалната партия относно санитарната политика на партията.

А. Буковъ (з): Кое време е било?

Т. Кънчевъ (д. сг): 1919 г.

Д. Долбински (з): Много вода изтече отъ тогава. Сега сме 1932 г.

Т. Кънчевъ (д. сг): Тогазъ г. Бурилковъ по единъ великолепенъ начинъ е развилъ онака здравна теза, която е трѣбвало да следва Радикалната партия. Азъ се радвамъ, че г. д-ръ Бурилковъ тогава е поддържалъ сѣщия този принципъ, и съжалявамъ, че сега бързо се отказва отъ него. Ето какво е казалъ тогава г. д-ръ Бурилковъ: (Чете) „Всички досега изброени санитарни учреждения въ окръга, сѣ ангажирания въ тѣхъ санитаренъ персоналъ, ще се поддържатъ и плащатъ отъ общинитѣ и окръжнитѣ съвети и се поставятъ подъ прѣмия надзоръ на тѣзи обществени учреждения. Съ това лѣчебната медицина се отнема отъ ръцетѣ на държавата и минава въ ръцетѣ на мѣстнитѣ самоуправителни тѣла. Медицинската помощ се децентрализира, като се поставя върху принципитѣ на Радикалната партия“.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Сговорътъ я взема тази програма, та не остана отъ нея. (Веселостъ всрѣдъ мнозинството)

С. Мошановъ (д. тр): Взехме я.

Т. Кънчевъ (д. сг): Взехме я и честно я приложихме. (Възражения отъ мнозинството)

А. Капитановъ (з): Честно — на гърба на общинитѣ!

Т. Кънчевъ (д. сг): Моля ви се, нека се изслушаме съ търпение. — Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че ние трѣбва да изхождаме (Глъчка); азъ смѣтамъ, че вие трѣбва да изхождате, преди всичко, отъ единъ голѣмъ принципъ — принципътъ на самоуправлението. Вѣрно е, че днесъ общинитѣ бедствуватъ; вѣрно е, че тѣ нѣматъ срѣдства, но вѣрно е сѣщо така, че и държавата не разполага съ срѣдства. Но вие, като управление, трѣбва да действувате по начинъ, щото общинитѣ да могатъ да напрегнатъ всичкитѣ си материални възможности, като се погрижите да имъ се намѣрятъ срѣдства и приходи, щомъ нѣматъ такива. Недейте възлага на държавата грижитѣ за санитарното дѣло въ общинитѣ, защото, когато това дѣло е предадено въ ръцетѣ на общинитѣ, и контролътъ ще бѣде по-непосрѣдственъ и тѣзи грижи ще бѣдатъ по-результатни.

А. Капитановъ (з): По-результатни могатъ да бѣдатъ, като мратъ бедняцитѣ, безъ да има кой да имъ помогне!

Т. Кънчевъ (д. сг): По такъвъ начинъ ще може да се приложатъ максимумъ подобрения въ това отношение.

Но когато вие, за всяка нужда на общината, се обръщате към държавата; когато казвате, че тя трябва да дава, а в същност и държавата не може да отдели средства за общините, вие тогава сте на погрешен път от гледното на една здрава държавна идея.

А. Капитановъ (з): Здрава държавна идея е, всички общини да помнят, че държавата съществува отдалеч от тях! Но идеята за държавата не е такава, защото общините не са отдалеч от държавата.

Т. Кънчевъ (д. сг): Дайте да се изработи един нов закон за общините, дайте да бъдат осигурени чрез него тия ресурси, но недейте поддържа тази идея — държавата всичко да дава, защото аз ви казвам, че вие днес не можете да я реализирате. Аз тук, наистина, ви говоря като опозиционер, но аз влизам във вашето трудно положение и ви зададох отначало въпроса, защо, въпреки да критикувате, не предвидите за 900-те общински и участъкови лекари в бюджета сума от 45—50 милиона лева, за да им плащате? Защо да спорим по това? Дайте им ги! Но вие ги давате! Тогава не говорете.

А. Циганчевъ (з): Издохте ги. Станаха на кълци.

Т. Кънчевъ (д. сг): И когато вие давате тия средства, вие, за да ги намърите, трябва да тръгнете по тия патици, които аз ви соча. Там е трагизмът на положението: има общински и санитарни участъци, обаче общините обединява и не могат да посрещнат своите нужди — не могат да ги издържат редовно.

Т. Боннаковъ (з): Това нещо го разправяте на г. Ляпчевъ — че общините и народът са обединени.

Т. Кънчевъ (д. сг): Не е вярно, г-да, че българският лекар бяга от селото. Българският лекар не може да се задържи в село, защото там не може да му се плати, защото там е поставен при една обстановка, която не може да му създаде що-годе възможност да живее културно и да задоволява своите нужди — да получи минимален от това, което му е необходимо. Ето защо, когато се поддържат от ваша страна тия становища, че държавата трябва да плаща на общините, а в същност не предлагате нито стотинка, за да изплащате тия задължения на общините, за да им дадете вие лекари, какво вършите тогава, какво управление сте вие тогава?

А. Капитановъ (з): Какво раздяляте общините от държавата? Кой плаща на държавата? Не плащат ли общините?

Т. Кънчевъ (д. сг): Това управление е само хемагогия. Вие не днес ще трябва да чертаете пътя за здравното управление на страната, а трябва да дойдете с начертан път. Кой е той? — Демагогията!

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Г. Кънчевъ! Понеже претендирате за уяснение на въпроса, моля да ми позволите две думи.

С. Мошановъ (д. сг): Пет минути остават, отнехте му времето.

Председателстващият Н. Шеновъ: Г. Димитровъ! Нямате думата. Аз ви задавам на Васъ въпроса: г. Теодоси Кънчевъ задава ли Ви на Васъ въпроса, когато говорите?

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Моля, да му задам един въпрос, ако той позволи.

Т. Кънчевъ (д. сг): Г-да! По този пункт аз бързам да заключа. Съ увеличението на тѣзи участъци в същност, вие не вършите творческо дело в областта на здравеопазването. И когато вие поддържате така шумно тази теза, аз бих желал да бъдете последователни и да изложите едно предложение, било от г. Бураковъ, било от г. Капитановъ, било от г. д-ръ Димитровъ за вписване на 45 милиона лева, за да се издържат общинските лекари и вие, ако можете, гласувайте това предложение!..

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Ние го направихме.

Т. Кънчевъ (д. сг): Нѣма защо да спорите тук с мене. Ще видим какво ще направите.

А. Капитановъ (з): Спорим по въпроса за дѣлката на държавата от общините.

Т. Кънчевъ (д. сг): Като защитавам една държавна идея, аз искам да ви кажа, че има една непослелователност между думите ви тук и дѣлата ви, отразени въ бюджетопроекта.

Г. г. народни представители! Аз ще искам да бързамъ, защото действително има много въпроси да засегна. (Пререкание между народните представители А. Ляпчевъ и А. Капитановъ)

А. Капитановъ (з): (Към А. Ляпчевъ) Вие не можете да празнувате 9 юний. Вие може да празнувате 10 юний.

А. Ляпчевъ (д. сг): Ами! (Глъчка)

Председателстващият Н. Шеновъ: (Зъни)

Т. Кънчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Не мога да не констатирамъ съ съжаление — аз съмъ поразенъ просто — че въ този бюджет, уж дѣло на хората, които казахъ такива хубави думи за народното здраве, се зачерква единъ пезначителенъ кредитъ за единъ отъ най-добрите институти, съ които държавата се гордѣе — думата ми е за Здравния центъръ въ София.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Хубаво че го казахте сега.

Т. Кънчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Този Здравен центъръ се организира преди 3 години съ съдействието на Рокфелеровата фондация, която даде средства и за рентгеновъ апаратъ.

А. Капитановъ (з): И за купуването на мѣсто.

Т. Кънчевъ (д. сг): ... която даде мобилизовката, която даде жбонфарски кабинетъ, която даде всичко, което бѣше необходимо. Този „Здравен центъръ“ е въ най-бедната частъ на София, въ Ютъ-Бунаръ. Той изпълнява една служба, която поставя въ непосредственъ контактъ здравната служба — хуманитарното дѣло на лекари — съ бедстващите народни маси. Тамъ — чрезъ него — се следи родилката, тамъ се следи бременната, тамъ се следи новороденото, тамъ се следи ученикътъ, тамъ се следи възрастниятъ боленъ отъ венерическа болестъ, тамъ се следи туберкулозниятъ. Този Здравен центъръ въ същностъ не изразходва абсолютно никакви средства, които могатъ да ви смутятъ. Тамъ се дава само известна помощ, въ размеръ на 1.000 л. месечно, на тѣзи, които работятъ тамъ. А отъ тамъ идатъ и сестрите посетители — тамъ е и курсътъ за сестрите посетители. Хората, които работятъ въ този Здравен центъръ са въ непосредственъ контактъ съ низините, съ беднотията на София, съ домовете имъ. Лекарите държатъ болните, за да имъ помогнатъ съ съветъ, за да облекчатъ болестта имъ. Единствениятъ институтъ, който влиза въ непосредственъ контактъ съ бедстващото население, който търси болни, който му предлага услугата си, който просъщава болните, който ги ръководи, който съветва майката, която е въ положение, който се грижи за новородения, който се грижи за ученика отъ ученическата скамейка, докато свърши прогимназията, който се грижи за безплатно лѣкуване жбонитъ на децата — работата, която хората тамъ вършатъ, е безплатна — вие искате да го премахнете! Вие проглушихте ушите ни да говорите за безплатна медицинска помощ, а сега не я давате — а я отнемате! Г-да! Вразумете се, откажете се отъ това замислено дѣло, защото е дѣло на разрушение, защото съ това вие се излагате и предъ чужденците и въ собствените си срѣди, защото падаме въ собствените си очи. Не бива да унищожаваме единъ институтъ, съ който можемъ само да се гордѣемъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Недейте декламира толкова много, г. Кънчевъ. Шомъ декламираете много, това показва, че не сте искренъ.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Г. Кънчевъ! Не забравяйте, че има съществени станции на фона „Обществени осигуровки“, на „Червенъ кръстъ“, а и на Дирекцията на народното здраве. Вие не знаете какво приказвате.

Т. Кънчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ не искамъ да говоря тукъ, че въ същностъ състезанията между лекарите са намърели мѣсто въ бюджетарната комисия, за да се направи това посегателство. Азъ не

искамъ да говоря тукъ, че този Здравенъ центъръ конкурира един или други лѣкари и става причина да се намалява клиентелата на един или други. Това азъ не говоря. Азъ се обръщамъ къмъ васъ съ единъ сърдеченъ апелъ: да не става това нѣщо . . .

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Този Здравенъ центъръ служи за ловене на болни, ако искате да знаете.

Т. Кънчевъ (д. сг): Какво?

А. Канитановъ (з): Казва, че служи като капанъ за ловене на болни. Така разправя.

Т. Кънчевъ (д. сг): Всѣка една добра идея, всѣко едно честно и благородно дѣло може да намѣри своитѣ клеветници.

Въ свързка съ Здравния центъръ азъ искамъ да кажа нѣколко думи и за детската смъртност. Именнo Здравниятъ центъръ е тая организация, която ще може да се грижи за намаляване на детската смъртност. Той ще съдейства и за борба съ туберкулозата.

Нѣма да се свирямъ, г. г. народни представители, върху другитѣ въпроси, съ които трѣбва да се занимаемъ. Повдигна се въпросътъ за безплатното лѣкуване на бедноболнитѣ. Та кой не иска това? Това е въпросъ на една финансова техника. Каза се: на общинитѣ ще се дадатъ срѣдства, за да лѣкуватъ или да харчатъ тѣ за лѣкуването на своитѣ бедни. Шомъ държавата се откаже отъ данъкъ сгради, за да се даде той на общинитѣ, сѣмташе се, че общинитѣ ще могатъ да издържатъ своитѣ бедноболни. Е добре, ако това не става, ако този резултатъ не се получи, нима считате вие, че тѣзи, които сж създатели на закона за народното здраве, сж противъ този основенъ принципъ — лѣкуването на бедноболнитѣ да става безплатно? Това е, както казахъ, въпросъ на финансова техника. Нека се намѣрятъ срѣдства, било като се образува фондъ отъ данъкъ сгради, който ще се получи, и да се плащатъ тия разходи или нека се предвидятъ нови ресурси на общинитѣ. Но ние не сме противъ безплатното лѣкуване на бедноболнитѣ.

Г. г. народни представители! Тукъ се говори за Института за народното здраве. Институтътъ за народно здраве е предвиденъ въ чл. 23 отъ закона за народното здраве. Всѣщностъ за постройка на Института за народно здраве въ голѣмъ размѣръ ще се харчатъ срѣдства отъ Рокфелеровата фондация. Рокфелеровата фондация е единъ хуманитаренъ институтъ. Благодарение на него се създадоха тѣзи институти въ всички славянски държави: въ Польша, Чехославия, Югославия и даже въ Англия, Гърция и Турция. Само ние не сме създали този институтъ. Трѣбва, безспорно, да го създадемъ.

Азъ съмъ длъженъ да кажа тукъ, че г. д-ръ Димитровъ по този въпросъ маза редица невярности, каза клевети. Мѣстото, на което ще се строи този институтъ, е купено отъ Рокфелеровата фондация; то е при Химическия институтъ. Никога не е започвано да се строи за института ново здание и следъ това да е изоставено. Университетската болница бѣше започнала да си строи хигиенически институтъ, но не Рокфелеровата фондация. . .

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Защо на нея бѣше обещано отъ Рокфелеровата фондация?

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Докторътъ знае защо!

Т. Кънчевъ (д. сг): . . . която фондация е единъ хуманитаренъ институтъ, който иска да ни помогне въ нашитѣ здравни начинания, когато ние вѣваме тѣзи срѣдства. Какъ може — по този случай — тукъ да се говори несерioзно и какъ може най-сетне да се хвърлятъ клевети и подозрения върху хора, които сж дали доказателства за своята почтеностъ? Може тия хора — думата ми е за д-ръ Кесяковъ — да сж неприятни на един или на други, но да се говори, че тѣ сж вършили търгашество около този институтъ — това е клевета! Г. министърътъ е тукъ (Сочи го) и азъ сѣмтамъ, че той ще защити отъ клевети своитѣ подведомствени. Но азъ сѣмтамъ така сжщо, че трѣбва да бъдемъ особено внимателни спрямо хора, които не могатъ да се защитятъ тукъ. Ако ние като народни представители заемаме неотговорно мѣсто по отношение на тѣзи хора за това, което говоримъ тукъ за тѣхъ, длъжни сме да зачитаме хорската честъ. Може единъ

или другъ да е неприятенъ нѣкому, може единъ или другъ, който изпълнява своята длъжностъ — анжирамъ г. д-ръ Кесяковъ, който е дългогодишенъ директоръ на народното здраве, който е далъ доказателства, че предъ всички е единъ честенъ и почтенъ общественикъ, който е билъ дълги години иметъ на гр. Пловдивъ и дългогодишенъ организаторъ на здравното дѣло въ България — може, казвамъ, той да е неприятенъ нѣкому, може да се критикува неговото дѣло — то може да има недостатѣци — но да се счита, че той е, който насажда корупция, да се хвърля сѣнка отъ подозрение върху неговата почтеностъ, . . .

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Вие сами сте убедени въ това.

Т. Кънчевъ (д. сг): . . . това именно е непочтено! Азъ считамъ, че тукъ не може да се укаже д-ръ Кесяковъ съ тѣзи срѣдства, съ които си служатъ противъ него — тѣ уязвяватъ само тия, които си служатъ съ тѣхъ: „Calomniez, calomniez, calomniez, il en restera toujours quelque chose“. — „Клеветете, клеветете, клеветете, все нѣщо ще остане“.

Д-ръ Г. М. Димитровъ (з): Вие сжщото това го казахте въ процеса на Варкови въ Търново тѣкио срещу този, когото искате да защитавате сега. Сжщитѣ тѣзи думи чухме въ Търново отъ Вашитѣ уста.

Т. Кънчевъ (д. сг): И понеже ме предизвиквате, ще Ви кажа друго.

А. Ляпчевъ (д. сг): Не заслужава да се занимавате съ него.

Председателстващия Н. Шоповъ: (Звънъ) Завършете, времето Ви изтече. Ето само съ тия работи Ви мина повечето отъ времето.

Т. Кънчевъ (д. сг): Моля Ви се, това не е по моя вина. Мене ме апострофиратъ, времето върви и следъ туй азъ съмъ чисто и просто злоупоставенъ отъ тия нескончаеми апострофи!

Председателстващия Н. Шоповъ: Ето правилникътъ заповѣдва туй, г. Теодоси Кънчевъ. (Сочи правилника разтворенъ) Прежсавания не се турятъ въ сѣтка на времето — това е по правилника. — Вие сте го правили. Времето Ви изтече, изтекоха дори 10 минути повече!

Д. Ачковъ (нац. л. о): Значи, тамъ — по правилника — той има да дава!

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Ама той иска да взема! . . .

Т. Кънчевъ (д. сг): Г. д-ръ Димитровъ говори повече отъ единъ часъ.

Председателстващия Н. Шоповъ: Единъ часъ и десетъ минути говорите вече.

Т. Кънчевъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ считамъ, че сега ние има да се занимаемъ съ единъ отъ най-сериознитѣ бюджетпроекти, засѣгащи една отъ най-важнитѣ области на управлението — здравното дѣло. Азъ считамъ, че ние трѣбва да се издигнемъ надъ онова, което е дребнаво, и да вървимъ по голѣмитѣ линии на една разумна здравна политика, служейки тукъ на общи интереси. И не чрезъ будене партизански страсти и създаване арена на професионаленъ антагонизъмъ, не чрезъ пренасяне и въ нашитѣ срѣди тукъ онова, което е въ живота на една или друга лѣкарска организация, ние ще творимъ здравното дѣло на България. Азъ констатирамъ, че досега скромни и почтени сътрудници действително сж изграждали това дѣло съ малкото срѣдства, съ които сме разполагали, съ които тѣ сж разполагали. Продължете това тѣхно творческо дѣло, защото действително това е и най-сжществено. Нека вървимъ по труднитѣ пѣтици на оскѣдницата, за да догонимъ голѣми успѣхи, на каквито се радватъ западнитѣ страни. Ние никога не сме страдали отъ липса на идеи, ние не сме страдали отъ липса на приѣбри за подражание, ние не сме страдали и отъ липса на воля, за да творимъ доброто. Ние сме страдали само отъ липса на срѣдства; трѣбва да се погрижиме да ги намѣриме, трѣбва да се погрижимъ да ги намѣриме. И

докато направимъ това, нека чрезъ демагогия не дразнимъ ранитъ — и безъ туй доста болезнени — на българския народъ. Защото чрезъ всичко туй, което се говори тукъ, чрезъ всички тия упрѣци, които се правятъ и на Парламентъ, и на държава, и на управление, ние въ сѣщностъ не вършимъ дѣло на строителство, ние вършимъ дѣло на обезаѣряване. Ние трѣбва да култивираме самопомощта, ние трѣбва да култивираме волята и съзнанието, че всѣки единъ — като почнете отъ скромния деятель въ общината и продължите по-нагоре къмъ окръга, окръжнитъ съвети и постоянни комисии и дойдете до държавата — трѣбва да допринесе споредъ силитъ си за това дѣло на строителство. Но да казвате тукъ всички ние въ единъ скученъ рефренъ: „Държавата трѣбва да даде!“ — „трѣбва, трѣбва, трѣбва!“, чрезъ туй, безспорно, резултати не се постигатъ. И туй не трѣбва да вършатъ — туй сж длъжни най-малко да го говорятъ и вършатъ тия, които държатъ въ ръцетъ си сѣдбинитъ на България. Щомъ „трѣбва“, щомъ „може“, направете го: властъ сте!

А. Буковъ (з): Кое то може.

Т. Кънчевъ (д. сг): Когато казвате, че „трѣбва“ и че „може“ и не го правите, следъ като го казвате, ние вършите, безспорно, разрушителното дѣло на демагогията. Чрезъ демагогия нѣма да лѣкувате, чрезъ демагогия само ще наранявате още повече болезнено измъчената душа на българския народъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститъ. Възречения отъ нѣкои земледѣлци)

А. Ляпчевъ (д. сг): (Къмъ земледѣлцитъ) Това е партизанлъкъ отъ ваша страна.

А. Буковъ (з): Никакъвъ партизанлъкъ.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: (Къмъ председателствуващия) Изчерпани ли сж ораторитъ?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Изчерпани сж.

Има думата г. министърътъ на вътрешнитъ работи

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: Г. г. народни представители! Азъ съ голѣмо задоволство констатирамъ, че при настоящия бюджетопроектъ на Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве — бюджетопроекта на Дирекцията на народното здраве — дебатитъ се изчерпаха, като се изказаха ораторитъ отъ всички групи въ Парламента. Това стана както по този бюджетопроектъ, така и по оня на администрацията и полицията, безъ прекъсване дебатитъ. Този фактъ показва, че въ днешното Народно събрание по тѣзи два бюджетопроекта, така интересувачи народа и държавата, се даде пълна възможност на всички страни, ...

Т. Кънчевъ (д. сг): Не се даде пълна възможност — прекъсваха ме.

Министъръ д-ръ А. Гиргиновъ: ... на всички оратори и на всички групи въ Парламента да се изкажатъ; дори нѣкои отъ групитъ сториха това и съ повече отъ единъ ораторъ. Това ще остане като активъ на Парламента по отношение тѣзи два бюджетопроекта.

Азъ използвамъ парламентарната традиция и по този бюджетопроектъ, за да кажа нѣколко думи въ негово защита и за неговото разясняване, като изложо главнитъ тенденции на този бюджетопроектъ, доколкото тѣ сж съпроводени съ една санитарна политика на днешното управление, която санитарна политика е близо до нуждитъ на народа.

Г. г. народни представители! Санитарната политика на едно правителство не може да се реализира въ единъ мигъ, въ малкъ периодъ отъ време, не може да се реализира и въ първия бюджетопроектъ на новото правителство, дошло следъ коренно измѣнитъ се политически условия въ България. За санитарната политика ще трѣбва да се работи дълго, по-обстойно и по-основно, за да се подготвятъ всички необходими условия за прокарането на една такава санитарна политика, която да даде по-осезателни резултати и, главно, да бждатъ задоволени въ по-голѣмъ мащабъ крещящитъ нужди на страната. Въ този моментъ, обаче, азъ ще трѣбва да кажа, че нашиятъ бюджетопроектъ, колкото и да е скромненъ, колкото и да не може да разчита на чрезмѣрни увеличения

въ кредититъ, колкото и да не регистрирова щедростъ въ изхарчването на парични срѣдства, той е едно доказателство за добро намѣрение, за една политика, която първа се заражда, за да получи своето оформяване въ едно закрѣглено цѣло, системно, методично и такова, което да бжде действително годно, за да посрещне нуждитъ на страната. И въ това отношение азъ бързамъ — за да не забравя — да изкажа предварително моята благодарностъ преди всичко на ония, които вземаха участие въ бюджетарната комисия, които съ своитъ съвети, съ своитъ мнения, съ своитъ разяснения допринесоха много, за да може днесъ съ този бюджетопроектъ, който сега разглеждаме на второ четене тукъ въ Народното събрание, да прокараме известни заченки на една нова, освежителна, бихъ казалъ азъ, за България санитарна политика.

Сжщо така азъ трѣбва да изкажа и своето задоволство отъ станалитъ дебати днесъ по бюджетопроекта на народното здраве, защото тѣ бѣха една дебаты, може би, тукъ и тамъ придружени отъ страсти и прекалености, обаче по своята си сѣщностъ тия дебати бѣха около предмета, бѣха по въпроса и допринесоха известно освѣтление, а сжщевременно, бихъ казалъ, бѣха дебаты, които правятъ честь на днешното Народно събрание. Въ всѣки случай днешнитъ дебати бѣха на висотата на положението.

Бюджетопроектътъ на народното здраве застъпа много сжществени въпроси, които трѣбва да бждатъ освѣтлени и отъ министерското мѣсто, за да бждемъ въ по-голѣма яснота. Заедно съ това азъ ще искамъ да развия оная санитарна политика, която трѣбва да се следва по моему, за да можемъ действително да получимъ по-добри и съ голѣма ефикасностъ резултати въ нашата страна.

Но азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че сега и ние сме уморени, и ние сте уморени и затова ще ви моля да се съгласите да вдигнемъ заседанието, защото часътъ вече минава 10. Даннитъ ще ви дамъ въ утрешното заседание въ една кратка форма, подходяща за случая, за да могатъ народнитъ представители да бждатъ освѣтлени.

Така че ще ви моля да се съгласите да вдигнемъ заседанието за утре.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Съобщавамъ на г. г. народнитъ представители, че е постѣпилъ законопроектъ за допълнение чл. чл. 14 и 36 отъ закона за Българската земледѣлска банка. (Вж. прил. Т. I, № 83)

Г. г. народни представители! Ще вдигнемъ заседанието за утре съ следния дневенъ редъ:

1. Второ четене законопроекта за бюджета на държавата за 1932/1933 фин. година — бюджетопроектитъ на министерствата: на вътрешнитъ работи — Главна дирекция на народното здраве — продължение разискванията; Главна дирекция на общественитъ сгради и пр. и Главна дирекция на трудовата повинностъ; на желѣзницитъ — Главна дирекция на пощитъ и пр.; на търговията промишлеността и труда; на народното просвѣщение; на финанситъ; на Дирекцията на държавнитъ дългове; на Върховното правителство)

2. Първо четене законопроекта за бюджета на българскитъ държавни желѣзници и пристанища за 1932/1933 фин. година.

3. Докладъ на комисията по Министерството на правосъдието относно даването разрешение за затваряне и сждене на народнитъ представители Константинъ Русиновъ и Александъръ Наумовъ.

4. Първо четене законопроекта за допълнение чл. чл. 14 и 36 отъ закона за Българската земледѣлска банка.

5. Одобрение предложението за освобождаване отъ мито и други данъци, такси и берири предметитъ и материалитъ за нуждитъ на нѣкои държавни и др. учреждения и пр.

Второ четене законопроектитъ:

6. За измѣнение т. т. 11 и 13 на чл. чл. 88 и 67 отъ законитъ за градскитъ и селскитъ общини.

7. За пенситъ за изслужено време.

8. Одобрение предложението за одобрение на подписаната въ Женева на 21 май 1931 г. конвенция за създа-

ване на едно Международно дружество за ипотечаренъ
земледѣлски кредитъ.

9. Второ четене предложението за измѣнение и допъл-
нение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ
и пр.

Първо четене законопроектитъ:

10. За измѣнение и допълнение на закона за облекче-
ние работата на Върховния касационенъ създъ.

11. За отстъпване даромъ на Ортакойската градска
община държавна сграда и пр.

12. Докладъ на прошектарната комисия.

Които приематъ тоя дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ
ръжка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 22 ч. и 2 м.)

Председателъ: А. МАЛИНОВЪ

Подпредседателъ: Н. ШОПОВЪ

Секретаръ: С. П. ЛОЛОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ